

SÊCXPIA

Ô
tel
lô

ÔTENLÔ

SÊCXPIA

ÔTENLÔ

Bi kịch năm hồi

In lần thứ II

TRẦN ANH KIM - PHÚC VĨNH TRỌNG dịch

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN

HÀ NỘI 2003

TIỂU DẪN VỀ "ÔTENLÔ"

Sêcxpia viết Ôtenlô vào khoảng 1604. Cốt truyện được mượn từ Người Mô thành Vonixơ in trong tập "Một trăm truyện ngắn" (Hecatomi-thli) của nhà văn Ý Xintiô (Giraldi Cinthio: 1504-73).

Người Mô của Sêcxpia - hay nói rõ hơn Ôtenlô - là một dũng tướng ở Vonixơ. Nhờ có nhiều công lao, Ôtenlô được nhà nước Vonixơ tín nhiệm và đặc biệt được nguyên lão nghị viên Brabanxiô yêu mến. Những lần đến chơi nhà Brabanxiô chàng thường được yêu cầu kể lại chuyện đời mình. Chính câu chuyện này đã làm say mê Đêxđêmona một thiếu nữ tuyệt sắc, con gái yêu của Brabanxiô. Nàng say sưa nghe chuyện, cảm phục những hành động của Ôtenlô, rồi cuối cùng yêu mến con người đã có cái quá khứ anh dũng và phong trần ấy. Hai người bí mật đưa nhau đi làm phép cưới, nhưng họ không ngờ rằng chuyện tình duyên của họ đã bị một cặp mắt xảo quyệt và lạnh lùng chăm chú theo dõi. Iagô, hiệu úy của Ôtenlô căm thù chủ tướng chỉ vì Ôtenlô đã cử Catxiô làm phó tướng mà không cử y. Để phá đám, y xúi bẩy gã quý tộc si tình Rôdorigô đến báo cho Brabanxiô biết: "Con gái ông đã lén theo tên họ". Được tin, Brabanxiô tức tối đem gia nhân đi bắt Ôtenlô và Đêxđêmona.

Nhưng đồng thời trong đêm đó, được tin cấp báo quân Thổ xâm lăng Saiprot, nghị viện Venixơ họp, có cho mời Ôtenlô và Brabanxiô đến luận bàn. Nghị viên Brabanxiô đòi bàn việc của mình trước và đòi trừng trị Ôtenlô, buộc tội chàng đã mê hoặc Đexdêmôna; nhưng Đexdêmôna đã thắng thần và can đảm nhận có yêu Ôtenlô, chứ không phải "bị chài, bị bả" như cha nàng nói. Thất bại, Brabanxiô thể không nhìn mặt con gái, còn Ôtenlô được cử đến Saiprot để đối phó với hạm đội Thổ, Đexdêmôna xin được đi theo chồng. Cùng đi có Catxiô, Iagô và Êmilía, vợ y. Nhưng cuộc binh đao không xảy ra, nên lễ thành hôn của Ôtenlô và Đexdêmôna được cử hành ngay đêm đầu họ tới Saiprot. Trong một bữa tiệc, Iagô chuốc cho Catxiô say khướt và bày cách cho Rôđorigô chọc tức Catxiô. Rượu say, Catxiô đuổi đánh Rôđorigô rồi lại đâm Môntênô bị thương, vì trấn thủ Saiprot. Vì sự vi phạm kỷ luật này, Catxiô bị Ôtenlô cách chức. Iagô xui Catxiô đến van nài Đexdêmôna để nàng xin chồng phục chức cho. Đúng lúc Catxiô đang nhờ cậy Đexdêmôna thì Iagô dẫn Ôtenlô về và bắt đầu từ đấy, bằng những câu nói mập mờ bỗ lũng, bằng những lời xúc xiểm xảo quyệt, Iagô đã dần dần gieo vào tâm trí Ôtenlô sự nghi ngờ day dứt: "Thà ta bị gươm đâm, thùng trối, bị lửa thiêu hay độc được giày vò, bị nhấn chìm trong dòng sông ngọt ngào, còn hơn để việc này dần vặt". Cuối cùng, Iagô xui vợ đánh cắp chiếc khăn thêu mà Ôtenlô đã tặng Đexdêmôna. Nhưng Êmilía may mắn lại bắt được chiếc khăn đó, nàng vô tình đưa cho chồng. Ý vút nó vào giường ngủ của Catxiô "để cho hắn vô tình lượm được".

Sau đó, y bố trí để Ôtenlô nhìn thấy Catxiô cầm cái khăn thấm trong tay. Bị mắc mưu, Ôtenlô ghen điên cuồng, sai Iagô giết Catxiô, và chính tay chàng đang đem bóp chết Đexdêmôn. Đúng lúc Ôtenlô vừa giết vợ xong thì Êmilía chạy vào báo tin Catxiô bị thương. Trước thi thể con người đức hạnh, sự công bình, lòng nhân đạo đã khiến Êmilía vô cùng đau xót lớn tiếng sỉ vả Ôtenlô ngay trước mũi dao hăm dọa của chàng. Mọi người xô đến, Ôtenlô trình bày nguyên nhân khiến chàng giết vợ, lúc ấy Êmilía mới vỡ lẽ, nàng bèn kể lại chuyện cái khăn. Bị lộ mặt nạ, Iagô xông lại đâm chết vợ. Biết rõ "nguyên nhân", Ôtenlô đau đớn, hối hận, nhưng... tâm hồn chàng yên tĩnh vì biết "Đexdêmôn trong trắng", và cuối cùng chàng tự tử.

Người Mô thành Vonixơ của Xintiô chỉ đơn thuần kể lại một câu chuyện về lòng ghen, trái lại, tác phẩm của Sêcxpia đã miêu tả nó một cách cực kỳ sinh động, từ lúc mới manh nha đến khi nảy nở, phát triển và đưa đến kết quả thảm khốc, Sêcxpia cũng lược bỏ, thay đổi một số tình tiết hoặc rườm rà hoặc tiêu cực của Xintiô, đưa vào những vấn đề mới và những nhân vật mới cùng với tính cách xã hội của họ. Sêcxpia cũng đã xây dựng các nhân vật có những cá tính rất phong phú. Chính những đặc điểm này cùng với phẩm chất nghệ thuật đã làm cho Ôtenlô của Sêcxpia sống qua thời gian và không gian, trong khi người Mô của Xintiô nằm chết bẹp dưới những lớp bụi của năm thế kỷ.

Nhân vật Ôtenlô là một trong những sáng tạo kỳ diệu nhất của Sêcxpia. Chàng là một quân nhân thẳng thắn và cao thượng: vì thẳng thắn, chàng tin dùng Iagô không chút ngờ vực, vì cao thượng chàng không chấp trách những lời phỉ báng của

Rôđorigô. Chàng cũng là một người rất diễm đạm, thanh lịch: thái độ của chàng trước Brabanxiô hung hãn, và trước nghị viện Vonixơ, đã chứng tỏ điều này, và tuy "những khao khát nhiệt cuồng từng kích động tuổi thanh xuân đã nguội trong lòng tôi"; nhưng đó cũng là một con người rất mực yêu đương, yêu đương say sưa nhất trong các tác phẩm của Sécxpia, như Bratlê (Bradly) nhận xét. Chàng yêu Dêđêmôná như yêu một cái gì toàn thiện toàn mỹ, chàng yêu đến tưởng như có thể chết được vì sung sướng khi gặp lại nàng ở Saiprot, yêu đến tưởng như "khi ta không còn yêu em nữa, thì cũng là ngày cõi đời trở lại hồn mang". Thực ra ngay khi "cõi đời trở lại hồn mang" đối với chàng rồi, Ôtenlô vẫn còn yêu Dêđêmôná: "Nhưng đáng thương biết bao, Iagô, thực đáng thương biết bao!" Tiếng kêu thương ấy cũng là tiếng kêu thương cho sự đổ vỡ của những quan niệm tốt đẹp mà chàng có về cuộc đời. Tất cả từ nay đối với chàng chỉ còn là xấu xa và bỉ ổi, giả dối và vô nghĩa. Trừ Iagô; chàng ngờ vực tất cả, ngay những lời Êmilía khẳng định về đức hạnh của Dêđêmôná. Tuy vẫn yêu, nhưng bây giờ chàng không còn bình tĩnh sáng suốt trang nhã như "Ôtenlô thuở trước", chàng trở nên cực cần đến tất cả vợ trước mặt mọi người. Chàng mất trí đến nỗi năng lảm nhảm ngay trong một cuộc tiếp tân, chàng phẫn uất đến mê loạn, lúc nào chàng cũng bị ám ảnh bởi những hình ảnh bẩn thỉu do Iagô gợi ra. Sau cùng, chàng đã giết vợ.

Ôtenlô giết Dêđêmôná vì đau đớn phản nộ, và tiếc hận rằng một người đạo đức đến như vậy lại có thể sa ngã đến thế, vì cho rằng danh dự của mình bị tổn thương, vì mục đích hết sức nhân đạo: "Nhưng nàng phải chết, nếu không nàng sẽ còn phản bội

những người khác nữa". Chàng giết Dêđêmôn không phải do ghen tuông mù quáng; vì - như Puskin nhận định, "Ôtenlô không phải là con người bản chất ghen tuông, mà là con người cả tin". Chàng quá tin cậy "Iagô trung thực", nhưng cũng khó lòng tin rằng có một người chồng nào trong hoàn cảnh của Ôtenlô mà không bị "Con quỷ mắt xanh" chiếm đoạt mất linh hồn. Ngay trong hành động giết vợ của Ôtenlô, ta không cảm thấy căm giận hay khinh tởm chàng, cũng không thấy cái tàn nhẫn cái tâm thường, nếu không muốn nói cái hèn hạ của người Mô thành Vônixơ. Và như vậy thì người ta sẽ tìm thấy ở đâu "cái bản chất man rợ", "cái thủ tính trở lại" của Ôtenlô như một vài nhà phê bình tư sản đã phân tích, đặc biệt Stêgen, (Schlegel) với một ác ý rõ rệt? Thực ra những phản ứng của Ôtenlô, trừ việc chàng giết vợ, rất tự nhiên, tự nhiên ngay cả với một khán giả của thế kỷ thứ XX. Ôtenlô, ấy là một con người theo cái nghĩa đầy đủ của nó, hay, nói như Xnir nôp (Smirnov), là một con người chứa đầy mâu thuẫn là cả một thế giới phức tạp. Sau khi đã biết rõ "nguyên nhân", Ôtenlô đã khóc "như cây Ả-rập, đầm đìa nhựa thuốc", không phải chỉ vì đau đớn hối tiếc mà còn vì sung sướng thấy Dêđêmôn không hư hỏng như chàng tưởng, sung sướng vì lòng tin ở con người đã trở về với chàng: chính ở điểm này, tác phẩm của Sêcxpia đã thể hiện một chủ nghĩa nhân bản lạc quan, đã mang một ý nghĩa tích cực khác với truyện của Xintiô.

Màu da của Ôtenlô là một vấn đề đã làm đổ nhiều mực trên văn đàn quốc tế. Đưa một người châu Phi lên sân khấu, Sêcxpia đã đặt vấn đề chủng tộc của thời đại ông trong một hình thái

cực đoan nhất. Thái độ của tất cả các nhân vật trong vở kịch đối với Ôtenlô - trừ Dêxêmona và Catxiô - đều phản ánh cái tư tưởng miệt thị người da màu của xã hội Tây Âu thời Trung cổ, đặc biệt là những ý kiến của Iagô: "Tên Mô vốn phối bò chất phác, dễ tin người làm vẻ thật thà, ngoan ngoãn cho người xỏ mũi lôi đi, chẳng khác chi giống lừa giống ngựa", đã phần nào thấu tóm được sự ngạo mạn khinh khi trong quan hệ giữa những người châu Âu và châu Phi. Cái quan hệ bất công và nhục nhã ấy trong những xã hội tư bản kéo dài suốt từ thời đại ấy cho đến tận thế kỷ thứ XX này. Cái thành kiến đó, và cùng với nó hẳn phải có những kỷ niệm chua chát, đã gây cho Ôtenlô tư tưởng tự ti: "Hay có lẽ vì da ta đen đủi", và điểm này đã tác động mạnh vào tâm lý chàng. Hiển nhiên Sécxpia phản đối quan điểm này của những người đương thời: qua hình ảnh một người châu Phi, ông đã dựng "một con người cao thượng nhất, đẹp đẽ nhất trong văn học", và cạnh nhân vật ấy, ông đã nêu bật vai trò ngớ ngẩn của anh chàng Rôđorigô da trắng ngốc nghếch, một nghị viên Brabanxiô "da trắng" vô trách nhiệm, và nhất là một Iagô hèn hạ bỉ ổi.

Iagô, cái nguyên động lực của vở kịch, thao túng sân khấu qua suốt năm hồi. Ngay từ màn đầu, người xem đã phải chú ý đến cái con người, tuy mới "nhìn đời từ hai mươi tám năm nay", mà đã ích kỷ đến trắng trợn ấy. Y phôi bày một cách rất vô tư cái mục đích vụ lợi của y trong việc phục vụ Ôtenlô và khi bất mãn một cách rất tàn nhẫn với chàng, y tìm cách hại chàng theo lối ném đá giấu tay cũng rất là tiểu nhân. Y đánh bạn với Rôđorigô không có cái gì ngoài "lợi ích thú vui", một trong

những thú vui kỳ quặc đến ma quỷ của y là "nếu anh thông dâm được với nàng thì tôi cũng được một trò giải trí". Y khinh miệt chế giễu tất cả mọi người trừ bản thân y và tiền bạc. Ai y cũng nghi ngờ, đối với ai y cũng gán cho những ý nghĩ hành động bậy bạ: "vì ta ngờ tên Mỏ dâm dăng cũng đã mò tới giường ngủ vợ ta... vì ta ngại rằng tên này (Catxiô) cũng đã chui vào trong chăn chiếu vợ ta..." Thản hoặc, y có thừa nhận một vài đức tính của người khác, thì những đức tính đó, y chỉ coi là những sự sơ hở, những nhược điểm của kẻ ngốc. Y khéo léo đeo bộ mặt đạo đức để bịp bợm: không ai không bị lừa gạt, nhất là Ôtenlô. Không những Iagô đã được lòng tin của Ôtenlô, mà dần dà y đã điều khiển, đã chỉ huy, hay - để mượn lời nhà phê bình Môrôzôp (Morozon) - "y đã chiếm đoạt được linh hồn chàng, khiến chàng bắt đầu cảm nghĩ theo những hình ảnh của Iagô, nhận xét cuộc đời theo con mắt của Iagô". Thực vậy, Iagô đã biến một Ôtenlô thành nhả điểm đậm, nói toàn những hình ảnh thơ mộng trang nghiêm và hùng tráng của thiên nhiên rộng lớn, thành một Ôtentô gần như hoàn toàn rập đúng cái giọng lưỡi, cái ngôn ngữ của y, đặc trưng với những "dê, chó, mèo, khỉ, rắn, rết, cóc nhái..." Làm được như thế, vì Iagô đã vận dụng được khoa tâm lý rất tinh vi: y biết chọn đúng lúc để "rót vào tai Ôtenlô những lời độc địa", để tác động vào tâm hồn chàng, bằng những việc ví dụ như chuyện cái khăn - thực ra, "nhỏ nhen, vô nghĩa lý, nhẹ như không khí". Iagô cũng là một con người cực kỳ tham lam và tàn ác đến man rợ: "kiếm thêm tiền vào... kiếm tiền khỏe vào..." câu thúc giục ấy của Iagô nhắc đi nhắc lại đến hàng chục lần không những đã cực tả lòng tham tiền của y mà phải chăng còn

bộc lộ một hiện tượng phổ biến của xã hội đương thời: cái xu hướng tích lũy trong giai đoạn tiền tư bản chủ nghĩa. Khi cần thiết, y cũng không ngần ngại gì mà không "sắm xe đòn" cho một đồng nghiệp của y như Catxiô, một ông bạn phiền hà như Rôđorigô, một người vợ nguy hiểm cho y như Êmilía. Iagô thực xứng đáng được coi là một con người xấu xa, tàn ác và xảo quyệt nhất trong nền văn học thế giới, y đã được xếp trên Mephixtôphêlet (Méphistopheles) của Gơơ (Goethe), tuy rằng Mephixtôphêlet vốn đã không phải là một người. Chính cái điểm khác biệt này khiến chúng ta muốn tìm cho Iagô một quan hệ thân tộc với một loại người có thực: những mẫu người của chủ nghĩa Quốc xã Đức.

Khác với viên chuẩn uý của Xintiô, Iagô không hề yêu Dexdêmona, mà với cái tư tưởng khinh bỉ phụ nữ của y, y cũng chẳng yêu ai hết. Thực ra, đôi khi y cũng có ý tưởng bậy bạ với Dexdêmona, nhưng đó chỉ là ý tưởng đột nhiên đến, tiện thì thực hiện, không thì thôi. Vở kịch kết thúc mà không giải thích động cơ nào đã thúc đẩy Iagô, do đó, Iagô cũng như Hamlet đã và vẫn còn là một "ca" tâm lý, một đối tượng phân tích của các nhà Sêcxpia - học từ bao thế hệ nay.

Ai đọc Ôtenlô cũng phải thừa nhận Iagô đã sắp xếp mọi việc khéo léo, y vận dụng mọi nhân tố một cách khôn ngoan, y tiên liệu cũng khá sáng suốt, nhưng có một điều mà y đã không thể tiên liệu được, vì cái bản chất đen tối của y: ấy là lương tri, là tình nhân đạo, là lòng yêu công bằng và chân lý của con người, dù là của một người hết sức bình thường như Êmilía. Thực là một sự mỉa mai chua chát cho Iagô, là chính vợ y đã làm cho y

thất bại, cái thất bại của Iagô cũng là cái thất bại của sự xấu xa, độc ác, giả dối,... và cũng là cái chiến thắng của chân thực, của nhân đạo, của chân lý... dù là cái chiến thắng đó đã phải trả bằng một giá đau xót, đó chính là chủ đề lớn của vở kịch. Nhưng dù khôn ngoan thâm độc, dù được Ôtenlô cả tin, Iagô cũng không thể thành công đến như trong vở kịch, nếu không có cái ngây thơ hồn hậu, trong sạch của Dêxđêmona.

Dêxđêmona, người con gái Vonixơ hiền hậu, xinh đẹp ấy khác hẳn với những cô gái Vonixơ khác, hay nói rộng hơn, những cô gái khuê các của những gia đình phong kiến châu Âu. Nàng yêu Ôtenlô không vì hình thức bề ngoài. Tình yêu của nàng với Ôtenlô không mở đầu bằng "một tiếng sét" như đối với cặp Rômêô và Juliet. Nàng yêu Ôtenlô "qua tâm hồn cao quý". Tuy là một thiếu nữ dịu dàng hiền hậu, "dễ thẹn thùng ngay với chính mình" nhưng một khi đã yêu thì nàng kiên quyết chống lại mọi thành kiến về chủng tộc, về tôn giáo, về giai cấp, và chống lại ngay cả cha nàng. Một người cha trong xã hội Vonixơ có những quyền hành khe khắt như bất cứ một người cha nào trong một xã hội phong kiến phương Đông. Trong những màn cuối, Dêxđêmona cũng không có những lời ta thán sai lầm như nhân vật của Xintiô khi nói với vợ viên chuẩn úy rằng số phận của mình là một lời cảnh cáo cho các cô thiếu nữ Ý đừng lấy những người khác màu da, tôn giáo và cách sống. Cái khuyết điểm độc nhất của nàng là đã quá ngây thơ, không sớm nhận ra những thay đổi trong thái độ của Ôtenlô, và khi những thái độ này đã rõ rệt, thể hiện trong những hành động thô bạo đối với nàng thì nàng chỉ biết cam chịu, không một lời oán trách. Cảnh

Dexdêmôna chịu chết mà không chút oán trách Ôtenlô. *Dexdêmôna* sắp chết mà vẫn còn lòng nhân ái, tỏ ý thương cảm Catxiô khi được biết Catxiô bị giết, đã khiến cho người xem kịch xót thương và cảm phục nàng.

Về mặt hình thức, Ôtenlô vẫn được coi là một trong những kịch phẩm xây dựng hoàn chỉnh nhất của Sécxpia. Trong các hồi có sự chặt chẽ minh bạch của kết cấu, có sự điều hòa cân xứng của các chi tiết, không có hồi nào nặng nề đến 13 cảnh như trong *Antôny và Clêôpat*, cũng không có những chi tiết lỏng lẻo. Chủ đề vở kịch không lúc nào bị sao lãng hoặc phân tán vì những tình tiết phụ thuộc, ngoại lai. Người đọc cũng như người xem không bị chuyển vào trong cái rối ren của các sự việc và nhân vật. Những sự việc ở đây tuy xảy ra dồn dập tới tấp, lôi kéo người xem vào trong cơn lốc của tâm trạng nhân vật, khiến cho không ai cũng như Ôtenlô, có thời giờ để phân tích, suy nghĩ đến những hành động của Iagô, nhưng qua những lời đối thoại, ta vẫn tìm thấy được một cách lập lờ những thời gian cần thiết cho lòng ghen của Ôtenlô có điều kiện nảy nở và phát triển. Cái "thời gian kép" này (*Double Time*) - thời gian ngắn của các sự việc diễn biến và thời gian dài theo trình tự ngày tháng, đã gỡ nút cho vở kịch một cách hết sức tự nhiên và hợp lý để thuyết phục được người xem và người đọc về tính hiện thực của cốt truyện. Một độc giả trung thành với quy tắc duy nhất hành động của lý thuyết kịch cổ điển Pháp, hẳn sẽ còn chê trách sự xen vào những màn không cần thiết cho chủ đề vở kịch như màn hê, màn đánh úp... Điều này có phần đúng, nhưng có lẽ là một yêu cầu quá đáng nếu ta lại đòi hỏi tác giả phải vượt ra ngoài những thị hiếu của khán giả kịch trường Elizabet.

Ôtenlô cũng là một trong những tác phẩm tiêu biểu nhất của Sécxpia để minh họa bốn thể văn tác giả thường dùng: Thơ trữ tình, văn xuôi, thơ có vần và thơ không vần. Bình thường, Ôtenlô nói thơ không vần, chàng chỉ nói văn xuôi khi xúc động mãnh liệt, không tự chủ được mình. Trái lại, bình thường Iagô, cái anh chàng "Iagô trung thực" (honest Iagô) toàn nói văn xuôi, y chỉ nói thơ không vần khi diễn tả tình cảm thực sự của y hoặc giả bộ "tình cảm" và "trung thực". Thơ trữ tình được dùng để tạo nên một không khí nhất định: Hai bài hát của Iagô đã gây nên một không khí vui vẻ âm ỉ, là tiền đề thích hợp cho cảnh Catxiô say rượu. Bài hát "Cây liễu" của Dexdêmona gây một không khí u uất buồn rầu như báo trước cảnh đổ vỡ đau thương. Đối với sân khấu thời đó, âm nhạc có một chức năng tương tự với ánh sáng trên một sân khấu hiện đại. Thơ có vần làm cho câu nói có vẻ trịnh trọng "đại cà sa", do đó, hời hợt, giả tạo như khi ông thống lãnh "ngoại cuộc" khuyên nhủ Brabanxiô "trong cuộc", hoặc có cái vẻ nghiêm trọng, giọng nguyên rủa như khi Brabanxiô cảnh cáo Ôtenlô. Vì những thể văn này được sử dụng có chủ đích nên một bản dịch muốn được trung thực cũng nên chuyển sang những thể văn thích đáng để có một tác dụng tương đương. Chúng tôi chỉ có thể đáp ứng yêu cầu này được một phần nhỏ nào bằng cách cố gắng dùng một thể văn có âm điệu.

Bút pháp của Sécxpia trong Ôtenlô khác với những tác phẩm trước đã thoát ly được những ảnh hưởng hình thức chủ nghĩa của các kịch tác gia Maclô (Marlow) Grin (Green) và Kit (Kyd). Ở đây lời văn không nặng nề vì những cái dài dòng, kiểu súc, khoa đại của tiêu ngữ tu từ học, vì những ẩn dụ uyên bác, hoặc những điển cố rút trong thần thoại Hy - La. Các nhân vật diễn

đạt tình cảm bằng những lời sáng sủa tự nhiên, đơn giản say sưa, và mang nhiều kịch tính. Những cảnh Ôtenlô đau khổ vì ngờ vực, phần nộ đến điên cuồng và đã "tận mắt nhìn chứng cứ", cảnh Dexdêmona bị giết... đã được viết lên những trang bất hủ trong nền văn học của nhân loại. Ở đây, những hình tượng nghệ thuật không còn chỉ là mô phỏng theo những trước tác thời trước, như ta thường thấy ở các thi sĩ học giả Minton (Milton) và Pôp (Pope), mà phần lớn, rút từ những kinh nghiệm bản thân đã được cách điệu hóa, do đó, cô đọng, dễ hiểu, mới lạ và độc đáo.

Trong khi dịch, chúng tôi hết sức tôn trọng những hình tượng nghệ thuật của nguyên bản. Để diễn đạt ý của tác giả một cách dễ hiểu đôi khi chúng tôi tự thêm một tính từ hoặc một vị ngữ - cố nhiên trong một mức độ tối thiểu - hoặc sử dụng những hình tượng tương đương có sẵn trong tiếng Việt, chúng tôi đều có chú thích. Đây là một bản dịch không đơn thuần chỉ để giải trí thưởng thức mà còn là một bản dịch có thể đối chiếu với nguyên bản, để nghiên cứu học tập.

Chúng tôi cố gắng sử dụng sự "phong phú" của tiếng Việt để lột tả ý văn của tác giả, và nghĩ rằng tiếng Việt của chúng ta cũng xứng đáng để dịch Shakespeare, một thiên tài vĩ đại, có một không hai, của văn học nhân loại.

Chúng tôi căn cứ vào bản Anh văn của Nhà xuất bản Penguin Books, London, do G.B.Harrison hiệu khảo và chú thích.

Trần Anh Kim - Phúc Vĩnh Trọng⁽¹⁾

(1) . Bản in lần đầu năm 1963 lấy tên Phúc Vĩnh - Trọng Kim (trong Tuyển tập Sécxpia NXB Văn Hóa 1963)

NHÂN VẬT

ÔTENLÔ	(<i>Othello</i>)	Vị tướng người Mô
BRABANXIÔ	(<i>Brabantio</i>)	Cha của Dexdêmôn
DEXĐÊMÔN	(<i>Dexdemon</i>)	Vợ Ôtenlô
ÊMILIA	(<i>Emilia</i>)	Vợ Iagô, người hầu cận Dexdêmôn
CATXIÔ	(<i>Cassio</i>)	Phó tướng của Ôtenlô
LAGÔ	(<i>Iago</i>)	Hiệu úy của Ôtenlô
BIANCA	(<i>Bianca</i>)	Gái điếm, người yêu Catxiô
RÔĐORIGÔ	(<i>Roderigo</i>)	Chàng si tình
CÁC NHÀ QUÝ PHÁI		ở Saiprôt
THỐNG LÃNH		Thống lãnh ở Vônixơ
LÔĐÔVICÔ	(<i>Lodovico</i>)	} Họ hàng Dexdêmôn
GRAXIANÔ	(<i>Gratiano</i>)	
MÔNTANÔ	(<i>Montano</i>)	Trấn thủ đảo Saiprôt
CÁC NGHỊ VIÊN		
CÁC THUỶ THỦ		
và HỀ		

HỒI I

CẢNH 1 - Một phố ở Venixơ

Rôđorigô và Iagô ra

RÔĐORIGÔ - Thôi đi, đừng bao giờ nói nữa, tiền của ta anh biết lấy bừa, làm như thể của riêng anh đó; còn đến việc này - mà hẳn nhiên anh phải rõ - lại giấu ta¹ thì tử tế nỗi gì.

IAGÔ - Khoan đã trời ạ! Ngài chẳng chịu nghe tôi nói gì cả. Tôi mà có ngờ sự tình như thế, thì mặt này, ngài cứ nhổ ngay vào.

RÔĐORIGÔ - Anh bảo tôi rằng anh thù ghét hẳn lắm kia mà!

IAGÔ - Nếu tôi lại không thù ghét hẳn thì thật đáng để ngài khinh bỉ gớm ghiếc. Ba nhân vật có danh vọng ở đô thị, đã đích thân vận động khẩn nài² để hẳn cử tôi làm phó tướng. Mà thành thực nói với ngài, tôi cũng biết tài tôi lắm chứ. Tôi hèn gì mà không xứng với chức vụ ấy. Nhưng hẳn vốn là kẻ kiêu căng tự mãn, đã trả

¹ Theo bản *Quarto* đầu tiên, vào vở kịch có thêm một đoạn đối thoại giữa Rôđorigô và Iagô. Bản này bỏ đoạn đó nên câu *You shouldst know of this* để bị hiểu lầm (This: có nghĩa là chuyện hôn nhân giữa Ôtenlô và Dêđêmona chứ không phải chuyện tiền nong) và chúng tôi phải thêm mệnh đề "lại giấu ta" để câu của Iagô được trọn nghĩa. (ND).

² Dịch nghĩa chữ *Off-capp'd* (ngã mũ ra) chỉ thái độ khúm núm năn nỉ (ND).

lời quanh bằg những tiếng huênh hoang, sắc giọng
lưỡi nhà binh rỗng tuếch, rồi sau cùng bác bỏ ý trên.
Hắn nói: "Là vì, thực ra tôi đã chọn người rồi". Người đó
là ai chú? Maicon Catxiô. Một anh thầy toán, một gã
Flôren¹ một kẻ sắp vướng dây vợ đẹp². Hắn biết gì việc
điều binh khiển tướng, hắn biết chi phép bố trận bài
quân, binh pháp lược thao chẳng hơn gì một ả gái tơ.
Hắn chỉ biết có sách vở khoa trương mà các chấp chính
quan áo mũ sênh sang cũng kém gì đầu lồi thao thao
bất tuyệt. Suốt cả đời lính tráng của y, chỉ ba hoa chứ
có gì kinh nghiệm. Thế mà hắn cũng được trên lựa
chọn. Còn tôi đây, chính lão Mô từng mục kích bản lĩnh
cao trên chiến trường Saiprôt, ở Rôđot và bao nơi khác,
khắp chân trời cùng mặt biển bao la³, đành chết dí vì
anh chàng kế toán⁴. Gã thầy toán khi gặp thời đắc thế,
cũng được làm phó tướng một phen. Còn thân tôi chỉ là
chân hiệu úy dưới quyền quan tướng suý người Mô⁵.
Trời ơi chúc với tước.

RÔĐORIGÔ - Trời ơi, nếu đến thế ta cũng muốn treo
ngay cổ hắn.

¹ Flôren (Florence) một thành phố trong nội địa, xa bờ biển, Iagô có ý mỉa
mai rằng Catxiô không biết gì về thủy chiến (N.D.).

² Câu này phỏng theo một câu tục ngữ của Ý. Đại khái có nghĩa là: Anh đã lấy
một người vợ đẹp thế là đời anh hỏng rồi (N.D.).

³ "Chân trời cùng mặt biển bao la", dịch ý chữ Christen'd and Heathen nghĩa
đen là đất thánh và đất tà đạo (N.D.).

⁴ "Chết dí" dịch ý chữ be-leed, and calm'd (be leed: thuyền đi ngược chiều gió,
calm'd: bị dừng lại) "kế toán" dịch ý chữ debtor and creditor (người chuyên
ghi những tiền xuất và nhập, tiền vay và trả nợ) (N.D.).

⁵ Moorship: một chữ do Iagô tự đặt ra với ý châm biếm (N.D.).

LAGÔ - Ôi biết làm sao được! Cái khổ của công vụ là thế đó. Toàn thị nhờ cảm tình và thư từ nói lót, chẳng phải do phẩm trật cũ xưa, mà theo đó kẻ dưới cứ dần dần kế tiếp người trên. Nào bây giờ ngài thử ngẫm xem, đối xử thế tôi yêu lão Mô sao được?

RÔĐORIGÔ - Cứ như tôi, tôi bỏ quách hẳn rồi.

LAGÔ - Ngài cứ yên tâm! Tôi theo hẳn cũng là do chủ định riêng, chẳng phải ai cũng được làm thầy, mà tất cả những kẻ làm thầy chắc gì đã được kẻ dưới trung thành thực sự. Ngài thường thấy bao kẻ khom lưng quỳ gối, chỉ muốn làm nô lệ đón hèn, cả đời chúng như thân trâu ngựa vì miếng ăn mà đâu có trót đời, bị đuổi cổ khi tuổi già sức yếu. Đánh cho chết lũ ngu dân chó má! Song cũng có nhiều người khác đỏ lòng xanh vỏ, bộ mặt ngoài họ thường tỏ vẻ hết lòng với quan thầy để được vinh thân, nhưng thực tâm họ chỉ biết mình là chính. Vì đến lúc đã dạ no cất ấm, phú quý rồi, họ cần quái gì ai. Chính bọn đó là những tay chí khí, và chính tôi cũng thuộc loại người này¹. Thực rành rành như tên ngài là Rôđorigô, nếu tôi được ở ngôi chủ suý, còn muốn làm hiệu úy làm chi? Tôi theo hẳn cũng chỉ vì tư lợi. Có quý thân hai vai làm chứng, tôi đâu phải cảm tình hay bốn phận, làm ra thế chẳng qua chỉ vì mục đích riêng tư. Nếu có khi nào cử chỉ bên ngoài lộ ra hết tim gan thâm kín, thì tôi cũng chẳng bao lâu mà "ruột để ngoài da"

¹ Đoạn này nhiều nhà phê bình đã tỏ ý ngạc nhiên vì thấy Sècxpia đã để Lagô nói một cách quá ư trắng trợn về bản chất của mình (N.D).

cho đàn quạ trời đến rĩa. Tôi không phải như vẻ ngoài của tôi đâu!

RÔĐƠRIGÔ - Nếu được thành công như vậy thì gã môi dày may mắn biết bao!

LAGÔ - Hãy đến gọi cha nàng dậy! Dựng ông lão lên! Bám theo tên nhỏ! Phá tan lặc thú nó đi! Bêu rieur nó trước bà con hàng phố! Gây công phần trong họ hàng nhà ả! Dù cho nó đang ở trong cảnh giường êm đệm ấm, ta cũng xua ruồi xanh vào khuấy rộn lung tung, làm cho nó phiền hà bức bối, và như thế dù nó thực hả hê sung sướng, lòng hả hê cũng bị giảm sút ít nhiều.

RÔĐƠRIGÔ - Nhà bố cô ả đây rồi, tôi gọi to lên nhé!

LAGÔ - Ừ, gọi ầm lên, cứ dài giọng thét cho kinh hồn khiếp đảm, làm như lúc đêm hôm bất cẩn, lửa bùng lên giữa chốn đông người.

RÔĐƠRIGÔ - Làng nước ơi! Cự Brabanxiô ơi!... Đại nhân ơi!

LAGÔ - Ối làng nước ơi! Ối cự Brabanxiô ơi, mau dậy đi! Có trộm, có trộm! Phải trông nom nhà cửa! Phải giữ gìn con cái, tiền nông! Trộm đấy! Trộm đấy!...

Brabanxiô ngó ra cửa sổ

BRABANXIÔ - Sao thế? Làm gì mà kêu kinh người lên thế hả?

RÔĐƠRIGÔ - Thưa ngài, gia đình ngài đều có nhà cả chứ?

IAGÔ - Cửa giả có khóa không?

BRABANXIÔ - Cái gì? Sao ông lại hỏi ta thế?

IAGÔ - Thưa ngài, ngài mất trộm rồi đấy! Vì thế diện, xin ngài mặc áo vào đi. Tâm hồn ngài tan nát, ngài mất nửa cõi lòng rồi đó! Lúc này đây, chính giờ phút này đây, con dê già nhọ nhem nhọ thủ đang nhảy lên con cừu non trắng trẻo của ngài¹. Dậy đi thôi! Dậy đi thôi! Hãy rung chuông đánh thức những người dân còn khò khè ngáy ngủ. Nếu không con quỷ kia sẽ tặng ngài đứa cháu gọi bằng ông. Dậy đi thôi!

BRABANXIÔ - Thế nào? Anh điên à?

RÔĐƠRIGÔ - Thưa đại nhân kính mến, ngài nhận ra tiếng tôi rồi chứ?

BRABANXIÔ - Không! Anh là ai?

RÔĐƠRIGÔ - Tôi là Rôđorigô.

BRABANXIÔ - Đồ của nợ! Ta đã bảo người không được lượn lờ quanh cửa ngõ nhà ta luôn thế. Người đã chẳng từng nghe ta nói rõ, con gái ta không phải là để cho người. Và bây giờ trong lúc điên cuồng ngộ đại, tọng cho khỏe để hét nhè càn rỡ, mà đến đây quấy rối om sòm.

RÔĐƠRIGÔ - Thưa cụ, kìa cụ... cụ...

¹ Chúng tôi dịch chữ "ram" (con cừu đực) là con dê cho phù hợp với câu nói thông thường để chỉ người dám dục. (ND).

BRABANXIÔ - Người phải rõ, với địa vị ta, lúc bực mình ta thừa đủ quyền hành để làm người phải hối hận.

RÔĐORIGÔ - Bình tĩnh đã cụ ơi!...

BRABANXIÔ - Tại sao người bày đặt chuyện trộm cắp với ta? Đây là Vơnixơ, mà nhà ta đâu phải kho thóc giữa đồng?

RÔĐORIGÔ - Thưa cụ Brabanxiô chí tôn chí nghiêm, tôi đến đây với tấm lòng thành thực.

LAGÔ - Thưa ngài nếu ngài bị quỷ sứ sai bảo, ngài sẽ là người từ bỏ cả đạo trời. Bởi vì chúng tôi đến đây vì lợi ích của ngài, thế mà ngài lại nghĩ rằng chúng tôi là phường lưu manh gian dối; ngài để cho con gái ăn nằm với giống ngựa thô¹, thì rồi đây ngài sẽ có cháu trai đến hí, có anh em là giống ngựa đua, có ngựa tơ trong hàng con cháu.

BRABANXIÔ - Mà là thằng nào? Tên vô đạo khốn kiếp kia!

LAGÔ - Tôi là người, thưa ngài, đến đây báo để ngài hay. Con gái ngài và thằng Mô đang cùng nhau làm loài thú hai lưng đấy.

BRABANXIÔ - Mi là quân vô lại!

LAGÔ - Ngài là quan nguyên lão nghị viện.

BRABANXIÔ - Này! Rôđorigô, ta biết người rồi đó. Việc này người sẽ phải chịu hoàn toàn trách nhiệm.

¹ Nguyên văn: *barbary horse* (ngựa Bắc-Phi).

IAGÔ - Vâng thưa ngài, tôi sẵn lòng chịu cả, nhưng xin ngài hãy cho tôi được hỏi: phải chăng do ý muốn và sự đồng tình của ngài sau khi đã suy nghĩ trước sau - như phần nào tôi nghĩ - mà cô tiểu thư xinh đẹp của ngài, trong giờ phút mừng lung tâm tối¹ giữa đêm thanh đã lên ra đi cùng một kẻ hầu... nào phải ai hay hóm gì đâu, nhưng chỉ là một tên lái dò ai thuê cũng được, để đến ngã vào cánh tay thô tục của tên Mô dâm dăng. Nếu việc này được ngài hay biết và thuận cho, thì chúng tôi đã quá xúc phạm tới ngài, làm những điều hỗn hào ngang trái. Nhưng nếu ngài đã chẳng hay việc đó, thì - phép xã giao của tôi bảo tôi rằng - ngài đã thực sai lầm khi đổ trách chúng tôi. Ngài đừng nghĩ rằng vì chúng tôi thiếu thanh tao lịch sự, nên đến đây trêu chọc đại nhân. Tôi xin nhắc lại, lệnh ái - nếu đại nhân đã không hề cho phép - quả là người ngỗ ngược bậy xằng, dám tự mình gấn bó cả tâm hồn, bốn phận, sắc tài với một gã ngoại nhân lang thang không nhà cửa. Hãy mau tìm cho rõ thực hư. Ngài cứ lôi tôi ra trước pháp luật quốc gia vì đã dám lừa dối ngài, nếu giờ này nàng vẫn ở khuê phòng hay quanh quất nơi nào trong quý phủ.

BRABANXIÔ - Đánh lửa lên! Bay đâu, đưa cho ta cây đuốc! Gọi mọi người dậy hết! Việc xảy ra sao mà hết điều ta mộng寐. Cứ nghĩ rằng đó là sự thực cũng đủ làm ta đau khổ. Đốt đuốc lên! Kia, ta bảo! Đốt đuốc lên!

¹ Odd là lẻ, even là chẵn, odd - even là một chữ kép do Sécchia tạo nên để chỉ một thời gian không rõ rệt và tối tăm (trước hoặc sau lúc nửa đêm). (ND).

Brabanxiô vào

IAGÔ - Thôi chào ngài tôi phải đi đây. Thực là bất lợi, và cũng không hợp cho địa vị tôi, nếu phải ra đối chứng trước tòa đứng về phe chống lại tên Mô - mà việc đó tất nhiên là xảy đến, nếu tôi còn nấn ná ở lại đây - Vì tôi biết rằng: dù việc này có làm hấn tổn hại, nhưng quốc gia khi hữu sự vẫn phải cần tới hấn, nếu không thì chẳng khỏi nguy vong. Hấn đã từng giơng buồm tới các chiến trường Saiprot (nơi hiện nay khói lửa ngút trời) với tài ba lỗi lạc, với khí thế hiên ngang, quốc gia không tìm đâu được người như thế để đảm đương việc chiến trận. Chính vì vậy nên mặc dù tôi căm ghét hấn như nhục hình nơi địa ngục tối tăm, tuy nhiên vì lẽ bất buộc cuộc sống hiện nay, tôi vẫn phải giơng cờ giơng biển tỏ ý kính yêu, thực ra đó chỉ là cờ là biển. Nhưng thôi, hãy dẫn những người đi lòng tới cung Hoàng đạo, hấn là ngài sẽ tìm thấy hấn, và nơi đây cũng sẽ có tôi rồi. Cứ thế nhé! Xin chào ngài.

Iagô vào

*Brabanxiô mặc áo ngủ cùng với những gia nhân
cầm đuốc đi ra.*

BRABANXIÔ - Quả là có thực điều xấu xa bất hạnh. Nó đi rồi! Còn chi nữa cho tuổi già nhục nhã, mà chỉ là những chua chát đắng cay. Rôđorigô, anh thấy nó ở đâu! Ôi, con nhà vô phúc. Với tên Mô hả? Như thế này thì ai còn muốn làm cha! Sao anh biết là con gái tôi?

Không ngờ nó lừa cha đến thế. Nó nói gì với anh? Lấy thêm thuốc vào, đánh thức tất cả bà con họ hàng dậy! Chúng lấy nhau thực rồi hả anh?

RÔĐORIGÔ - Tôi tin chắc thế.

BRABANXIÔ - Trời đất hỡi! Làm thế nào nó lên ra được? Ôi, dòng máu phản phúc! Thôi từ nay các bậc mẹ cha, hãy xem đó mà đừng lầm tin các cô con gái. Phải chăng có những bùa mê làm cho tuổi ngây thơ trong trắng không tránh sao khỏi bị gạt lừa. Anh đã đọc thấy chuyện nào như thế này chưa?

RÔĐORIGÔ - Vâng thưa cụ, cháu đã từng được thấy.

BRABANXIÔ - Gọi chúng nó dậy! Biết thế này ta gả quách cho anh. Nay chúng bay hãy bữa đi tứ phía! Anh liệu rằng ta có thể tóm được chúng ở đâu?

RÔĐORIGÔ - Cháu nghĩ rằng sẽ tìm được. Xin cụ dẫn một đoàn tùy tùng khỏe mạnh cùng đi theo cháu.

BRABANXIÔ - Nào xin anh hãy dẫn đường cho, nếu cần đến, tôi đủ quyền ra lệnh, và đích thân tìm kiếm khắp mọi nhà. Giáo gươm đâu! Gọi cho ta mấy võ quan phòng vệ. Nào đi Rôđorigô! Tôi sẽ không quên sự khó nhọc của anh.

Tất cả vào.

CẢNH 2 - Một phố khác

Ôtenlô, Iagô và bọn tùy tướng cầm đuốc ra.

İAGÔ - Trong cái nghề nhà binh này, tôi đã từng tàn sát nhiều người, tuy nhiên tôi vẫn coi sự sát nhân cố ý là hành vi tội lỗi với lương tâm. Chính vì thiếu nhân tâm tàn bạo, nên đôi khi tôi đã không làm được việc. Đã bao lần tôi định thí cho hấn một mũi dao vào mạng mỡ.

ÔTENLÔ - Thôi để cho hấn sống là hơn.

İAGÔ - Nhưng hấn vẫn thường khinh thị tướng quân và lải nhải những lời khiêu khích. Tôi đâu phải "hiền lành như bụt" để kiên tâm chịu đựng những lời này. Nhưng xin tướng quân hãy cho tôi biết, phải chăng ngài đã làm lễ thành hôn rồi? Ngài nên rõ ông nghị viên nguyên lão, đã được nhiều tín nhiệm kính yêu, mỗi lời nói là bao uy lực, ngoài thống lãnh không nghị viên nào bì kịp¹. Lão có thể cắt đứt tơ duyên, gây khó khăn làm tướng quân đau đớn. Pháp luật cho lão đủ lèo đủ xích², đủ trói buộc tướng quân với tất cả quyền hành của lão.

ÔTENLÔ - Cứ để mặc cho ông già tức giận, công lao của ta đối với đất nước này đủ át những lời khiêu nại.

¹ Có một số bản dịch đã dịch câu "A voice potential as double as the Duke's" là "lời nói có uy lực gấp đôi ông thống lãnh" theo chúng tôi nghĩ có lẽ như vậy cũng chưa ổn lắm (Chữ double là gấp đôi với các ông nghị viên khác và ngang với ông thống lãnh).

² Dịch ý chữ "cable", Iagô là một binh sĩ thủy quân nên hay dùng các danh từ về thủy quân. Đó là một sự méo mó về nghề nghiệp (ND).

Khi khoa trương mà là điều vinh dự, ta sẽ bố cáo cùng thiên hạ bao nhiêu điều mà họ chưa hay.

Dòng dõi ta vốn dòng vua chúa, và tài ta có thể đường hoàng chính đại³ chứng minh cho cái hạnh phúc kiêu kỳ mà ta giành được. Iagô, anh phải rõ, nếu ta chẳng vì yêu Đexdêmôná thuy mị, thì khi nào ta đem đời phóng khoáng giang hồ bó hẹp trong vòng thê tử, dù đổi tiền rừng bạc bể. Nhưng trông kia! Ánh lửa ai thấp thoáng đằng xa...

Catxiô và một số sĩ quan cầm đuốc đi vào

LAGÔ - Đây là cha nàng và các bạn hữu, tốt nhất là tướng quân nên tránh mặt.

ÔTENLÔ - Cần gì phải thế. Mặc cho họ gặp ta. Phẩm cách, chúc tước và tâm hồn ngay thẳng, đủ biện hộ cho lòng ta chính đại. Nhưng có phải họ đấy không?

LAGÔ - Thưa... có lẽ là không phải.

ÔTENLÔ - Những người hầu cận thống lãnh và phó tướng của ta! Chúc các bạn một đêm tốt lành! Có tin gì thế?

CATXIÔ - Thống lãnh gửi lời chào tướng quân, và triệu ngài lại ngay tức khắc, ngay phút này trong lúc canh khuya.

³ "unbonneted" thường có nghĩa là "không đội mũ", do đó, chỉ thái độ của kẻ dưới, trong Côriôlan, Sécxpiá dùng "bonnet" theo nghĩa bỏ mũ ra, do đó "unbonneted" có nghĩa là vẫn đội mũ và chỉ một thái độ hiên ngang (ND).

ÔTENLÔ - Việc gì đấy, ông có biết không?

CATXIÔ - Theo tôi đoán, việc ngoài Saiprot. Công việc này hẳn là khẩn cấp: Chính đêm nay mười hai quân tể tác từ hạm đội ngoài khơi gửi tới, liên tiếp về kê trước người sau. Lúc này đây, nhiều vị chấp chính đã thức dậy và họp bàn cùng thống lãnh tại tư dinh. Ngài được triệu tới ngay rất gấp. Vì tướng quân không có ở nhà, nên hội đồng đã phải ba lần cho người tìm kiếm.

ÔTENLÔ - Thật là may ông đã gặp tôi, để tôi vào nhà nói một vài câu, rồi sẽ ra đi với các ông.

Vào

CATXIÔ - Này hiệu ury, ông ta làm gì ở đây thế?

IAGÔ - Đêm nay ông ấy móc được một thuyền chứa đầy báu vật. Nếu việc này được pháp luật thuận cho, thì ông ấy chẳng khi nào chịu rời ra nữa.

CATXIÔ - Ông nói gì tôi không hiểu.

IAGÔ - Ông ta lấy vợ!

CATXIÔ - Lấy ai?

Ôtenlô ra

IAGÔ - À lấy... Thừa tướng quân ta đi chứ!

ÔTENLÔ - Ừ! Ta cùng đi.

CATXIÔ - Đây, lại một toán khác tới tìm ngài.

Brabanxiô, Rôđorigô và nhiều sĩ quan cầm đuốc đi ra.

IAGÔ - Brabanxiô đó! Tướng quân cần thận trọng.
Lão đến đây với thâm ý xấu xa.

ÔTENLÔ - Đứng lại!

RÔĐƠRIGÔ - Thưa đại nhân, đó chính thị tên Mô.

BRABANXIÔ - Quân ăn cắp! Đánh chết nó đi!

Hai người cùng tuốt kiếm

IAGÔ - Này Rôđơrigô, xin cùng với tôn ông.

ÔTENLÔ - Cát gươm quý ấy đi, chẳng sương giá sẽ làm han gỉ! Thưa đại nhân, ngài nên dùng tuổi già ra lệnh hơn là dùng khí giới gươm đao.

BRABANXIÔ - Này tên đạo tặc bỉ ổi! Con ta đâu? Người đem giấu chốn nào? Quân khốn nạn trời trừng quỷ phạt kia! Người đã làm mê hoặc con ta. Được, ta sẽ nói để thiên hạ rõ, nếu không phải vì bùa mê ma quái, có khi nào một thiếu nữ dịu dàng thơ ngây, vẻ đào tơ mơn mớn, thường không hay ưa thích chuyện hôn nhân, nên đã từ chối bao lời dạm hỏi của những công tử hào hoa phú quý đất nước này, mà lại vượt ra ngoài gia pháp, mặc những lời đàm tiếu chê bai, đem tấm thân gởi gắm cho người, một tên nhọ đáng ghê hơn đáng quý... Nào, tôi xin khắp bàn dân thiên hạ, việc thế này đây hãy xét xử cho tôi. Thực rõ ràng người đã đánh bùa bằng những thứ ngải ma thuốc quỷ¹, khiến con ta ngây

¹ Dịch ý những chữ *drugs, minerals, medecine...* là: bùa, ngải thuốc dầu... để chỉ những sự mê hoặc quyến rũ, những danh từ mà người Việt Nam chúng ta thường dùng (ND).

thơ trong trắng biến thành người mê mẩn tâm thần. Việc này ta sẽ đưa ra bàn cãi, nhưng vấn đề cũng đã rõ rệt lắm rồi; vì vậy giờ ta hãy bắt lấy người, kẻ chuyên đi bịp bợm người đời, làm những nghề pháp luật ngăn cấm. Tóm lấy y! Và nếu còn chống cự, đánh cho gục mặc dù sống chết.

ÔTENLÔ - Ngừng tay đã! Hỡi các bạn của ta, và cả các vị bên đó nữa. Khi việc đến, ta sẵn sàng chiến đấu, chẳng cần ai đứng ngoài nhắc nhở. Nào ngài muốn dẫn tôi đến đâu để đối đáp những lời buộc tội?

BRABANXIÔ - Đến nhà tù! Cho đến khi pháp luật đã điều tra đầy đủ, gọi người ra trước tòa xét xử để trả lời.

ÔTENLÔ - Nếu tôi ưng chịu? Liệu thống lãnh có bằng lòng như thế, khi quân ngài hiện hãy còn đây, đòi tôi đến để bàn quốc sự.

SĨ QUAN - Thực đúng thế, kính thưa đại nhân! Ngài thống lãnh hiện đang hội nghị và cả ngài chắc cũng đã được mời.

BRABANXIÔ - Thế nào? Ngài thống lãnh hiện đang hội nghị? Ngay giờ này... trong lúc đêm hôm? Thôi dẫn nó đi, việc của ta đâu phải chuyện chơi. Ngài thống lãnh và các ông đồng viện hẳn cũng coi mỗi nhục này như mỗi nhục của các ngài. Nếu những việc như vậy lại mặc cho buông rộng thả dài, thì những kẻ tôi đòi dị giáo tất có ngày vương tướng lên ngôi.

Tất cả vào

CẢNH 3 - *Tại phòng hội đồng*

*Thống lãnh và các nghị viên đang ngồi họp bàn,
trong phòng sáng trưng, có tùy tướng đứng hầu.*

THỐNG LÃNH - Những tin này mỗi nơi một phách, đâu có đáng để ta tin cậy.

NGHỊ VIÊN I - Thực thế, tin với tức, chẳng có gì ăn khớp, theo tin báo cho tôi: có trăm linh bảy chiến thuyền.

THỐNG LÃNH - Còn của tôi một trăm tư cả thủy.

NGHỊ VIÊN II - Và của tôi lại những hai trăm, tuy con số có nhiều chênh lệch (trong trường hợp báo cáo phỏng chừng thì tránh sao chẳng khỏi khác nhau). Nhưng có điều là tất cả đều báo rất rõ ràng: Hạm đội Thổ đang giông buồm tiến tới Saiprot.

THỐNG LÃNH - Ừ, lời nói đó xem ra có nhẽ. Sự sai lệch trong con số chẳng phải là điều quan trọng, họa hiểm nguy đã ngay trước mắt mới là điểm ta đáng quan tâm.

Một thủy thủ ra

THỦY THỦ - Thạm cấp! Thạm cấp!

SĨ QUAN - Lại một tin quân từ chiến thuyền gửi tới.

THỐNG LÃNH - Thêm việc gì nữa thế?

THỦY THỦ - Đoàn quân Thổ giờ lại chuyển sang Rôđot, tôi được ngài Angolô phái về đây cấp báo tình hình.

THỐNG LÃNH - Các ngài nghĩ sao về chuyển biến này?

NGHỊ VIÊN I - Lấy lý trí mà cân nhắc kỹ, như khi ta phân biệt vàng thau¹ tất thấy rõ điều này phi lý, đây chỉ là một kế nghi binh nhằm mục đích làm ta lạc hướng. Nghĩ cho chín, thấy ngay tầm quan trọng của Saiprot đối với Thổ Nhĩ Kỳ còn thiết yếu hơn là Rôđot. Phân tích nữa ta càng thấy rõ, nơi đảo này dễ bị tấn công, vì nó thiếu vũ trang phòng bị, thiếu khả năng chống cự ngoại xâm, không như Rôđot là nơi vững chãi. Lý là thế, hỏi bọn chúng ngu gì bỏ miếng mồi dễ dàng nuốt chửng mà lúc đầu chúng đã rắp tâm để dâm đầu vào hang hùm nguy hiểm, mà hòng thu được chút lợi gì?

THỐNG LÃNH - Phải đó, tôi tin chắc chúng không tiến quân ra Rôđot.

SĨ QUAN - Đây, lại thêm một tin nữa!

Quân phi báo ra

TÍN QUÂN - Kính thưa các ngài, hạm đội Thổ đã thẳng đường tới đảo Rôđot, ở nơi này chúng lại thêm đoàn khác nối theo.

¹ Dịch trọn nghĩa chữ assay: thử nghiệm và phân biệt các chất hợp kim, nhất là kim quý (ND).

NGHỊ VIỆN THỨ I - Phải! Phải! Ta cũng nghĩ thế. Đây! Theo người đoán hạm đội chúng có bao nhiêu tất cả?

TÍN QUÂN - Thưa ba mươi chiếc. Và hiện giờ chúng đang quay ngược trở lại nẻo Saiprôt công khai tiến tới. Tướng quân Môtanô, người tuý tướng trung kiên và dũng cảm của ngài, tự biết mình là phải báo tin này ngài rõ, và xin ngài chớ có nghi ngờ.

THỐNG LÃNH - Như vậy là chắc chắn chúng tới Saiprôt. Luxikô có trong thành không?

NGHỊ VIỆN I - Hiện nay ông ta đang ở Floren.

THỐNG LÃNH - Gửi thư đến ông ấy cho ta, cấp tốc ngay.

NGHỊ VIỆN I - Đây cụ Brabanxiô đang tới cùng dũng tướng Ôtenlô.

*Brabanxiô, Ôtenlô, Catxiô, Iagô,
Rôđorigô và các sĩ quan ra.*

THỐNG LÃNH - Ôtenlô dũng tướng, chúng tôi đang cần tới tướng quân để đương đầu với kẻ thù chung là bọn Thổ Nhĩ Kỳ. Nói với *Brabanxiô* - Kính chào nguyên lão! Tôi đã sợ ý không nhìn thấy ngài. Đêm nay chúng tôi không được lắng nghe những lời bàn bạc và sự giúp đỡ của ngài.

BRABANXIÔ - Tôi cũng đang cần các ngài giúp đỡ. Xin đại nhân xá lỗi cho tôi. Thực chẳng phải chức vụ

hay tin quốc biến đã làm tôi thức dậy đêm nay. Cũng chẳng phải vì tôi lo nghĩ đến đời sống của dân, mà chỉ vì nỗi đau đớn riêng tư ô ạt hung dữ như dòng nước lũ tràn ngập lòng tôi, lấn át mọi ưu phiền lo lắng khác. Lòng tôi bây giờ chỉ còn nỗi đau đớn này thôi.

THỐNG LÃNH - Sao? Vấn đề gì thế thưa ngài?

BRABANXIÔ - Con gái tôi, ôi con gái tôi!

MỌI NGƯỜI - Chết à?

BRABANXIÔ - Phải! Đối với tôi đúng thế. Con gái tôi bị một đứa rủ rê lừa dối, làm hư hỏng bằng những thứ bùa bèn của tụi "thầy mo". Vì bẩm sinh nó không phải đứa đui mù ngu ngốc, sao bây giờ thành như kẻ ngẩn ngơ, nếu không là bị chà bị bả...

THỐNG LÃNH - Dù kẻ đó có là ai đi nữa, cho dầu là con của chúng tôi, dám cả gan mê hoặc và cướp mất lệnh ái của ngài, bằng những cách dè hèn bẩn thỉu, thì chính nó sẽ bị ngài đích thân xét xử theo những điều luật pháp khắc khe, và tùy theo ý muốn của ngài.

BRABANXIÔ - Kính cẩn đa tạ đại nhân. Thủ phạm chính là tên Mô, mà theo tôi biết, đêm nay ngài đã cho triệu đến để bàn quốc sự.

MỌI NGƯỜI - Thực là đáng tiếc!

THỐNG LÃNH - Về phần tướng quân, tướng quân trả lời ra sao?

BRABANXIÔ - Sự thực là như thế còn trả lời gì nữa?

ÔTENLÔ - Thừa các ngài nghị viên quyền thế, những thượng quan nghiêm minh cao cả và kính mến của tôi, việc tôi đem con gái nguyên lão đi là có thực, và chúng tôi đã cùng nhau làm lễ thành hôn. Đó, đầu đuôi tội lỗi của tôi chỉ có thế. Lời tôi nói vốn là thô lỗ, chẳng nhẹ nhàng ý nhị êm tai. Cánh tay này kể từ năm bảy tuổi chỉ biết vung gươm ở bãi chiến trường, mới ngừng tay được chín trăng qua. Trong thế giới mênh mông, ngoài những chuyện binh đao khói lửa, tôi chẳng biết nhiều điều để nói. Vì lẽ đó tôi rất vụng về khi biện hộ cho mình. Giờ đây xin các ngài khoan dung kiên nhẫn lắng nghe, để tôi kể bằng những lời mộc mạc, thuật từ đầu câu chuyện tình duyên: tôi đã dùng những bùa ngải ra sao - vì tôi đã bị buộc tội thế - để chinh phục trái tim con gái đại nhân đây.

BRABANXIÔ - Một thiếu nữ nhu mì lặng lẽ, động một chút là đã thẹn thùng ngay với cả chính mình, có tâm hồn kín đáo ngậy thơ lại sinh trưởng nơi con dòng cháu giống. Với tuổi ấy thêm danh giá ấy, sao có thể chìm đắm yêu đương với một kẻ mới nhìn cũng đủ sợ. Chỉ những kẻ hồ đồ phán đoán mới nghĩ rằng một thiếu nữ hoàn toàn như vậy lại có thể sa ngã, làm những điều trái với bản tính tự nhiên. Sự việc này chỉ còn hiểu được, khi kẻ kia đã dùng những tà thuật gồm ghê.

Một lần nữa tôi xin quả quyết: hắn đã dùng bùa mê hay thuốc lú làm con tôi mê mẩn thần tho.

THỐNG LÃNH - Quả quyết thế đâu phải là mình chứng, ngài nên thêm bằng cứ hiển nhiên hơn là chỉ đưa ra những nghi ngờ hời hợt, ước đoán mơ hồ.

NGHỊ VIÊN - Ôtenlô, tướng quân hãy nói đi, phải chăng ông đã dùng những ngón ngoại khoa mãnh liệt để sai khiến đầu độc tình cảm của nàng. Hay ông đã chinh phục được những tình cảm đó là do năn nỉ cầu xin và do tâm hồn đồng điệu?

ÔTENLÔ - Xin các ngài phái ngay người đến cung Hoàng đạo để tìm nàng về đây bày tỏ trước cha nàng cho rõ nguồn cơn. Nếu theo lời nàng tố cáo, tôi là người dối trá xấu xa, thì không những xin các ngài huyền chức, bỏ hết lòng tín nhiệm đối với tôi mà đời tôi xin cũng thẳng tay quyết án.

THỐNG LÃNH - Hãy đi tìm nàng Dexdêmônna về đây!

ÔTENLÔ - Hiệu úy, ông đã biết rõ nơi nàng ở, hãy dẫn ngay bọn họ đi tìm. *Iagô và hai hay ba người đi vào* - Và trong khi chờ đợi, tôi xin trình bày trước các hạ đại nhân thành khẩn như khi tôi xưng tội cùng Thượng đế; nhờ đâu tôi chinh phục được tình yêu của người thiếu nữ diễm kiều cũng như nàng đã chiếm được tình tôi.

THỐNG LÃNH - Tướng quân cứ nói.

ÔTENLÔ - Vì mến tôi, nên cha nàng thường mời tôi lại nhà, và luôn luôn hỏi tôi chuyện cũ, chuyện đời tôi qua năm tháng phong trần, những chinh chiến, những rủi may tôi đã gặp, kể từ ngày thơ ấu đến bây giờ là lúc

ôn lại chuyện xưa. Tôi thuật hết những gian lao thử thách của đời mình: những hiểm nguy trên biển cả đất liền, những phút sống ngàn cân treo sợi tóc, trong pháo đài chết chóc tan hoang, những ngày bị kẻ thù ngạo mạn hống hạo, bắt giam cầm và bán làm nô lệ, rồi đến lúc được chuộc lại ra sao. Tôi còn kể những chuyến đi trong cuộc đời phiêu bạt: những hang hốc mịt mù; những sa mạc hoang vu; những hầm đá gập ghềnh; những núi non chót vót mà đỉnh cao vọi vọi tới mây xanh, những giống người ăn thịt lẫn nhau, những giống người quái đản dẫu ở dưới hai vai. Các chuyện đó Dexeđemôna thường lắng nghe chăm chú. Và mỗi khi có việc nhà bận rộn, nàng đều làm vội vã cho xong để trở lại say mê nuốt những lời tôi nói. Nhận thấy thế nên một lần nhân lúc thuận tiện, tôi đã dùng những cách khôn khéo khiến nàng phải năn nỉ khẩn cầu để tôi thuật lại cả cuộc đời lưu lạc mà nàng mới chỉ được nghe qua vài đoạn. Tôi ưng ý và trong câu chuyện đã làm giọt lệ chứa chan, khi nghe tôi kể quãng đời niên thiếu, đã bao phen đau đớn đọa đầy. Chuyện dứt lời, nàng dài ngắn thở than, không ngớt thương cho kiếp hải hồ lận đận. Nàng thốt ra những câu: "Thực kỳ dị! Kỳ dị quá đổi, thực thương tâm, thương tâm lạ lùng!" Nàng mong giá đừng nghe câu chuyện đó, nhưng trong lòng lại cầu xin Thượng đế đổi phận cho nàng làm một chàng trai như vậy.¹ Nàng cảm ơn và bảo tôi rằng: nếu tôi có một

¹ Câu này có bản giải thích là: Cầu xin Thượng đế ban cho nàng một chàng trai như vậy (ND).

người bạn yêu nàng, thì tôi chỉ cần dạy hắn cách kể chuyện đời tôi; thế là đủ làm nàng say đắm. Do lời nói xa xôi bóng gió, tôi cho rằng nàng đã yêu tôi vì những gian nan tôi đã trải, và tôi cũng đã yêu nàng vì nàng đã thông cảm biết thương tôi. Đây những phép tà ma quái quá, tôi đã dùng chỉ có thể thôi. Nàng đã đến kia! Xin để nàng đối chứng!

Dexdêmona, Iagô và người hầu cận ra

THỐNG LÃNH - Ta nghĩ rằng câu chuyện này, ngay đến con gái ta cũng phải say mê. Thưa ngài Brabanxiô, chuyện tình này đã chót đành lỡ dở xin cũng nên dàn xếp cho êm. Thà ta dùng gươm dao gây mê còn hơn khi lâm sự phải tay không.

BRABANXIÔ - Xin ngài hãy nghe nó nói đã, hể nó thú rằng đã yêu gã phần nào, mà tôi đã sai lầm quả trách người, thì họa trời tôi xin mang cả. Mời cô lại đây, hãy nhận xem trong hàng quý tộc này ai là người cô phải vâng lời hơn hết.

DEXDÊMÔNA - Thưa cha kính mến, giờ đây bốn phận con phải phân chia đôi ngả. Đối với cha, con chịu ơn giáo huấn sinh thành, công ơn ấy dạy con phải biết kính trọng cha. Cha là người con phải vâng lời chỉ bảo, vì tới nay con vẫn là con gái của cha. Nhưng bây giờ lại thêm chồng con nữa; trước kia cha được mẹ con giữ tròn bốn phận hơn cả đối với ông ngoại con; nên ngày nay con cũng nguyện trong tâm sẽ vâng lời người chồng yêu quý.

BRABANXIÔ - Thôi, thôi, đã có trời với chúng bay! Thế là hết! Xin ngài tiếp tục luận bàn sang quốc sự. Biết thế này thà nuôi đứa con nuôi... Này tên Mô hãy lại đây! Thôi ta cũng vui lòng gả nó cho người, nhưng giá việc này không phải sự đã rồi, thì ta quyết chẳng cho người lấy nó. Này cô gái rượu của tôi ơi! May mà tao lại hiếm hoi chẳng có đứa nào khác. Vì sự hư đốn của mày đã làm tao sáng mắt, dạy cho tao phải nghiêm ngặt công cùm chúng nó lại. Thôi, tôi xin hết, thưa ngài.

THỐNG LÃNH - Ngài cho tôi thay lời gọi một câu thành ngữ như nhịp cầu giúp đôi trẻ yêu đương được cha già gần gũi như xưa. Khi phương thuốc đã hết, khi hy vọng đã tiêu tan, khi ta đã bình tĩnh nhìn thẳng vào sự bi đát khốn cùng, thì mọi đau đớn đều chấm dứt. Khóc than cho sự bất hạnh đã qua, chỉ là khơi thêm nỗi đau khổ sau này. Khi số mệnh đoạt mất những gì ta không giữ nổi, thì hãy xem thường như những trò vui. Người mất cấp mỉm cười vui vẻ, là lấy lại được gì của kẻ lưu manh. Kẻ nào còn khóc than vô ích, thì chính mình lại lấy cấp của mình.

BRABANXIÔ - Như thế thì... cho bọn Thổ chiếm lấy Saiprôt, cứ cười đi là chẳng mất gì đâu.

Thành ngữ này chỉ có lợi cho kẻ nào lòng lằng lằng không chút vấn vương, khi ngồi nghe may ra kiếm được đôi lời an ủi. Nhưng kẻ nào lòng ưu phiền tê tái, lại phải nghe những lời khuyên đó, muốn khỏi đau, hẳn phải cần kiên nhẫn vô cùng. Những câu ấy vừa là mặt

đẳng cũng vừa là đường, mà mặt nào cũng đều hiệu lực, vì lẽ đó nên khó hiểu cho tường. Nhưng lời nói vẫn chỉ là lời nói. Tôi chưa từng nghe thấy có bao giờ lời nói qua lại hàn gắn được trái tim rạn vỡ. Thôi xin ngài bàn việc nước cho!...

THỐNG LÃNH - *Bọn quân Thổ đang chuẩn bị lực lượng hùng mạnh tới Saiprot. Ôtenlô, ông là người đã biết rõ hơn ai hết khả năng phòng ngự của đảo đó. Tuy rằng nơi này đã có một vị trấn thủ tài ba danh tiếng, nhưng dư luận bao giờ cũng có tính chất quyết định, vẫn tin cậy ở tướng quân hơn. Mong tướng quân hãy vui lòng vì cuộc viễn chinh gian lao vất vả mà tạm quên hạnh phúc rục rờ của tình yêu mới mẻ*¹.

ÔTENLÔ - Thưa các ngài, cái thói quen thường không chế được con người, nên đã biến nơi sa trường ngổn ngang đá thép thành chiếc giường êm ấm cho tôi... Tôi là người, thưa các ngài, trong khó khăn gian khổ chỉ thấy toàn những vui thú tự nhiên. Và vì thế tôi sẵn sàng đảm đương việc chiến chinh hiện nay với Thổ.

Kính cẩn nghiêng mình tôi cầu xin các đại nhân hãy ra lệnh sắp xếp cho vợ tôi được đầy đủ nơi ăn chốn ở, những bổng lộc thích nghi, cùng một bọn nữ tỳ hầu hạ để xứng đáng với dòng dõi trâm anh thế phiệt của nàng.

¹ Nguyên bản tác giả viết văn vần, chúng tôi cố gắng dịch ra một lối văn có âm điệu. Tuy nhiên cũng có vài đoạn nguyên bản là văn xuôi nên chúng tôi cũng dịch xuôi. Những đoạn này ở đầu và cuối đều có dấu hoa thị (*) để để phân biệt (ND).

THỐNG LÃNH - Nếu tướng quân bằng lòng thì cứ để nàng ở nhà với thân phụ.

BRABANXIÔ - Thôi xin ngài miễn cho điều đó.

ÔTENLÔ - Tôi cũng xin như thế.

DEXDÊMÔNA - Thưa, tôi cũng không muốn ở lại nhà, như thế chỉ làm cha tôi thêm bức mình bận mắt. Thưa ngài thống lĩnh kính mến, xin ngài lắng nghe tôi với tấm lòng thiện cảm. Và lời ngài phán bảo sẽ đem lại cho tuổi thơ non dại biết bao điều giúp đỡ ân cần.

THỐNG LÃNH - DEXDÊMÔNA tiểu thư ao ước điều gì?

DEXDÊMÔNA - Vì tôi tha thiết yêu quý Ôtenlô nên tôi muốn luôn luôn được sống bên chàng. Việc tôi kháng cự và quyết liệt chống đối với số mệnh đã chứng tỏ cho mọi người hay điều đó.

Tôi yêu Ôtenlô, cũng yêu cả sự nghiệp của chàng nữa. Tôi chỉ nhìn vẻ mặt chàng qua tâm hồn cao quý. Tôi đã hiến cả linh hồn số mệnh cho vinh quang và khí phách của chàng. Vì vậy thưa ngài, nếu để mình chàng xông pha nơi chiến trận, còn tôi ở lại như con bướm thời bình, mọi vinh dự quyền uy của chàng tôi hằng say đắm, tôi còn đâu được hưởng và đành chịu cảnh âm thầm lạnh lẽo khi chàng đi khuất nẻo xa xăm... Xin cho tôi được phép theo chàng.

ÔTENLÔ - Xin các ngài chấp nhận lời nàng. Có Thượng đế chứng giám, tôi khẩn cầu như thế chẳng phải vì thôi thúc của những điều dục vọng; cũng chẳng

vì những khao khát nhiệt cuồng thường khích động tuổi thanh xuân. Khao khát đó trong lòng tôi đã nguội, nhưng là để chiều lòng người tôi quý mến.

Câu trời giúp các ngài xua đuổi cái ý nghĩ rằng có nàng ở bên, tôi sẽ sao nhãng việc quân cơ. Nếu có lúc nào trò chót nhả của tiểu thần Cupit¹ lại có thể làm tôi tê liệt hành động giác quan, làm tôi sa đọa và trì trệ công việc quốc gia; thì lúc đó xin cứ để những phu nhân lấy mũ trụ này làm nôi chảo; xin cứ để những lời xấu xa như nhuộm được mặc sức bôi bác phẩm giá này.

THỐNG LÃNH - Việc nàng đi hay ở là tùy tướng quân định liệu. Tin quốc biến đang kêu gọi cần kíp, tướng quân phải lên đường ngay cho kịp.

NGHỊ VIÊN - Ngay đêm nay ngài hãy khởi hành.

ÔTENLÔ - Tôi xin rất vui lòng.

THỐNG LÃNH - Đến chín giờ sáng mai, ở nơi đây ta sẽ lại gặp nhau. Ôtenlô tướng quân hãy để lại một viên tùy tướng, hắn sẽ đem mệnh lệnh và phẩm tước quyền hành cần thiết cho chức vụ của tướng quân.

ÔTENLÔ - Xin tuân thượng lệnh! Hiệu úy của tôi là người thực thà trung hậu. Tôi đã giao cho hắn việc hộ vệ vợ tôi và đem tới cho tôi những gì ngài thấy cần gửi cho tôi nữa.

¹ Cupid: trong thần thoại La-mã, là vị thần của tình yêu (ND).

THỐNG LÃNH - Được rồi, thôi chào tất cả - nói với Brabanxiô - Thưa ngài nguyên lão, nếu đánh giá con người qua tài đức thì lệnh tế tuy có đen, nhưng thực là đẹp dễ vô cùng.

NGHỊ VIÊN - Chào vị tướng quân anh dũng. Hãy cư xử tốt với Dexdêmônna.

BRABANXIÔ - Ôtenlô! Hãy mở mắt ra coi chừng đó! Nếu người thực có mắt để nhìn.

Nó đã dối lừa cha nó, thì rồi ra cũng đến lượt người thôi!

Thống lĩnh, nghị viên, sĩ quan vào

ÔTENLÔ - Ta lấy đời ta mà đoán rằng nàng chung thủy. Nay Iagô ngay thẳng, tôi nhờ anh trông nom Dexdêmônna, hãy để vợ anh theo hầu cận bên nàng, rồi chờ khi trời yên biển lặng hãy đưa đi! Lại đây Dexdêmônna yêu dấu, chúng ta chỉ còn chốc lát bên nhau để dặn dò bàn tính ái ân. Thời gian cần kíp lắm.

Ôtenlô và Dexdêmônna vào còn lại Iagô và Rôđorigô

RÔĐORIGÔ* - Iagô.

IAGÔ - Anh nói gì, hử con người cao quý kia?

RÔĐORIGÔ - Anh nghĩ thử xem tôi phải làm gì bây giờ?

IAGÔ - Về nhà mà ngủ!

RÔĐORIGÔ - Tôi đến đi trăm mình bây giờ mất!

LAGÔ - Nếu anh làm như thế, thì từ nay tôi sẽ chẳng thèm nhìn mặt anh đâu. Thôi đi, chàng ngốc tử!

RÔĐORIGÔ - Sống để bị giày vò thì chỉ là sống ngu, khi chết mà là điều an ủi, thì chết đi chẳng phải là phương cứu chữa hay sao?

LAGÔ - Đồ hèn nhát! Ta đã nhìn đời từ hăm tám năm nay, từ khi ta biết phân biệt điều hơn lẽ thiệt, chưa bao giờ ta thấy kẻ nào biết cách quý đời mình.

Trước khi ta nói rằng: ta đi tự tử vì tình yêu của một ả lỗ lăng, thì ta thà làm kiếp khổ cho xong.

RÔĐORIGÔ - Thế tôi phải làm gì? Tôi thú thực yêu như thế cũng là điều đáng thẹn, nhưng tài sức tôi không thể nào làm khác được.

LAGÔ - Tài sức à? Hừm!... Tất cả đều do ta quyết định. (Thân thể ta là một mảnh vườn, mà ý chí ta là người coi sóc). Trong vườn đó ta muốn trồng hoa thơm hay cỏ dại, quả ngọt hay trái chua¹ ta muốn vun trồng thứ cây này hay nhổ hết những loại cây kia; ta thờ ơ để mặc cho khô cằn hay siêng năng tưới bón cho tươi tốt; khả năng quyền hành sửa đổi phải nằm trong ý chí của ta. Nếu trong đời ta, ta lại không có lý trí để thắng bằng tình cảm, thì bản chất thấp kém của ta, thì cảm quan của ta sẽ chỉ đưa ta đến những kết cục không ra gì. Nhưng chúng ta lại có lý trí để làm nguội lạnh

¹ *Mấy thứ rau kể trên chúng tôi không dịch nghĩa đen mà chỉ cốt nêu lên được sự tương phản (N.D).*

những ước muốn sôi nổi, những dục vọng nhiệt cuồng, những khiêu khích của xác thịt. Những thứ đó anh gọi là tình yêu, nhưng tôi, tôi chỉ coi là những chồi những nhánh chiết thêm vào.

RÔDÔRIGÔ - Không có nhẽ thế!

LAGÔ - Tình yêu chỉ là một sự đòi hỏi của cơ thể và sự thuận tình của ý chí. Thôi anh hãy tỏ ra xứng đáng là một con người nam tử. Đi thăm mình à? Đồ khỉ! Tôi đã nói rằng tôi là bạn anh, và luôn luôn gắn bó tới công việc của anh bằng một sợi dây ràng buộc lâu bền.

Chưa lúc nào tôi có thể giúp đỡ anh nhiều như lúc này. Lấy thêm tiền vào, rồi cũng đi ra ngoài chiến trận. Tô mây vẽ mặt thay đổi hình dáng đi. Ta đã bảo lấy thêm tiền vào. Đêxđêmona không thể nào mãi mãi yêu Mô. Lấy thêm tiền vào, tình yêu của hắn đối với nàng rồi ra cũng hết.

Đấy rồi anh xem "yêu nhau lắm cũng có ngày cắn nhau đau" thôi. Chỉ cần nhét nhiều tiền vào túi. Cái giống Mô nó hay thay đổi tính tình lắm. Ních tiền vào túi! Của đó đổi với hắn dầu bây giờ có ngọt như cam sành, nhưng chẳng bao lâu tất sẽ đắng như mướp đắng. Tuổi còn non, rồi nàng sẽ thay đổi khi đã thỏa mãn với xác thịt hắn rồi, nàng sẽ thấy mình lựa chọn sai lầm. Vì vậy hãy nhét thêm tiền vào túi. Nếu anh muốn bị trời trừng phạt, sao chẳng tìm cách khác hay hơn là đi thăm mình. Cố hết sức mà lấy thêm tiền đi! Nếu sự thiêng

liêng và lời thề ước mỏng manh giữa gã giang hồ man rợ và nàng thiếu nữ khôn ngoan ranh mãnh ở Vônixơ không phải là một trở ngại lớn đối với chước quỷ mưu thần của ta và của cả bảy Diêm vương quỷ sứ, thì thế nào anh cũng được cùng nàng vui thú. Hãy kiếm tiền đi, trăm mình thực là kinh tởm. Bỏ cái lối đó đi! Thà bị treo cổ vì đã tìm được cách cùng nàng ân ái, còn hơn đi trăm mình mà vẫn chẳng có được nàng.

RÔĐORIGÔ - Nếu tôi đeo đuổi thì liệu hy vọng của tôi có chóng thành không?

LAGÔ - Hãy cứ tin ở tôi, đi kiếm tiền đi, tôi đã nói với anh nhiều lần là tôi căm ghét tên Mô vô cùng. Mối thù này tôi còn để bụng, mà thù của anh cũng chẳng phải kém gì.

Chúng ta hãy liên kết chặt chẽ để trả thù hấn. Nếu anh có thể cầm súng lên đầu hấn, tức là anh đã được hưởng lạc thú, còn phần tôi cũng được trò giải trí. Trong lòng thời gian rồi sẽ còn sinh ra nhiều việc nữa. Đi kiếm tiền thêm đi! Mai ta sẽ bàn thêm chuyện này nữa, thôi chào bạn!

RÔĐORIGÔ - Sáng mai ta sẽ gặp nhau ở đâu?

LAGÔ - Ở nhà tôi.

RÔĐORIGÔ - Tôi sẽ lại anh sớm.

LAGÔ - Đi thôi, chào anh; nghe ra rồi chứ Rôđorigô?

RÔĐORIGÔ - Tôi sẽ bán hết ruộng đất*

IAGÔ - Đó là cách ta làm tiền thằng ngốc, nếu chẳng vì lợi lộc sở thích, có khi nào ta lại giao du với hần để kiến thức ta ngày một cùn đi.

Ta căm ghét tên Mô, và theo dư luận bên ngoài thì hần đã làm công việc của ta trong giường vợ ta. Tuy ta chưa biết có thực thể hay không, nhưng đối với ta một chút hoài nghi như thế cũng đủ có tác dụng như đó là sự thực. Tên Mô kia càng tin cần ta thì mưu toan này càng dễ bề thực hiện.

Catxiô chính là người ta cần cho kế hoạch. Ta thử nghĩ xem nào, muốn đoạt chức vụ của hần và thỏa lòng ước nguyện của ta, mẹo lọc lừa ta xúc xiểm đôi bên. Thế nào nhỉ? Thế nào nhỉ? À ta nghĩ ra rồi. Ta sẽ xúi bẩy Ôtenlô, làm cho hần tin rằng, gã Catxiô thường quần quanh bên vợ hần. Thằng cha này lại bảnh mã điển trai, thêm dáng dấp phong lưu thanh nhã, tất lại càng dễ bị nghi ngờ. Hần có điệu bộ của kẻ cảm dỗ được đàn bà, còn tên Mô thì phôi bò chất phác dễ tin người làm vẻ thực thà, ngoan ngoãn cho người xỏ mũi lôi đi, chẳng khác chi giống lừa giống ngựa. Ta đã nghĩ ra rồi, mưu kế này đã rập trong tâm. Hỡi đêm tối cùng muôn vàn quỷ dữ! Hãy tung ra ngoài ánh sáng cõi đời, chúc quỷ này mới phôi thai trong trí não!...

HỒI II

CẢNH 1 - *Hải cảng ở đảo Saiprot*

Montanô, vị trấn thủ Saiprot và hai nhà quý tộc ra

MÔNTANÔ - Từ mỏm đất ông thấy gì trên biển cả?

Nhà quý tộc thứ I - Có gì đâu ngoài sóng lớn dồn cao, giữa khoảng chân mây mặt nước tôi không thấy một cánh buồm thoáng hiện.

MÔNTANÔ - Gió như đang thét gào trên mặt đất, ta chưa từng thấy bao giờ bão táp cuồng phong như lúc này chuyển rung cả pháo đài thành lũy. Trên mặt biển vì gió bão cũng vang âm như thế, thì những thân sồi đóng ghép khung tàu tránh khỏi sao không bị vỡ tung khi núi nước đổ xô vào chúng. Trận bão này ta thấy rồi kết quả ra sao?

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Hạm đội Thổ-nhĩ-kỳ tan tác, vì chỉ đứng trên bờ ngầu bọt trắng đã thấy ngay sóng biển nổi xung, như quật tới những từng mây cao ngất. Những cây nước bạc đầu bốc cao trong gió lộng như tung sóng lên sao hùng rực cháy, vùi dập hết những hỏa cầu chói sáng của chòm Bắc Đẩu từ muôn thuở im lìm. Ta chưa từng thấy cảnh nào hung hãn như cảnh này trên sóng nước diên cuồng.

MÔNTANÔ - Hạm đội Thổ nếu không tới vịnh nào ẩn nấp, thì hẳn chúng sẽ bị đắm chìm, vì đương sao nổi cơn bão táp phong ba.

Một nhà quý tộc ra

NHÀ QUÝ TỘC THỨ III - Này các bạn! Có tin chiến tranh kết liễu, trận bão kinh hồn đã phá tan bọn Thổ, làm cho bao kế hoạch chúng tiêu tan. Một con tàu uy nghi từ Venixơ đến đã chứng kiến cảnh nguy nan khôn khó và cảnh đắm chìm thê thảm của hầu hết hạm đội địch quân.

MÔNTANÔ - Thế nào có thực không?

NHÀ QUÝ TỘC THỨ III - Chiếc tàu Vêrônêda vừa cập bến, Maicơn Catxiô phó tướng của Ôtenlô vũ dũng hiện đã lên bờ. Còn Ôtenlô vẫn lênh đênh ngoài biển cả, sẽ tới đây với trọng trách toàn quyền.

MÔNTANÔ - Tôi rất mừng, ông ta là một vị trầu thủ xứng đáng.

NHÀ QUÝ TỘC THỨ III - Nhưng chính Catxiô mặc dù tỏ ra vui thích khi báo tin thảm họa của đoàn tàu Thổ, vẫn có vẻ buồn rầu, và luôn luôn cầu nguyện, cho Ôtenlô được bình yên vô sự; vì trận phong ba dữ dội đã phân ly mỗi người mỗi ngã.

MÔNTANÔ - Cầu trời che chở Ôtenlô, tôi đã từng chiến đấu dưới quyền người, đó thực là một vị chỉ huy, một quân nhân tuyệt vời. Chúng ta hãy cùng nhau ra bờ biển để thăm chiếc tàu mới cập, và phóng tầm mắt

tìm Ôtenlô dừng cảm, tới khi nào mặt biển và trời xanh chỉ còn là một giải mung lung mờ mịt.

NHÀ QUÝ TỘC THỨ III - Nào ta hãy đi, vì mỗi giây là mỗi đợi chờ, một tàu đến hay một tin gì khác.

Catxiô ra

CATXIÔ - Cảm ơn các ngài, những chiến sĩ anh dũng của hải đảo thượng võ này đã ngợi khen tướng quân tôi như thế. Cầu trời phù hộ cho người thoát khỏi vòng tai nạn, vì chúng tôi đã lạc nhau trên biển cả hiểm nguy.

MÔNTANÔ - Tàu của Ôtenlô có vững chắc không?

CATXIÔ - Chiếc tàu đó đóng toàn bằng gỗ tốt, lại thêm hoa tiêu lão luyện tài ba. Tuy lòng tôi chẳng tràn đầy hy vọng, nhưng vẫn vững tin Ôtenlô sẽ được bình yên.

Ở bên trong có tiếng kêu:

Có thuyền! Có thuyền

CATXIÔ - Tiếng kêu gì thế?

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Trong thành phố không bóng người qua lại, vì dân chúng đã tụm nhau hàng dãy vòng theo bờ và cất tiếng kêu: Có thuyền đến! Có thuyền đến!

CATXIÔ - Tôi hy vọng ngài trấn thủ ở trên tàu đó.

Có tiếng đại bác

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Họ bắn súng chào, thì ít nhất cũng là bạn ta.

CATXIÔ - Xin ngài hãy đi ra bên và cho biết người nào vừa tới.

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Xin vâng - vào.

MÔNTANÔ - Này ông phó tướng. Chẳng hay chủ suý của ngài đã thành gia thất chưa?

CATXIÔ - Ổ may mắn lắm, ông ta đã chinh phục được một nữ lang mà tài sắc vượt xa những lời mô tả và tiếng đồn lừng lẫy khắp bốn phương.

Những cây bút đã từng quen vẫy vùng ca tụng, cũng phải đành gác bút bó tay. Nàng có những tài năng phẩm giá, làm mỗi một trí tưởng tượng của nghệ sĩ thi nhân.

Một nhà quý tộc ra

Thế nào ai đến đây?

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Một người tên gọi Iagô, hiệu ụy của chủ suý.

CATXIÔ - Ông ta đã vượt trùng dương nhanh chóng và may mắn, ngay cả bão táp mịt mù, sóng xô gió hú hốc đá lởm chởm, cát cồn chồng chất, thường vẫn là những kẻ phản trắc giấu mình để dập vùi những con tàu vô tội, hình như chúng cũng biết thưởng thức sắc đẹp của nàng, nên đã từ bỏ cái bản chất tàn hại mà để nàng tiên Dexdêmôna đi qua yên ổn.

MÔNTANÔ - Nàng ấy là ai?

CATXIÔ - Người mà tôi vừa nói, là bà hoàng của chủ suý chúng tôi, nàng được anh chàng Iagô gan dạ hộ

tổng tới nơi đây, sớm hơn chúng tôi phỏng đoán một tuần. Xin thần Jupite hãy che chở Ôtenlô, hãy thổi làn gió mạnh làm căng cánh buồm, để người sớm đem lại niềm vui sướng cho vịnh này khi con tàu trắng lệ cập bến; để người sớm trở về trong cánh tay Dextrêmôn, hồi hộp với tình yêu chan chứa, để người nhóm lên ngọn lửa trong lòng chúng tôi đã tắt, và làm cho toàn đảo Saiprôt yên tâm.

Dextrêmôn, Iagô, Rôđorigô và Êmilía ra

- Kia người ngọc đã lên bờ! Hỡi nhân dân Saiprôt hãy quỳ xuống trước nàng. Chào phu nhân cao quý! Mong ân huệ của Thượng đế sẽ tưới xuống khắp nơi quanh mình phu nhân.

DEXTRÊMÔN - Xin cảm ơn dũng sĩ Catxiô. Ông có thể cho tôi biết tin tức về tướng quân tôi được không?

CATXIÔ - Tướng quân hiện giờ chưa tới, nhưng theo tôi biết, chắc rằng người cũng được bình an, và chẳng bao lâu sẽ tới đảo này.

DEXTRÊMÔN - Trời, sao ta thấy ngại ngần e sợ - Thế hai người đã lạc nhau ra sao?

CATXIÔ - Chúng tôi đã lạc nhau trong cơn vật lộn của trời cao biển rộng. Nhưng nghe kìa có tiếng kêu thuyền tới.

*Ở trong có tiếng kêu;
Có thuyền! Có thuyền!*

NHÀ QUÝ TỘC THỨ II - Họ bắn súng chào mừng thành phố, hẳn đó là những bạn của ta.

CATXIÔ - Ông hãy ra xem tin gì *Nhà quý tộc vào* - Kìa hiệu ụy, xin chào ông *nói với Emilia* - Xin chào phu nhân Iagô, mong ông sẽ không phật ý, để cho tôi được cử chỉ tự do, đó là do nếp nhà khiến tôi bạo dạn trong lễ nghi giao thiệp.

Hôn Emilia

IAGÔ - Thưa ngài, nếu môi cô ta cũng hôn ngài luôn soèn soẹt như lưỡi cô ta vẫn thường soèn soẹt nói với tôi, thì chẳng bao lâu ngài cũng đến chán phê chán ngấy.

DEXDÊMÔNA - Nhưng nào bà ấy đã nói gì đâu?

IAGÔ - Không! Xin nói thực cô ấy lấm mồm lấm đấy, ngay những khi tôi muốn được ngủ yên, tôi còn thấy cô ta vẫn lải nhải bên mình... đứng trước phu nhân nên cô ta đành ngậm mồm thụt lưỡi, nhưng trong óc chắc thế nào cũng lầu nhàu.

EMILIA - Anh ngoa ngôn vừa chứ!

IAGÔ - Chao ôi! Các bà khi ra khỏi cửa thì mỹ miều như tranh vẽ, nhưng trong phòng khách lại là cái còi the thé inh tai. Trong chỗ bếp núc là những con mèo hoang, mắng ai thì như lời thánh phán, khi bị người chạm đến thì lông lên như quỷ cái, công việc nhà thì chảnh mắng chơi bời, nhưng lúc lên giường ngủ thì lại đảm đang ra dáng.

DEXĐÊMÔNA - Thôi đi ông, ông chỉ đặt điều!

IAGÔ - Không, đúng như vậy đấy, nếu tôi sai lời xin
nguyện làm giống Thổ. Sáng ngày dậy các bà chỉ chơi
bời phù phiếm, đến ban đêm mới lại làm ăn.

ÊMILIA - Ai khiến anh khen tôi.

IAGÔ - Phải! Đừng để tôi khen.

DEXĐÊMÔNA - Thế nếu ông phải khen tôi thì ông
sẽ nói thế nào?

IAGÔ - Ô xin phu nhân miễn cho điều đó, tôi là
người chỉ biết chỉ trích phẩm bình.

DEXĐÊMÔNA - Ông cứ nói thử xem; - Đã có ai ra
bến chưa?

IAGÔ - Vâng, thưa phu nhân đã.

DEXĐÊMÔNA *nói một mình* - Tuy lòng dạ ta chẳng
có gì vui thích, nhưng cũng đành phải tự dối mình, làm
vẻ ngoài trái với nhân tâm. *Nói to* - Nào thế ông định
khen tôi thế nào?

IAGÔ - Tôi đang nghĩ đây, nhưng thực ra nguồn
sáng tác trong óc tôi nó dính chặt như nhựa bầy chim,
thành thử khi nó bật ra thì cả não cân tôi cũng theo ra
hết. Nhưng nàng Thơ của tôi cũng đang lúc lâm bồn, và
đây là đứa con nàng đẻ.

Nếu nàng tóc hung sắc tài toàn vẹn.

Thì sắc kia chỉ là đồ vật, cho tài sử dụng nó thôi.

DEXĐÊMÔNA - Ông khéo khen lắm; Nhưng nếu nàng đen mà lại thông minh thì sao?

IAGÔ - *Nếu nàng đen mà lại thông minh.*

Thì sẽ kiếm một chàng trắng trẻo,

Để vợ chồng tốt lứa xứng đôi.

DEXĐÊMÔNA - Càng dở hơn!

ÊMILIA - Nếu nàng đẹp mà lại ngu đần thì thế nào?

IAGÔ - *Người đẹp có bao giờ ngu dại,*

Vì dẫu ngu thì cũng biết đẻ con.

DEXĐÊMÔNA - Toàn là những lời ngang phè cổ lỗ, chỉ làm cười những kẻ xuẩn ngốc nơi trà lâu tửu quán. Không biết ông còn dùng những lời khen bỉ ổi nào nữa, để tặng cho những cô vừa ngu vừa xấu.

IAGÔ - *Chẳng có ai vừa ngu vừa xấu.*

Lại ít khoa mánh lời tinh ranh,

Hơn những nàng vừa khôn vừa đẹp.

DEXĐÊMÔNA - Thực là tối ngu, những cái xấu xa nhất thì ông lại hết lời ca tụng. Thế còn người đàn bà thực đạo đức hoàn toàn, người mà ngay những kẻ ác tâm nhất cũng phải ca tụng phẩm giá, thì ông sẽ khen tặng ra sao?

IAGÔ - *Nàng đã đẹp lại không kiêu ngạo,*

Ăn nói tài mà chẳng huênh hoang;

Tuy lắm vàng mà không diêm dúa

Tuy đủ điều thực hiện ước mơ,
Nhưng đừng đừng không buồn để ý.
Khi mà nàng trong cơn bực tức,
Tuy có thể trả thù ngay được
Nhưng rồi cho bực dọc tiêu tan,
Dù hận đó lòng nàng vẫn giữ
Nàng khôn ngoan nên chẳng bao giờ
Đầu cá thu đổi đuôi cá thiếu (1)
Biết cân nhắc điều hay lẽ dở.
Những tâm hồn kín đáo sâu xa;
Biết có kẻ say mê theo gót
Mà không hề ngoái cổ lại sau.
Nếu có thực một người như thế
Thì cô nàng có thể...

DEXĐÊMÔNA - Có thể ... làm sao?

LAGÔ - Cũng làm được một chân vú sữa

Vỗ những thằng ngu đại điên rồ

Và bán nước đầu đường xó chợ ⁽¹⁾

DEXĐÊMÔNA* - Ôi! Lời kết luận thực tế là cụt què
thiếu sót. Đừng nghe ông ta Êmilía ạ! Tuy ông ta là chồng
bà thực - Còn Catxiô, ông nghĩ thế nào? Phải chăng Iagô
là một tay quân sư quen ăn nói tục tằn bữa bãi?

⁽¹⁾ Dịch ý chữ *chronicle small beer*: bàn cờ bài rượu bịa (N.D)

CATXIÔ* - Thừa phu nhân, ông ta vẫn quen ăn nói thế. Ta nên coi lời nói của ông ta, từ cửa miệng những người lính tráng, hơn là của con người học vấn.

IAGÔ, *nói một mình* - Hấn cầm lấy tay nàng, ừ được!

Được lắm, ừ cứ xì xào nữa đi. Chỉ cần một chiếc mạng nhện nhỏ bé như thế này là cũng đủ tóm được chú ruồi Catxiô to lớn. Ừ cứ cười cứ cợt với cô ả nữa đi, ta sẽ bắt người ngay trong vẻ hào hoa của người đó. Người nói: Đúng đấy! Đúng đấy! Nếu những cử chỉ này sẽ làm người mất chức phó tướng, thì tốt hơn là người không nên hôn ba ngón tay luôn như thế, như người lại sắp tái diễn cái điệu bộ kiểu cách ấy của người.

Hay lắm! Hôn giỏi lắm! Lịch sự lắm! Đúng lắm! Lại đưa ba ngón tay lên hôn nữa kia à? Ừ mà giá chúng là những quả ớt thì có phải may cho người không ¹.

Có tiếng kèn

Ôtenlô, tôi nhận ra tiếng kèn của người!*

CATXIÔ - Đúng đấy!

DEXĐÊMÔNA - Chúng ta hãy cùng nhau ra chào đón Ôtenlô.

CATXIÔ - Kìa, chủ suý đã đến!

Ôtenlô và tùy tùng ra

ÔTENLÔ - Ô nữ chiến sĩ kiêu diễm của ta!

DEXĐÊMÔNA - Ôtenlô yêu quý của em!

¹ Dịch ý chữ *Clyster* - pipes: ống thụt (thụt làm cho người ta khó chịu) (N.D).

ÔTENLÔ - Ta rất ngạc nhiên và vô cùng thỏa mãn, khi thấy em đã đến trước ta. Ôi niềm vui sướng của tâm hồn ta! Nếu sau trận bão nào cũng vậy, cảnh yên tĩnh như bây giờ trở lại, thì gió ơi! Hãy thổi tung cho xác chết vùng lên, cho con thuyền chao mình trên ngọn sóng, khi chồm cao như đỉnh núi Ôlanh, khi lao xuống vực sâu thăm thẳm như cõi âm xa cách chốn thiên đường.

Nếu lúc này đây ta phải chết, thì bây giờ chết là hạnh phúc tuyệt vời, vì ta ngại rằng tâm hồn ta đã thỏa mãn tốt cùng, những phút này chắc không còn có nữa, trong những ngày của định mệnh khôn lường.

ĐEXĐÊMÔNA - Trái lại em cầu xin Thượng đế cho tình yêu và hạnh phúc đôi ta theo tháng năm đầm thắm.

ÔTENLÔ - Xin thiên thần chấp nhận lời nàng cầu nguyện. Ta không thể nào tả hết niềm vui, ta ghen lời không sao nói được. Ôi sung sướng biết bao! Mong rằng đây và đây nữa là những bất hòa lớn nhất - *hôn Đexđêmôna* - trong trái tim trong cuộc sống đôi ta.

IAGÔ, *nói một mình* - Hừ! Tâm hồn các người bây giờ hòa hợp lắm. Nhưng ta thề rồi đây quyết sẽ làm cho cung đàn lạc điệu.

ÔTENLÔ - Chúng ta cùng nhau tới lâu đài, các bạn ạ, chiến tranh đã hết, bọn Thổ kia đã đáy biển vùi thân. Trên đảo này các bạn ta quen biết năm xưa vẫn khỏe

manh bình yên cả chứ? Em yêu quý! em sẽ được mọi người kính yêu trên Saiprot. Ở nơi đây ta đã được nhiều cảm tình của dân chúng. Em yêu dấu! Ta đã nói quá nhiều, ta lảm nhảm trong khi sung sướng - Iagô ông hãy ra bờ biển, tôi nhờ ông đem hành lý về đây, và dẫn luôn người thuyền trưởng vào thành, đó là một thủy thủ tài ba đáng để ta kính trọng. - Nào Dexdêmônà lại đây, một lần nữa chúc em được đón mừng nơi Saiprot.

Ôtenlô và Dexdêmônà vào

IGÔ - * Hãy tìm gặp ta ngay ở ngoài bến. Rôđorigô lại đây! Nếu anh thực là con người can đảm (vì như người ta thường nói, kẻ tâm thường mà khi đã yêu đương cũng có được nhiều đức tính cao cả hơn những nét bẩm sinh của hắn). Nếu như thế, thì hãy nghe ta nói: Phó tướng Catxiô đêm nay canh phòng tại bản doanh. Nhưng trước hết ta cần cho anh rõ: Dexdêmônà say mê hắn lắm.

RÔĐORIGÔ - Say mê hắn à? Thậm vô lý.

IGÔ - Bịt mồm lại đã, để yên ta bảo cho mà biết. Anh hãy nhớ cho rằng lúc đầu nàng đã yêu Mô ghê gồm đến thế nào, cũng chỉ vì lời khoe khoang ngông nghênh dối trá; vậy liệu rằng những lời ba hoa đó còn làm nàng yêu hắn mãi không? Không! Hãy sáng suốt mà đừng lảm nhảm. Nàng cần có những vẻ ngoài đẹp đẽ, để mắt nàng được thỏa mãn say sưa, nhưng còn thú vị gì lúc phải nhìn con quỷ đó? Khi tình dục đã chán chường vui

thú, tất rồi để nhóm lại ngọn lửa tình và để thỏa mãn những khát vọng mới, nàng cần phải có một người yêu xứng hợp với nàng về tính tình phong độ, về tuổi tác; và diện mạo dễ thương. Những cái đó tên Mô đều thiếu sót. Rồi vì thiếu những điều cần thiết này, tâm hồn dịu dàng tế nhị của nàng sẽ chỉ cho nàng rõ là nàng đã bị lường gạt. Nàng sẽ kính tởm và chán ghét tên Mô. Chính thiên tính sẽ dạy nàng hay điều đó và buộc nàng phải đổi thay chọn người tình mới. Nếu bây giờ ngài đã đồng ý như vậy (mà đó lại là những cơ sở hợp lý và vững chắc nhất) thì bây giờ thử hỏi kẻ nào xứng đáng leo lên địa vị may mắn đó hơn Catxiô? Gã ta là một tay nói năng bẻm mép, lại đủ điều hiểu biết khôn ngoan, nên hay làm ra vẻ thanh tao phong nhã, hầu dễ dàng thỏa mãn những dục vọng dâm tà giấu kín trong lòng.

Ai hơn được hắn? Ai hơn được hắn? Một tên lừa lọc gian ngoan khôn khéo biết lợi dụng thời cơ, lại có con mắt khéo giả tạo mọi thứ đức tính, tuy rằng đức tính thực thì chẳng bao giờ hắn có. Một tên lưu manh quý quái. Hơn nữa hắn lại có bộ mặt trẻ trung tốt mã, có đầy đủ điều kiện cần thiết làm chết một lứa tuổi xanh nhẹ dạ. Thực là một thằng dịch hạch và cô nàng đã mắc phải cái bệnh ấy rồi.

RÔDÔRIGÔ - Tôi chẳng thể ngờ nàng như thế, nàng là bà tiên đủ điều đức hạnh.

LAGÔ - Hừm! Tiên thánh gì của ấy, rượu nàng uống cũng chỉ là rượu nho chứ có phải bồ đào tiên tử gì

dâu.¹ Nếu thực là vị tiến đức hạnh thì nàng đã chẳng yêu Mô. Có mà tiên phạm tục! Anh chẳng thấy nàng ve vuốt bàn tay Catxiô là gì? Anh không nhận thấy điều đó sao?

RÔĐƠRIGÔ - Phải! Tôi có thấy, nhưng đó chỉ là phép xã giao thường lệ.

LAGÔ - Mẹ kiếp bần lâm đấy! Đó là dấu hiệu đen tối giáo đầu cho bao câu chuyện dâm ô, cho bao ý tưởng ám muội. Môi của chúng cứ quện lấy nhau đến nỗi hai hơi thở như hòa một. Những ý tưởng như nhuộm lấm đấy Rôđorigô ạ! Một khi sự thân mật gần gũi như thế đã tiên phong mở đường, thì tất rồi vấn đề chính kia phải tới, phải tới cái kết cục là: xác thật chúng sẽ dính liền nhau như một. Hừm!... Nhưng này thưa với ngài, ngài phải để tôi điều khiển, tôi đã mang anh từ Vônixơ đến đây, đêm nay anh phải tuần canh, tôi sẽ giao quyền lệnh cho anh. Catxiô chẳng biết anh là ai cả... mà tôi cũng chẳng xa anh nửa bước. Hãy tìm dịp chọc tức Catxiô, hoặc bằng cách to tiếng hoặc khinh khi nhạo báng kỷ luật nhà binh của hắn, hoặc bằng bất cứ cách nào anh thích, trong trường hợp mà anh thấy là thuận tiện nhất cho anh.

RÔĐƠRIGÔ - Được rồi!

LAGÔ - Thưa với ngài tên đó tính tình hung hãn và hay cáu lấm đấy, có thể hắn sẽ choảng ngài. Được, cứ

¹ Chúng tôi thêm "chữ có phải hồ đào tiên từu gì đâu?" cho rõ ý (ND).

chọc cho nó đánh, vì có thể tôi mới kích được nhân dân Saiprot náo động, lúc đó muốn yên thì chỉ còn cách cất chức Catxiô. Như vậy ước muốn của anh càng chóng đạt, nhờ những mẹo tôi dùng để xúc tiến công việc. Ta sẽ gạt phăng mọi trở ngại cản đường, không thể ta sẽ chẳng có hy vọng làm ăn gì được ở đây.

RÔĐORIGÔ - Tôi sẽ làm việc đó nếu anh tạo được thời cơ thuận lợi¹ cho tôi.

IAGÔ - Tôi bảo đảm mọi việc với anh. Chốc nữa vào thành tìm tôi. Bây giờ tôi phải ra bến lấy hành lý cho tên Mô. Thôi chào anh*.

RÔĐORIGÔ - Chào anh

Rôđorigô vào hậu trường

IAGÔ - Catxiô yêu nàng, ta rất tin điều đó, mà nàng cảm Catxiô cũng là điều tất nhiên dễ hiểu. Tên Mô, dù ta chẳng làm sao ưa được hắn, nhưng thực ra hắn là người yêu đương gắn bó, có tâm hồn cao quý thủy chung. Ta đoán chắc đối với Dexdêmona hắn là người chồng hết lòng quý vợ. Vả chăng chính ta cũng rất mê nàng, chẳng phải hoàn toàn do nhục dục (mặc dầu nếu có cơ hội nào thuận tiện, thì tuy thông dâm là một tội tày trời, ta cũng chẳng ngại ngừng phạm lỗi đó), nhưng phần nào để trả thù cho thỏa chí, vì ta ngờ tên Mô dâm dăng cũng đã mò tới giường ngủ vợ ta. Ý nghĩ này như

¹ Bản Quarto: "Nếu tôi có thể...". Câu này không hợp với Rôđorigô vì hắn vốn là kẻ nhất gan như nhực (N.D).

một liều độc được đang day dứt đục khoét ruột gan ta. Chẳng gì có thể, hay sẽ làm được ta thỏa mãn khi ta còn chưa sòng phẳng với y; đã dùng vợ ta, ta cũng dùng vợ y cho coi! Hay nếu mưu toan này chẳng may thất bại, thì ít nhất ta cũng làm tên Mô ghen tuông lồng lộn, đến mức mà không một lời giải bày phân tỏ nào làm cho y hết được cơn ghen. Muốn thực hiện được việc này thì, nếu tên chó chết Rôđorigô mà ta đã phải trông cổ để hấn khởi say mê nóng nảy sẵn mỗi, chịu đứng yên cho ta điều khiển, ta sẽ triệt Catxiô bằng miếng võ hiểm, ta sẽ gièm pha bôi nhọ hấn tàn tệ trước mặt tên Mô (vì ta ngại rằng tên Catxiô này cũng đã chui vào trong chăn chiếu vợ ta) làm cho tên Mô phải cảm ơn ta, quý mến ta và hậu thưởng ta; vì đã biến hấn thành con lừa ngu xuẩn, đã làm hấn đang trong cảnh yên lành bình thản trở thành người rồ dại điên cuồng. Mưu kế đã sẵn cả, nhưng cũng còn mung lung lắm; mẹo thâm hiểm chỉ hoàn toàn lộ diện khi đã đem ra áp dụng ngoài đời.

Vào

CẢNH 2 - Ngoài phố

Người rao lệnh của Ôtenlô cầm tờ thông cáo bước ra

NGƯỜI RAO LỆNH* - Hỡi toàn dân Saiprôt theo ý muốn của tướng quân Ôtenlô, vị chủ suý kiêu hùng và cao quý của chúng ta, mọi người sẽ ăn mừng thắng

trận, vì có tin chắc chắn, hạm đội Thổ đã hoàn toàn tan vỡ. Người ca vũ, kẻ bắn súng mừng, ai nấy đều được vui chơi tùy theo ý thích. Vì hôm nay ngoài tin chiến thắng còn có lễ thành hôn của tướng quân. Tin vui đó, chủ suý ra lệnh báo cáo cùng toàn dân. Tất cả dinh thự lâu đài đều mở cửa. Dân chúng được tự do tiệc tùng thỏa thích, từ lúc này đây năm giờ, đến mười một giờ chuông đánh. Cầu ơn trên ban phúc cho Saiprôt, cho tướng quân Ôtenlô cao quý*.

Tất cả vào.

CẢNH 3 - Trong lâu đài

Ôtenlô, Dexdêmôn, Catxiô và tùy tùng ra

ÔTENLÔ - Catxiô, đêm nay ông hãy trông nom việc canh phòng cẩn mật, chúng ta cần phải nêu gương điều độ, không vượt quá lý trí và lương tri.

CATXIÔ - Mọi việc cần thiết tôi đã giao cho Iagô đảm nhiệm, nhưng dù sao tôi cũng vẫn sẽ đích thân coi sóc.

ÔTENLÔ - Iagô là người rất ngay thẳng. Thôi chào Maicôn. Sớm mai tinh sương tôi sẽ gặp ông, vì ta có chuyện phải bàn - Lại đây em yêu dấu, mọi việc đã thu xếp êm đẹp cả rồi, chúng ta hãy cùng nhau vui hưởng hạnh phúc mà bấy nay ta vẫn khát khao.

CATXIÔ* - Chào ông Iagô, chúng ta hãy cùng đi ra chỗ canh phòng.

LAGÔ - Đã đến giờ đầu thừa ngài phó tướng, chưa tới mười giờ, chủ suý muốn chúng ta ra canh sớm chẳng qua là để được tình tự với tân nhân đây thôi. Chúng ta cũng chẳng trách cứ làm gì, vì của đáng tội ông ta cũng chưa được vui vầy cùng nàng đêm nào. Mà nàng thì thực là báu vật của trời*.

CATXIÔ - Nàng là một nữ lang tuyệt vời.

LAGÔ - Tôi đoán chắc đó là nguồn khoái lạc thú vui.

CATXIÔ - Thực thế, nàng là một đoá hoa thấm tươi kiều my nhất đời.

LAGÔ - Khoe mắt nàng mới tuyệt làm sao, tưởng như vang điệu kèn khêu gợi¹.

CATXIÔ - Làn thu thủy làm lòng người đắm đuối, song vẫn như đượm vẻ khiêm nhường.

LAGÔ - Và khi nàng nói, lời nàng phải chẳng là tiếng kèn thổi thúc yêu đương ⁽²⁾.

CATXIÔ - Nàng quả thật là người hoàn mỹ.

LAGÔ * - Thôi, chúc cho chẵn gối của họ được phen thú vị! Nay phó tướng, tôi có vò rượu đây, và ngoài cửa

¹ Và (2) Iagô là một quân nhân nên hay dùng những tiếng nhà binh để khen Dexdêmôna một cách thô lỗ đối lại với những lời ca tụng thành thực của Catxiô. (N.D).

kia có hai tay anh tài của Saiprôt đang mong muốn chạm cốc để chúc mừng sức khỏe của hắc tướng quân.

CATXIÔ - Đêm nay thì xin miễn thôi Iagô ạ! Tửu lượng của tôi kém lắm, động uống vào là đầu vàng mắt hoa.

Tôi mong được tiếp đón các ông bạn đó bằng phép xã giao nào khác thì hơn.

LAGÔ - Họ là bạn ta cả mà! Làm một cốc nhỏ thôi. Tôi sẽ uống hộ ngài.

CATXIÔ - Tôi mới chỉ uống một cốc chiều nay, và cốc đó đã được khéo léo pha thêm nước lã. Thế mà anh thử nhìn xem người tôi đã thay đổi gồm chưa? Tôi thực khổ sở vì nhược điểm này mà chẳng dám đánh liều làm thêm cốc nữa.

LAGÔ - Thôi đi ông bạn ơi, đêm nay là đêm vui vậy chề chén. Các ông bạn trẻ của ta đang mong muốn thế cơ mà.

CATXIÔ - Thế họ đâu?

LAGÔ - Đây! Cửa này, xin ngài gọi họ vào đi.

CATXIÔ - Được! Ta sẽ gọi, nhưng cũng thực là miễn cưỡng lắm*.

Đi vào

LAGÔ - Nếu đêm nay, ta chuốc thêm cho hấn được cốc nữa, cộng với cốc hấn đã uống lúc ban chiều, hấn sẽ thành một chàng hay gây gổ cãi nhau như chó rách của cô nàng son trẻ.

Lúc này anh chàng Rôđorigô gốc nghềch mà thần tình ái đã biến thành mê muội, vì Dexdêmôná hấn đã say sưa uống đến cạn bình; và đêm nay hấn phải tuần canh. Còn ba chàng trai trẻ miền Saiprôt với tính khí hiên ngang sôi nổi, động một chút là đòi bảo vệ danh dự, đó là những con người tiêu biểu của cù lao.

Ta sẽ làm cho chúng say sưa loạn xạ, và đêm nay chúng cũng phải tuần canh.

Giờ đây giữa cái bọn đệ tử "lưu linh" chệnh choáng, ta sẽ kháy cho Catxiô, khiến hấn có những hành động xúc phạm đảo này. Nhưng chúng đã lại kia! Nếu kết quả đúng như ta mơ ước, con thuyền ta sẽ thuận gió xuôi dòng.

Catxiô, Môtanô và các nhà quý phái ra

CATXIÔ - Trời, họ chuốc ta nhiều quá.

MÔNTANÔ - Tôi xin lấy danh dự quân nhân mà thề, chỉ mới có một cốc nhỏ, không quá một bình đầu.

LAGÔ - Bay! Rượu đâu!

hát

Mặc cho cốc ta lạnh canh

Mặc cho cốc ta lạnh canh

Dù quân nhân ta cũng chỉ là người.

Đời người tựa bóng câu qua cửa,

Hãy để ta tự do tuý lúy

Say sưa bên vò rượu ngả nghiêng!...

Rượu đâu! Đem lại đây!

CATXIÔ - Chà bài hát tuyệt hay.

IAGÔ - Tôi đã học bài này bên Anh-cát-ly, ở đó họ mới thực là tài rượu.

Người Đan-mạch, người Nhật-nhĩ-ma, người Hà-lan xệ bụng - Nào xin anh em cạn cốc! - Cũng chẳng thấm vào đâu so với người Anh.

CATXIÔ - Giống Hồng-mao của anh cũng bợm rượu thế cơ à?

IAGÔ - Chú gì! Hẳn uống ngon ơ trong khi anh Đan-mạch đã say bí tỉ, hẳn chẳng thấy mùi gì khi chàng Đức bị té nhào. Hẳn làm chàng Hà-lan nôn ọe trước khi có cốc khác tiếp tay.

CATXIÔ - Xin chúc mừng sức khỏe của chủ soái chúng ta.

MÔNTANÔ - Xin theo ngài. Ông phó tướng này, ta cùng đấu rượu nhé!

IAGÔ - Ô nước Anh thú vị.

hát

Xtêphen đáng anh mình hoàng đế

Ngài may quân chỉ mất sáu cơ-rao¹

Thế mà rồi còn chê là đắt,

¹ Tiền Anh: một cơ-rao trị giá mười pen (N.D)

*Gọi ngay chàng thợ tôi, trả về.
Ấy là vua lừng danh bốn cõi,
Huống hồ người hạ cấp thứ dân
Thôi xin người áo cũ mặc vào,
Kiêu hãnh hão, chỉ thêm đói khổ²
Rượu đâu bay!*

CATXIÔ* - Bài này còn tuyệt hơn bài trước.

IAGÔ - Ngài có muốn nghe lại không?

CATXIÔ - Không! Kể nào làm những việc kể trên, thì ta cho rằng hấn chẳng xứng đáng với địa vị của mình. Mọi việc đều có đấng cao xanh: có những linh hồn được cứu vớt, mà cũng có những linh hồn không được cứu vớt chứ.

IAGÔ - Ông phó tướng nói đúng đấy!

CATXIÔ - Hẳn chứ! Về phần tôi không có ý xúc phạm tướng quân, mà cũng chẳng định xúc phạm những ai là người quyền quý. Tôi... là tôi hy vọng được cứu vớt đấy!...

IAGÔ - Tôi cũng mong thế phó tướng ạ.

CATXIÔ - Được! Nhưng xin lỗi ngài, không được trước tôi đấy. Ông phó tướng thì phải được cứu trước anh hiệu úy chứ!... Thôi không nói chuyện ấy nữa, hãy bàn sang công việc của chúng ta. Cầu Thượng đế tha

² Đây là một khúc trong một bài hát ở xứ Xcôtlen. Toàn bài này có in trong tập "Reliques of ancien English Poetry" của Percy.

thứ cho tội lỗi của chúng con! Thưa các ngài chúng ta phải để tâm đến công việc. Thưa các ngài đừng có tưởng mỡ gia say. Đây là hiệu úy của ta, đây là tay trái ta, đây là tay phải ta! Ta có say đâu? Ta còn đứng vững, ta còn nói năng ra trò cơ mà.

TẤT CẢ NÓI - Ủ nói ra trò lắm.

CATXIÔ - Hẳn dĩ rồi, đừng tưởng ta say đâu.

Catxiô vào

MÔNTANÔ - Giờ chúng ta hãy cùng nhau ra vọng lâu canh phòng*.

LAGÔ - Các ngài hãy thử nhìn ông bạn vừa ra, đó là một quân nhân đáng đứng bên Xêda¹ để chỉ huy chiến trận. Nhưng cũng thử nhìn thói xấu của ông ta, trong bản chất Catxiô, tài cao tật xấu cũng ngang nhau không bên nào chênh lệch bên nào.

Rõ đáng tiếc! Tôi e rằng sự tin cẩn của tướng quân đối với Catxiô cũng có ngày làm náo động đảo này vào những khi ông ta tồi tệ không đúng lúc.

MÔNTANÔ - Ông ta có thường thế không?

LAGÔ - Trước khi đi ngủ bao giờ cũng phải rượu. Đêm năm canh ngày sáu khắc nếu thiếu men để ru ngủ thì ông ta không sao chợp mắt.

¹ Một tướng La-mã thời xưa có tài chiến trận.

MÔNTANÔ - Giá tướng quân đã được biết việc này, thì đó thực là điều hay. Có lẽ ngài còn chưa rõ hay vì bản chất ngài vốn tốt xưa nay, nên chỉ thấy Catxiô đạo đức mà chẳng thấy thói hư tật xấu của y... có phải thế không?

Rôđorigô ra

LAGÔ nói riêng với Rôđorigô - Kìa Rôđorigô anh hãy theo chân phó tướng mau mau!

Rôđorigô vào

MÔNTANÔ - Thực là tai hại, chủ suý đã vô tình phó liều chức phó tướng cho một kẻ đã ăn sâu vào tâm khảm những cố tật xấu xa như thế. Nói cho ông Mô hay chuyện đó, thực là việc thích đáng nên làm.

LAGÔ - Dù đổi lấy cả cù lao cấm tú này, tôi cũng chẳng nói mảy may việc đó. Vì mến Catxiô nên tôi đã hết lòng khuyên bảo, ngõ hầu ông sửa đổi lỗi lầm.

Ở trong có tiếng kêu "Cứu tôi với!"

Nhưng nghe kìa, có tiếng kêu nào đó!

Catxiô đuổi theo Rôđorigô chạy ra

CATXIÔ - Đồ chó má! Quân vô lại!

MÔNTANÔ - Việc gì đấy chẳng hay phó tướng?

CATXIÔ - Tên khốn này dám đến dạy ta về bốn phận ư? Ta sẽ nện cho người đến tụt vào săng¹.

¹ Nguyên văn là: ta sẽ nện cho thằng khốn đến phải tụt vào trong một cái vỏ chai bọc mây (N.D).

RÔĐORIGÔ - Đánh tôi à?

CATXIÔ - Mày còn lắm nhảm nữa phải không?
Thằng vô lại kia?

MÔNTANÔ - Khoan đã, xin phó tướng ngừng tay.

CATXIÔ - Để kệ ta! Nếu không ta đánh vỡ đầu anh đó!

MÔNTANÔ - Thôi ông bạn say rồi.

CATXIÔ - Này say!...

Xông vào đánh Môntanô, hai người đánh lộn.

LAGÔ, nói riêng với Rôđorigô - Chạy đi, ta bảo mà!
Kêu ầm lên là có biến.

Rôđorigô vào

Kìa phó tướng! Trời ơi sao lại thế! Các ngài... Làng nước ơi giúp tôi với! Kìa phó tướng!... Sao lại thế ngài Môntanô. Trời ơi các ngài giúp tôi một tay với! Canh phòng gì mà lại thế bao giờ.

Tiếng chuông báo động ở phía trong

Thằng quỷ nào lại đi rung chuông đấy! Cả tỉnh đến loạn lên mất! Trời ơi! Phó tướng hãy ngừng tay! Ngài đến bị ngàn năm bia miệng mất.

Ôtenlô và tuý tùng đeo khí giới ra.

ÔTENLÔ - Chuyện gì xảy ra đấy?

MÔNTANÔ - Máu tôi ra nhiều quá. Tôi bị thương đến chết mất.

ÔTENLÔ - Muốn sống thôi ngay cả.

IAGÔ - Thôi phó tướng! Thôi ngài Môtanô! Các ngài đã quên cả địa vị bốn phận rồi ư? Hãy ngừng tay, chủ sự đang nói với các ngài. Đáng thẹn chưa?

ÔTENLÔ - Thế nào, vì sao xảy ra sự việc này? Chúng ta biến thành người Thổ cả rồi ư? Sao lại đối xử với nhau bằng những cách mà trời kia đã ngăn không cho bọn Thổ làm. Vì lòng liêm sỉ của người Cơ-dốc, các người phải chấm dứt ngay đi, không được đánh nhau man rợ thế! Kẻ nào còn động dấy để thỏa mãn điên cuồng, tức là coi thường tính mệnh mình đó! Một cử động nhỏ cũng đủ chết tươi. Hãy ngưng bật tiếng chuông kinh khủng ấy. Nó chỉ gây kinh hoảng, làm náo động đảo này. Sự việc ra sao thưa các ngài? Này Iagô ngay thẳng, trông ông có vẻ đau đớn vì việc xảy ra. Hãy nói đi, kẻ nào đã đầuêu gây sự đầu tiên! Vì tình quý bạn ta yêu cầu ông phải nói.

IAGÔ - Tôi chẳng biết nói sao, chỉ mới đây thôi họ còn là bạn bè nơi doanh trại, còn chuyện trò thân mật như cặp tân hôn khi lên giường cởi áo. Thế rồi! Thế rồi!... như có một tình cầu nào làm con người điên dại, đao kiếm tuốt ra cứ ngực nhau mà chém trong một cuộc huyết chiến ghê hồn.

Tôi không thể nói vì đâu mà có cuộc loạn đả kỳ quái lạ lùng này. Tôi muốn trong một trận chiến đấu vinh quang, mất đứt hai chân đã đưa tôi đi làm chứng việc này.

ÔTENLÔ - Catxiô! Làm sao mà ông đến nổi mất trí thế?

CATXIÔ - Xin chủ suy tha lỗi cho, tôi không thể nào nói được.

ÔTENLÔ - Môntanô cao quý, xưa nay ông vẫn là người thanh lịch. Ai cũng công nhận ông tuy trẻ tuổi, mà tính tình đã bình tĩnh trang nghiêm. Ông là người vốn có danh tiếng lớn lao ở cửa miệng những người phê phán khôn ngoan nhất. Việc xảy ra thế nào mà đến nỗi ông lại hủy hoại thanh danh ông như thế, mà lại rẻ rúng tiếng tăm đẹp đẽ của mình, để mang danh là kẻ đang đem gây náo loạn. Hãy trả lời ta ngay việc đó.

MÔNTANÔ - Thưa lúc này tôi bị trọng thương, nói nhiều sẽ làm cho tôi đau đớn. Vậy Iagô tuy tướng của ngài có thể cho ngài hay tất cả những điều tôi biết. Còn ngoài ra tôi cũng chẳng rõ đêm nay tôi đã nói hay đã làm điều chi lầm lỗi. Trừ phi quý trọng thân mình mà là điều xấu xa, bảo vệ thân mình khi bị tấn công mà là điều tội lỗi.

ÔTENLÔ - Trời! máu ta đã bắt đầu sôi lên lẫn át cả phần lý trí. Con tức giận đang che mờ mọi phán đoán, đang điều khiển cả con người ta đây. Chỉ một cử động nhỏ hay một cái vung tay của ta thì trong các người kẻ nào dũng mãnh nhất, cũng sẽ gục dưới cơn thịnh nộ của ta. Mau cho ta biết nguyên nhân cuộc loạn đả gồm guốc

này. Kẻ nào cả gan gây ra đó? Kẻ nào là thủ phạm thì dù là anh em sinh đôi với ta, ta cũng quyết tâm từ nó. Thế nào? Trong cái thành phố nơm nớp chiến tranh này, lòng dân còn hoang mang sợ hãi, mà các người lại dám gây ra ầu đả, người trong nhà chém giết lẫn nhau trong đêm khuya ở ngay nơi canh phòng giữ an ninh cho dân chúng trong thành. Thật là quái đản! Iagô! Cho ta biết kẻ nào đã gây sự đầu tiên?

MÔNTANÔ - Nếu vì tình bạn hay tình trong quân ngũ mà ông nói hơn nói kém sự thực, thì ông chẳng xứng là quân nhân đâu.

IAGÔ - Đừng dồn ép tôi như thế, nếu tôi vu họa cho Catxiô thì chẳng thà cắt lưỡi tôi đi còn hơn. Tuy nhiên, tôi tin rằng nói sự thực ra cũng sẽ chẳng làm hại gì ông ta. Thừa tướng quân, sự việc xảy ra như thế này:

Môntanô đang cùng tôi trò chuyện, bỗng một gã kêu vang cầu cứu, rồi thấy Catxiô rượt đuổi sau lưng tay lăm lăm thanh kiếm chực đâm. Thừa tướng quân, ngài đây vội đến can ngăn xin Catxiô hãy ngừng tay kiếm; còn tôi rượt theo gã nọ, vì e lời gã kêu vang sẽ làm cho dân phố kinh hoàng (đúng như sự đã xảy ra). Nhưng hấn chạy nhanh quá tôi không sao đuổi kịp, tôi vội quay trở lại thì đã nghe tiếng đao kiếm chạm nhau loảng xoảng, tiếng Catxiô rít lên nguyên rửa, mà xưa nay tôi chưa từng thấy ông ta như thế bao giờ. Khi tôi

trở về - vì việc này xảy ra chỉ trong chốc lát - thì đã thấy hai người đang xoắn lấy nhau đao qua gươm lại, hết như lúc chủ suý tới đây can thiệp. Việc có thể tôi đã trình bày hết, nhưng phàm là con người thì dù đạo đức đến đâu cũng có lúc sai lầm phạm lỗi, dù cho Catxiô có trót phạm tới ngai đây ít nhiều - Vì trong lúc điên cuồng căm giận, người ta còn đánh cả bạn tốt của mình - nhưng tôi nghĩ rằng: chắc gã kia đã làm điều gì quá đáng khiến Catxiô không sao chịu được.

ÔTENLÔ - Ta biết Iagô ạ! Vì tính ngay thẳng và tình yêu bạn nên ông đã xuê xoa câu chuyện để phần nào làm nhẹ tội Catxiô. *Quay sang Catxiô* - Catxiô, tuy ta rất mến người nhưng từ giờ phút này, người không còn là viên tướng dưới quyền ta nữa.

Dexdêmona và các người hầu ra

Trông kia! Các người đã làm vợ ta thức giấc (*nói với Catxiô*). Ta sẽ thi hành kỷ luật nhà người.

DEXDÊMONA - Việc gì xảy ra thế, phu quân?

ÔTENLÔ - Mọi việc đều êm đẹp cả rồi, em yêu của ta hãy về đi nghỉ. *Nói với Montanô* - Còn ông, tôi sẽ đích thân chăm sóc vết thương này - Cánh ông ấy đi *Montanô được cánh đi* - Iagô, hãy đi coi tình hình dân chúng trong thành, và làm yên lòng những người dân sợ hãi hoang mang vì cuộc loạn đả xấu xa dơ bẩn - Lại đây Dexdêmona em! Đây cuộc đời nhà binh là như thế,

chỉ là những giấc ngủ êm đềm thơ mộng bị rộn lên vì những trận xung đột lôi thôi.

Tất cả vào, còn lại Iagô và Catxiô,

IAGÔ - Thế nào, Ông phó tướng có bị thương không?

CATXIÔ - Có, không tài nào chữa được nữa.

IAGÔ - Xin cầu trời cho tai qua nạn khỏi.

CATXIÔ - Thanh danh! Thanh danh! Trời ơi ta đã mất thanh danh, ta đã mất phần bất diệt của đời ta, nay chỉ còn phần xác thịt dơ bẩn. Thanh danh! Iagô! Ôi thanh danh của ta!

IAGÔ - Trời! Thế mà tôi cứ ruột ngựa tướng ngài bị thương thật, những vết thương ở xác thịt còn đớn đau hơn vết thương của thanh danh nhiều. Thanh danh chẳng qua chỉ là bề ngoài lừa dối. Ở đời thường người ta được danh mà chẳng xứng đáng gì, và rồi có khi mất nó một cách thực bất công phi lý. Ngài chẳng mất thanh danh tí nào, trừ phi ngài cứ tự cho là đã mất. Này ngài ạ, còn khối cách để lấy lại lòng tin của chủ suý. Trong cơn thịnh nộ chủ suý có hất hủi ngài, thì đó chẳng qua cũng chỉ là sự trừng phạt vì chính trị hơn là do lòng ghê tởm. Cũng như khi ta đánh con chó vô tội để đe con mãnh sư hung hãn. Hầy nài xin đi! Thế nào chủ suý cũng hồi tâm.

CATXIÔ - Tôi muốn xin người khinh bỉ còn hơn phụ lòng tin cậy của một vị chủ suý tốt như thế đối với một

viên võ quan nhẹ dạ rượu chè be bét và rất không xứng đáng như tôi. Say sưa nói lảm nhảm như con vẹt, rồi cãi cọ chửi rủa, la hét lăng nhăng với bóng của mình. Ôi rượu! Mi thực là loài ma men vô hình, nếu mi chưa có tên để gọi, thì để ta gọi cho: "loài quỷ dữ".

IAGÔ - Người mà ngài vác kiếm đuổi là ai đó? Hắn đã làm gì ngài thế?

CATXIÔ - Nào tôi có biết hắn là ai?

IAGÔ - Sao lại thế được!

CATXIÔ - Tôi chỉ nhớ một mớ sự việc mung lung không rõ rệt: một cuộc cãi lộn chẳng hiểu nguyên nhân vì đâu. Trời ơi! Làm thế nào mà người ta lại đi uống kẻ thù vào trong bụng để nó tác yêu tác quái lấy mất cả đầu óc mình đi; mà người ta lại lấy làm vui thú phởn phơ, dắc chí biến mình thành con vẹt.

IAGÔ - Nhưng bây giờ ngài đã đỡ rồi mà. Ngài đã tỉnh rượu ra sao?

CATXIÔ - Rượu vào thì ma men biến thành ma dại, khuyết điểm này cho ta hay khuyết điểm khác, làm cho ta tự thấy khinh ta.

IAGÔ - Chà, ngài là một nhà luân lý khắt khe quá. Thực tâm mà nói tôi cũng chẳng mong gì hơn sự việc đừng xảy ra giữa lúc này, ở nơi đây trong tình thế đặc biệt của đảo này. Nhưng bây giờ sự đã trót rồi, thì ta cũng nên dàn xếp sao cho có lợi.

CATXIÔ - Nếu bây giờ tôi xin phục chức cũ, tất chủ suý sẽ trả lời: Người là một kẻ say sưa đồi bại, như thế dẫu cho tôi có nhiều lưỡn như con quái xà Hi-đra¹ chẳng nữa, câu trả lời đó cũng đủ khiến tôi cảm ngay như hén. Vừa bây giờ đây còn là người biết suy nghĩ, thế mà lát sau đã thành một kẻ điên rồ, rồi lại biến ngay thành một con thú vật. Ô! thật dị kỳ, mỗi cốc uống thêm là mỗi tai hại, là chứa đựng một con quỷ bên trong.

IAGÔ - Không! Không! Nếu ta biết dùng cho đúng mức, thì rượu ngon kia chính là một bạn hiền ở sát bên ta, ta chẳng nên phỉ báng nó làm gì. Phó tướng ạ! Tôi chắc ngài cũng biết là tôi quý mến ngài chứ.

CATXIÔ - Vâng tôi biết lắm - Minh, mà lại say sưa!...

IAGÔ - Dù ngài hay bất cứ ai, tất cũng có lúc phải say sưa túy lúy. Tôi bàn với ngài những việc nên làm: vợ chủ suý giờ đây chính là chủ suý đó. Tôi có thể đoán chắc như thế. Vì chủ suý bây giờ chỉ biết vui đầu chiêm ngưỡng say đắm tôn thờ phẩm hạnh và sắc đẹp duyên dáng của nàng. Hãy thú tội hết với nàng đi, cầu xin nàng giúp ngài được phục chức. Tính nàng dễ dãi, tử tế, rộng lượng hay thương người đến nỗi nàng thường tự coi như đã phạm lỗi với lòng tốt của mình nếu không làm được hơn những điều người ta cầu khẩn. Mối quan

¹ Hi-đra: Con quái xà trong truyện thần thoại Hy-lạp có bảy đầu. (N.D)

hệ giữa chồng nàng với ngài đã đứt, hãy nài xin để nàng nối lại. Tôi xin đem gia sản cuộc với bất cứ vật gì đáng cuộc rằng: tình đầm thắm giữa hai người đã tan vỡ rồi đây còn nồng nhiệt hơn xưa.

CATXIÔ - Lời ông khuyên tôi hay đấy!

LAGÔ - Tôi xin cam đoan với ngài đó là những ý nghĩ xuất phát từ lòng thành yêu quý và tình bạn thiêng liêng.

CATXIÔ - Tôi rất tin ông, vậy sáng mai tôi sẽ đến sớm cầu xin nàng Dexdêmôna đức hạnh giúp đỡ. Thực đáng thất vọng cho số kiếp tôi nếu việc này không đạt.

LAGÔ - Ngài làm thế là phải, thôi bây giờ tôi phải đi canh đây, xin chào phó tướng!

CATXIÔ - Vâng xin chào ông, ông Iagô con người ngay thẳng.

Catxiô vào

LAGÔ - Như thế này ai dám nói ta là kẻ đang đóng vai lương gạt gian ngoan, khi lời ta khuyên thật chân thành thẳng thắn, thực hợp lý hợp tình, bày rõ cách lấy lại lòng tin của tên Mô? Vì không còn gì dễ dàng hơn việc van xin nàng Dexdêmôna giúp cho. Bẩm sinh nàng là con người phong phú như thiên nhiên muôn vẻ muôn hình. Còn đối với nàng cũng thực dễ dàng làm cho Mô phải xiêu lòng chiều ý, dù cho phải từ bỏ phép thánh đạo trời. Hồn vía hấn đã bị tình yêu trói buộc, thành

thủ nài muốn làm gì cũng được, hoàn toàn theo sở thích thất thường mà thống trị tính tình tên Mô nhu nhược. Sao có thể bảo ta là lừa lọc! Khi con đường ta chỉ cho Catxiô hành động là con đường đưa thẳng đến thành công? Địa ngục diệu huyền! Khi mà quý muốn cảm dỗ ta để dễ bề thực hiện tội lỗi tối tăm, chúng thường dùng vẻ ngoài thần thánh như hiện nay ta đang làm vậy. Trong khi tên phỉ bò ngốc ghê tởm đó van xin Dêxđêmona giúp hắn ta phục chức, và cũng trong lúc cô nàng hết lòng bệnh vực cho Catxiô với tên quý da đen; thì ta sẽ rót vào tai tên này những lời độc địa, rằng nàng cầu xin cho Catxiô như thế, chẳng qua chỉ vì nhục dục dâm tà. Nàng càng giúp đỡ Catxiô, càng mất lòng tin của gã Ôtenlô. Thế là ta sẽ biến đạo đức của cô ả thành nhựa bầy; lợi dụng lòng từ thiện của cô nàng làm cái lưới để rồi chụp cả bọn chúng vào trong.

Rôđorigô ra

- Thế nào Rôđorigô?

RÔĐORIGÔ* - Tôi đang làm nghề săn dượt ở đất này, chẳng được như con chó săn mỗi, mà chỉ là con chó há hốc mồm kêu ăng ăng. Tiền thì cạn rồi mà đêm nay lại còn bị dã một trận đòn như tử. Thôi thì tôi cũng nghĩ rằng việc này cũng giúp cho tôi được khá nhiều kinh nghiệm, đó là kết quả của bao sự khó nhọc nhọc nhằn của tôi. Tôi xin khiêu ông mà về Vônixơ đây!*

IAGÔ - Đáng thương thay cho kẻ nào nóng nảy, vết thương nào mà chẳng phải khỏi dần? Anh nên biết chúng ta đang hành động, không phải bằng mưu thần phép thánh, nhưng theo trí khôn ngoan hướng dẫn. Nhưng khôn ngoan thì cũng phải ép mình theo thời gian lững lờ chậm chạp. Mọi việc chẳng tiến hành tốt đẹp cả sao? Tuy Catxiô có đánh anh thực, và tuy anh có bị đau qua quít, nhưng anh cũng đã loại được một tay tình địch. Dưới ánh dương tuy nhiều cây cỏ nảy mầm nhanh chóng, nhưng cây nào sớm ra hoa tất có quả trước. Vậy hãy kiên tâm ít lâu, lạy Chúa đã sáng rồi kia, rồi việc làm và sự vui thích sẽ rút ngắn thời gian. Thôi! Hãy quay về trại đi! Sau này anh sẽ biết thêm nhiều nữa. Thôi đi đi.

Rôđorigô vào

Hiện nay ta có hai việc phải làm, vợ ta phải vận động Dexdêmôna giúp đỡ Catxiô, ta sẽ thúc đẩy vợ ta làm việc đó, còn ta sẽ dụ tên Mô ra một chỗ rồi dẫn hắn trở về đúng vào lúc Catxiô đang van nài vợ hắn.

Phải! Đây là con đường ta theo đuổi. Ta sẽ không để sự hững hờ chậm trễ làm hư hỏng hết mưu kế của ta.

Iagô vào

HỒI III

CẢNH 1 - Trước lâu đài

Catxiô, nhạc công và hê ra

CATXIÔ - Các nhạc công biểu diễn đi, ta sẽ hậu đãi các ông, khúc nhạc nào ngắn thôi. Rồi nhớ nói câu: "Phường chúng tôi có lời kính chào tướng suý"¹.

HÊ - Sao thế các thầy, nhạc cụ của các thầy đã ở thành Náp hay sao mà chúng lại khò khè giọng mũi thế?²

CÁC NHẠC CÔNG - Gì kia thưa ngài?

HÊ - Tôi xin hỏi có phải cái này người ta thường gọi là nhạc cụ gió phải không?

NHẠC CÔNG - Phải nhạc cụ gió đấy.

HÊ - Nó có "bướu" chứ gì?³

NHẠC CÔNG - Có ai biểu tôi cái gì đâu?

HÊ - Khỉ! Bao nhiêu nhạc cụ khác mà người ta biết đều thế cả. Nhưng thôi mời các ngài tiền đây cầm lấy,

¹ Theo lệ thời bấy giờ, một ban nhạc thuê về biểu diễn sau khi dạo vài khúc thì nói câu chào mừng.

² Âm chỉ một thứ bệnh ở Naples tương tự như bệnh tinh (Naples nổi tiếng là nơi ăn chơi dâm dục).

³ Những lời nói của hê, tác giả thường dùng những cách chơi chữ cùng âm mà khác nghĩa, ví như khi nói tail (cái đuôi) thì nhạc công hiểu nhầm là tale (câu chuyện) dịch thẳng thì vô nghĩa, vì vậy chúng tôi cũng dùng những đồng âm khác nghĩa khác để diễn tả lời khôi hài của hê (N.D.).

chủ tướng thích nhạc của các thầy lắm, đến nỗi ngài phải xin các thầy hãy vì kính trọng ngài mà đừng làm âm lên nữa.

NHẠC CÔNG - Vâng thì chúng tôi xin thôi.

HỀ - Nếu các thầy còn loại nhạc nào mà không nghe ra tiếng được thì cứ tiếp tục nữa đi, chứ cái âm nhạc í eo ì eo... tướng quân chẳng bấu lắm đâu. Ấy người ta vẫn thường nói thế đấy!

NHẠC CÔNG - Thưa ngài, chúng tôi chẳng có loại nhạc nào như vậy cả.

HỀ - Thế thì mời các bố nhét kèn vào rọ cho con nhờ, vì con phải đi đây. Thôi! Biến đi! Xéo đi.

Nhạc công vào

CATXIÔ - Anh có nghe tôi nói đấy chứ hả ông bạn hiền của tôi?

HỀ - Không, tôi không nghe ông bạn hiền của ngài đâu, tôi chỉ nghe ngài thôi.

CATXIÔ - * Thôi anh bỏ cái trò ồm ờ đó đi! Đây có đồng tiền vàng nhỏ cho anh. Nếu bà hầu của phu nhân đã dậy, thì anh nói với bà ấy rằng: có một người tên là Catxiô mong được đặc ân nói chuyện cùng phu nhân, anh vui lòng nói thế chứ?

HỀ - Bà ấy đã dậy rồi thưa ngài, nếu bà ta chịu khó tới đây thì có thể tôi sẽ tâu bày ý muốn của ngài cho bà ấy rõ*.

CATXIÔ - Được rồi, đi đi anh bạn.

Hề vào, Iagô ra

Thực may mắn gặp ông Iagô.

IAGÔ - Đêm rồi ngài không ngủ sao?

CATXIÔ - Chúng-ta chia tay nhau sau khi trời hửng sáng, tôi đã đánh bạo cho người tìm kiếm vợ ông, mong bà ấy giúp tôi gặp nàng Dexdêmôná đức hạnh.

IAGÔ - Tôi sẽ bảo vợ tôi đến gặp ngài ngay, và kiếm cách kéo tướng quân đi nơi khác để ngài được tự do nói chuyện về công việc của ngài với phu nhân.

CATXIÔ - Tôi xin đa tạ ông, *Iagô vào* -

Ta chưa từng thấy một người đồng hương nào tử tế ngay thẳng hơn ông ta.

Êmilía ra

ÊMILIA - Xin chào phó tướng, tôi rất ân hận cho ngài gặp bước không may, nhưng rồi đây mọi việc cũng sẽ đâu vào đấy. Tướng quân và phu nhân đang bàn tới chuyện này; và phu nhân đã bênh vực ngài nồng nhiệt. Tướng quân có trả lời cho nàng rõ, người mà ngài đã đánh bị thương là nhân vật có nhiều danh tiếng, thuộc dòng thế gia vọng tộc ở Saiprot. Nên vì sự khôn ngoan dè dặt, tướng quân đành phải cất chức ngài. Nhưng tướng quân vẫn nói rất mến ngài, và bảo sẽ nắm ngay

cơ hội nào tốt nhất¹ để đưa ngài trở lại chức vụ cũ. Và như thế chẳng cần ai xin hộ, ngoài cảm tình của tướng quân đối với ngài.

CATXIÔ - Tuy nhiên tôi vẫn khẩn cầu bà cho tôi được yết kiến riêng phu nhân trong chốc lát, nếu bà thấy là thuận tiện không có gì trở ngại phiền hà.

ÊMILIA - Xin mời ngài vào đây, tôi sẽ thu xếp cho ngài có đủ thì giờ giải tỏ hết sự tình.

CATXIÔ - Tôi hàm ơn bà rất nhiều.

Hai người vào

CẢNH 2. - Trong lâu đài

Ôtenlô, Iagô và các nhà quý tộc ra

ÔTENLÔ - Iagô, ông đưa báo cáo này cho viên thuyền trưởng và nhờ ông ấy chuyển lời ta kính chào lên nghị viện; Sau đó ông sẽ trở lại tìm ta, bây giờ ta phải đi kiểm tra thành lũy.

IAGÔ - Xin tuân lệnh tướng quân.

Đi vào

ÔTENLÔ - Các ngài, chúng ta cùng đi xem thành lũy chứ?

CÁC NHÀ QUÝ PHÁI - Vâng chúng tôi xin theo hầu tướng quân.

¹ Phỏng theo câu tục ngữ: "Năm tóc thời gian lại" (N.D.).

CẢNH 3 - Trước lâu đài

Đexdêmôna, Catxiô và Êmilía ra

DEXĐÊMÔNA - Xin cứu bình tâm ông Catxiô ạ! Tôi sẽ hết sức giúp đỡ ông.

ÊMILIA - Thưa phu nhân, xin phu nhân giúp đỡ ông ta, tôi đoán chắc nhà tôi cũng rất khổ tâm, xem việc này như việc của chính mình vậy.

DEXĐÊMÔNA - Ông ấy thực là người trung hậu - Đừng nghi ngại gì cả Catxiô ạ! Thế nào tôi cũng làm cho ông và tướng quân tôi, hai người lại giao du thân tình như trước.

CATXIÔ - Thưa phu nhân, dù mai sau có thế nào chẳng nữa, Catxiô này cũng xin nguyện mãi mãi trung thành.

DEXĐÊMÔNA - Xin cảm ơn ông, tôi cũng biết như vậy lắm, ông là người vẫn quý mến chồng tôi, và là chỗ tri giao từ lâu. Ông có thể tin chắc rằng nếu nhà tôi đã lãnh đạm xa lánh ông như thế, thì chẳng qua cũng chỉ trong chừng mực phương diện chính trị đòi hỏi.

CATXIÔ - Nhưng thưa phu nhân, sự thận trọng này, hoặc vì cần thực hiện lâu dài; hoặc vì phải dựa trên những điều luật tinh vi khe khắt; hoặc vì có sự việc nào bất chợt xảy tới mà tướng quân sẽ có thể lãng quên những công trạng và lòng tôi quý mến; trong khi tôi vắng mặt và chức vụ đã có người thay thế.

DEXĐÊMÔNA - Đừng e ngại chi điều đó. Trước mặt Êmilía đây tôi bảo đảm phục chức cho ông. Ông cứ tin rằng một khi vì tình bạn tôi đã hứa, tôi sẽ làm cho đến kỳ cùng, người yêu của tôi sẽ chẳng lúc nào được nghỉ ngơi, tôi sẽ buộc chàng phải thức để nghe theo lời tôi nói¹. Tôi sẽ nói, nói mãi khiến chàng mất hết kiên tâm; giường chàng ngủ sẽ như trường dạy học, bàn chàng ăn sẽ như nơi xưng tội, bất cứ trong công việc nào của chàng, tôi cũng xen vào lời cầu khẩn của Catxiô. Vậy ông cứ yên tâm vui vẻ ông Catxiô ạ, vì người nữ biện hộ cho ông thà chết chẳng khi nào quên việc bệnh vực ông đâu.

Ôtenlô và Iagô ra

ÊMILIA - Thưa phu nhân, tướng quân tới kia.

CATXIÔ - Xin phu nhân cho phép tôi lui.

DEXĐÊMÔNA - Sao, hãy nán lại nghe tôi nói.

CATXIÔ - Thưa phu nhân, xin để cho khi khác, lòng tôi bây giờ bối rối nên không thể giải bày được tình cảnh.

DEXĐÊMÔNA - Vâng, thế thì xin tùy ông.

Catxiô vào

IAGÔ - Chà! Ta không ưa như thế!

ÔTENLÔ - Ông nói gì vậy!

¹ Một ẩn dụ mượn trong ngôn ngữ của nghề săn (để luyện thần chim ưng, người ta ngăn không cho nó ngủ) (N.D).

IAGÔ - Thưa chủ suý không ạ! Có... nhưng thôi tôi chẳng biết gì đâu...

ÔTENLÔ - Có phải Catxiô vừa từ giã vợ ta không?

IAGÔ - Thưa chủ suý Catxiô ấy à? Không! Đời nào lại thế!... Tôi không thể tin được rằng khi trông thấy tướng quân trở về, ông ta lại lẩn trốn như một kẻ phạm tội.

ÔTENLÔ - Ta tin chắc đó chính là phó tướng.

DEXĐÊMÔNA - Kìa phu quân! Em vừa nói chuyện với một người đến đây cầu khẩn, một người đã sầu não nhiều vì sự giận dữ của chàng.

ÔTENLÔ - Em định nói ai vậy?

DEXĐÊMÔNA - Phó tướng Catxiô! Thưa phu quân, nếu em có may mắn hay quyền lực nào làm chàng đổi ý, em xin chàng ngay tức phút này hãy hòa hảo với Catxiô như trước. Vì nếu ông ta không phải là người chân thực quý chàng, nếu ông ta cố ý phạm lỗi chứ không phải vô tình, thì em thực không biết xét đoán kẻ hay người dở. Em xin chàng hãy gọi ông ta trở lại.

ÔTENLÔ - Có phải ông ta vừa đi khỏi đây không?

DEXĐÊMÔNA - Thưa vâng, với bộ dạng thiếu não, khiến em cũng phải mũi lòng xót hộ. Tướng quân yêu quý, xin hãy gọi ông ta trở lại.

ÔTENLÔ - Dexdêmôna thủy mị của ta, thôi để lần khác em ạ!

DEXDÊMÔNA - Nhưng lần khác ấy liệu có sớm không?

ÔTENLÔ - Được rất sớm, để chiều ý em.

DEXDÊMÔNA - Ngay bữa ăn tối nay nhé!

ÔTENLÔ - Không! Tối nay sao được.

DEXDÊMÔNA - Thế bữa trưa mai vậy nhé?

ÔTENLÔ - Không! Ngày mai ta không ăn ở nhà, ta phải gặp các võ quan trong thành nội.

DEXDÊMÔNA - Vậy thì đêm mai chứ, hay sáng thứ ba, hay chiều thứ ba, hay tối, hay sáng thứ tư. Em xin chàng. Quả là ông ta đã ăn năn hối hận, mà lỗi lầm ấy theo suy luận thông thường cũng chẳng nên trách cứ ngay ở chỗ tư dinh, chỉ trừ trong trường hợp chiến tranh mới cần phải thi hành kỷ luật những võ quan tài ba ưu tú. Bao giờ ông ta được trở lại. Ôtenlô hãy nói cho em rõ. Em tự hỏi lòng, có ước muốn nào của chàng mà em lại từ chối, hay ngập ngừng chậm trễ trả lời¹. Thế nào chàng? Ông Catxiô đã cùng chàng đến thăm em trong thời gian chàng đang đeo đuổi... Đã bao lần em nói những lời không hay về chàng, thì ông ta đều hết lời bênh vực. Gớm chỉ vì chuyện phục chức cho Catxiô mà em phải nói nhiều thế đấy, hãy tin em, em có thể làm rất...

ÔTENLÔ - Thôi đủ rồi, ta van em, ông ta muốn lại lúc nào thì lại, ta chẳng muốn từ chối em điều gì cả.

¹ Nguyên văn: Hay đừng mà lung túng ngập ngừng như thế?

DEXDÊMÔNA - Đó cũng chẳng phải là một đặc ân, mà chỉ như khi em xin chàng đeo bao tay, xin chàng dùng những thứ ăn tắm bổ hay giữ mình cho khỏi lạnh mà thôi, hay như khi em cầu xin tướng quân quý trọng giữ gìn sức khỏe. Không, khi em có điều gì muốn cầu xin để thử thách tình yêu của chàng, thì điều đó tất phải là một sự khó khăn quan trọng, phải gặp nhiều gian nan mới mong được chàng chấp nhận.

ÔTENLÔ - Ta sẽ chẳng từ chối em điều gì, mà ta cũng xin em điều này, hãy để ta yên một lát.

DEXDÊMÔNA - Em sẽ có bao giờ từ chối chàng không? Không! Không bao giờ. Thôi tạm biệt tướng quân.

ÔTENLÔ - Tạm biệt Dexdêmôna! Chốc nữa ta sẽ lại gặp em ngay.

DEXDÊMÔNA - Êmilia, lại đây - Tướng quân muốn thế nào em cũng xin vâng.

Dexdêmôna và Êmilia vào

ÔTENLÔ - Một thiếu nữ tuyệt vời, nếu ta không yêu em thì linh hồn ta tiêu tan theo mây gió, và khi ta không còn yêu em nữa, thì lúc đó cũng là ngày cõi đời trở lại hỗn mang.

IAGÔ - Thưa chủ suý kính mến...

ÔTENLÔ - Ông nói gì, Iagô?

IAGÔ - Có phải Catxiô đã biết rõ tình yêu của tướng quân khi ngài ngỏ tình với phu nhân?

ÔTENLÔ - Phải, ông ta đã biết rõ câu chuyện từ đầu đến cuối, nhưng tại sao ông lại hỏi ta thế?

IAGÔ - Thưa, chỉ là để hiểu thêm cho rõ thôi ạ, tuyệt không có ý định xấu xa nào.

ÔTENLÔ - Ý nghĩ của ông ra sao?

IAGÔ - Tôi không ngờ là ông ta có quen biết phụ nhân.

ÔTENLÔ - Phải, ông ta thường là người trung gian giữa chúng tôi.

IAGÔ - *Lại thế nữa kia ư?*

ÔTENLÔ - *Lại thế nữa kia ư* là thế nào? Ông nhận thấy gì trong truyện đó. Catxiô không phải người lương thiện sao?

IAGÔ - Lương thiện, thưa ngài?...

ÔTENLÔ - Lương thiện, phải, lương thiện.

IAGÔ - Thưa chủ suý theo như tôi nghĩ.

ÔTENLÔ - Ông nghĩ thế nào?

IAGÔ - Nghĩ thế nào... Thưa ngài...

ÔTENLÔ - "Nghĩ thế nào? Thưa ngài?" sao hần cứ nhắc lại lời ta như một tiếng vang thế? Dường như trong trí não hần có điều gì quý quái xấu xa, như không muốn phơi bày ra ánh sáng - Ông như có điều chi muốn nói, vừa mới đây khi Catxiô từ già vợ ta, ta đã nghe thấy ông nói. *Chà ta không ưa như vậy*, điều gì mà ông không ưa? Và rồi khi nghe ta nói: Catxiô là người ta thổ

lộ tâm tình, trong suốt thời kỳ theo đuổi yêu đương; thì ông lại nói: *lại đến thế nữa kia ư?* và ta thấy ông chau mày nhăn trán như trong đầu đang chứa chất những ý nghĩ kinh hồn. Nếu ông thực quý ta, hãy nói ý nghĩ của ông cho ta rõ.

IAGÔ - Thưa chủ suý, ngài cũng hiểu tôi rất kính yêu ngài.

ÔTENLÔ - Ta cũng nghĩ thế, vì ta biết ông là người giàu lòng nhân ái và ngay thẳng, biết cân nhắc lời nói trước khi mở miệng hé môi; vì lẽ đó sự im lặng của ông lại càng làm cho ta thêm sợ hãi. Những biểu hiện đó ở một kẻ tráo trở gian dối vẫn chỉ là những trò quen thuộc, nhưng ở những kẻ công bằng chính trực, thì đó lại là những lời tố cáo thầm kín phát xuất từ con tim mà sự phẫn nộ đã không thể nào kìm hãm.

IAGÔ - Về Catxiô tôi dám thề rằng, tôi vẫn coi ông ta là người lương thiện.

ÔTENLÔ - Ta cũng tin như vậy.

IAGÔ - Bản chất con người thế nào thì vẻ ngoài tất phải bày ra thế ấy, hoặc người ta không thể nào thể hiện những tính tình người ta không có.

ÔTENLÔ - Phải, bản chất con người thế nào thì vẻ ngoài tất phải bày ra thế ấy.

IAGÔ - Vì vậy tôi nghĩ rằng Catxiô là con người lương thiện.

ÔTENLÔ - Không không, trong lời người vẫn còn điều gì giấu giếm. Ta yêu cầu người khi có ý nghĩ nào nung nấu trong lòng, thì hãy nói cho ta hay như nói với chính lòng người vậy. Người hãy nói những ý nghĩ dù xấu xa đến đâu, bằng ngay những lời xấu xa nhất.

IAGÔ - Xin chủ suý tha lỗi cho tôi, dù đối với ngài bốn phận tôi là phải làm tròn mọi nhiệm vụ, nhưng thiết tưởng tôi cũng không phải ràng trói vào những điều mà ngay kẻ tôi đòi cũng không bị ép gò bó buộc. Thở lộ hết tư tưởng tôi ư? Bảo chúng xấu xa giả dối thì thế nào? Vì ở đâu có những đèn đài cung điện, mà lại không có rác bần ở trong? Ai có được tâm hồn trong trẻo mà bên cạnh những ý nghĩ công bằng lại không có những sự ngờ vực bất công cùng ngang nhiên ngự trị?

ÔTENLÔ - Iagô, nếu ông biết bạn ông bị người xúc phạm mà lại lặng thinh không cho bạn rõ, thì ông thực phản bội bạn ông đó.

IAGÔ - Xin ngài đừng buộc tôi phải thế, rất có thể tôi ước đoán sai lầm, (vì thú thực bản tính tôi đa nghi hay thấy ở đâu cũng là gian dối, và lòng tôi thường ghen tuông mà hay tưởng ra những lỗi lầm không có). Tôi xin ngài hãy khôn ngoan tỉnh táo, đừng để tâm cũng đừng chuốc lấy dầy vò vì những nhận xét lung tung không chắc chắn của một kẻ thường phán đoán hồ đồ như thế. Để cho ngài biết rõ những ý nghĩ của tôi thì thực là một điều chẳng hay gì cho lợi ích, cho tâm hồn

ngài đang yên tĩnh êm vui, cho lòng tôi từ thiện trung thực, cho trí tôi khôn ngoan.

ÔTENLÔ - Người muốn nói gì vậy?

İAGÔ - Thanh danh của con người dù của nam hay nữ, thừa tướng quân thân mến, là kho tàng châu báu của tâm hồn; ai lấy cắp của tôi túi bạc là lấy cắp một vật không đáng kể, vì bạc này nào có nghĩa gì đâu, trước đây nó có là của tôi thực, nhưng nay lại là của hấn, mà trước nữa hàng trăm ngàn kẻ khác cũng đã từng sai khiến nó trong tay. Nhưng thanh danh tôi nếu kẻ nào chiếm đoạt, tức là lấy của tôi một vật không giúp gì cho hấn được giàu sang, mà lại làm tôi rất mực nghèo nàn.

ÔTENLÔ - Trời hỡi, ta muốn rõ ý nghĩ của người.

İAGÔ - Ngài không thể nào hiểu được lòng tôi, dấu tim này có nằm trong tay ngài nữa; mà càng không bao giờ ngài hiểu được, chừng nào tôi còn giữ nó trong ngực này.

ÔTENLÔ - Hừ!

İAGÔ - Sự ghen tuông, thừa tướng quân, xin ngài hãy dè chừng, nó là con quỷ mắt xanh chỉ rình giễu cợt chính miếng mồi đã nuôi dưỡng nó. Kẻ bị cấm sừng sẽ vẫn còn vui sướng, khi đã chắc chắn số phận mình là thế và chẳng còn lưu luyến đứa phụ tình.

Nhưng than ôi! Thương thay cho kẻ phải đếm từng giây phút khổ đau, vì tim yêu đương nhưng lòng nghi hoặc, trí ngờ vực mà tâm hồn vẫn chìm đắm say mê.

ÔTENLÔ - Ôi thực là khốn khổ.

IAGÔ - Kẻ nghèo nàn mà tâm hồn thư thái, là giàu có, là khá giàu rồi đấy! Nhưng kẻ nào dẫu giàu đến chín vạn mười muôn mà lúc nào cũng lo lắng bị nghèo, thì kẻ đó thực nghèo như mùa đông xơ xác. Ôi Thượng đế hãy cứu giúp những linh hồn nhân loại khỏi phải điều lỏng lẻo ghen tuông.

ÔTENLÔ - Sao kia! Dễ người tưởng ta chịu sống cảnh đời ghen lộn, nhìn vầng trăng tròn khuyết đổi thay, lòng rộn thêm nghi ngờ mới nữa. Không đâu, khi đã có điều gì ngờ vực, ta sẽ tìm phương giải quyết ngay thôi. Hãy biến ta làm loài dê chó, nếu tâm tư ta chỉ chứa đầy những nghi ngờ thắc mắc vì những lời bóng gió của người.

Bảo vợ ta mỹ miều xinh đẹp, thích đàn đúm rong chơi ca múa, thích ăn ngon nói năng phóng túng; không làm ta ghen tức được đâu. Ở con người đức hạnh những điều đó lại càng thêm tốt đẹp. Ta cũng không vì tài năng hèn kém mà mảy may e sợ, ngờ vực nàng không cùng ta chung thủy. Trong mắt xanh của nàng hình bóng ta đã lọt¹. Không Iagô ạ! Ta muốn được mắt thấy trước khi ngờ vực, mà khi đã ngờ vực tất phải có bằng cứ rõ ràng; và khi đó thì chỉ còn một cách: rút tờ vương hay thôi hết lòng ghen.

¹ Nguyên văn: vì nàng đã có mắt mà chọn ta.

LAGÔ - Tôi rất sung sướng thấy ngài như vậy, vì nghĩ rằng bày tỏ sự trung thành quý mến trong lúc này rất hợp lý hợp tình, chẳng còn phải e dè ngần ngại. Vì lẽ đó xin ngài hãy lắng nghe những ý kiến mà bốn phận buộc tôi phải nói. Tôi chưa nói gì đến chúng có tội, nhưng đối với phu nhân xin ngài *hãy coi chừng đó*¹ xin nhận xét kỹ khi nàng gần gã Catxiô. Hãy để mắt dò xem cho cẩn thận, đừng ghen tuông mà cũng chớ quá vô tình. Tôi không muốn để tâm hồn cao quý và dễ dãi của ngài vì rộng lượng mà bị người lường gạt. Xin ngài *hãy coi chừng đó*, tôi rất rõ phong tục quê hương tôi: các cô gái ở Vonixơ² thường quen trốn chồng đi trăng gió, họ giấu chồng không cho biết mảy may, chuyện kín này chỉ có trời mới rõ; sao cho hành động của họ được kín đáo chứ không phải từ bỏ việc đang làm, ấy là phương xử thế của lương tâm họ.

ÔTENLÔ - Ông nói thực sao?

LAGÔ - Nàng đã dối lừa cha để lấy ngài, và khi nào hình như nàng rùng mình sợ hãi diện mạo ngài, ấy là lúc nàng yêu ngài thắm thiết.

ÔTENLÔ - Thực có thế!

LAGÔ - Như vậy hẳn là ngài phải hiểu, tuổi còn trẻ mà nàng đã có thể làm vẻ ngoài vờ vĩnh, bịt mắt cha

¹ Câu nói này là vang âm lại lời nói của Brabanxiô trước kia: "Ôtenlô hãy mở mắt ra coi chừng đó, nó đã lừa dối cha nó thì rồi ra cũng đến lượt người thôi" (N.D)

² Phụ nữ ở Vonixơ thời đó nổi tiếng lăng lơ dàng dắm.

kín như bưng¹ khiến ông lão phải ngờ chuyện tình duyên là do bùa yêu ma quái. Nhưng kể ra tôi cũng thực là đáng trách, tôi cung kính cúi xin tướng quân xá lỗi cho tôi, đó cũng chỉ vì quá quý mến ngài thôi.

ÔTENLÔ - Ta sẽ hàm ơn ông mãi mãi.

LAGÔ - Thôi thấy việc này đã làm bàng hoàng tâm trí tướng quân.

ÔTENLÔ - Không hề gì, không hề gì.

LAGÔ - Thú thực rằng tôi rất ngại điều đó, tôi ước mong tướng quân sẽ coi những lời tôi nói là xuất phát từ tấm lòng quý mến tướng quân. Nhưng tôi thấy như tâm thần ngài đã xúc động. Xin tướng quân chớ vì lời tôi nói mà đi quá sự nghi ngờ mà gây to chuyện.

ÔTENLÔ - Ta sẽ không thế đâu!

LAGÔ - Nếu ngài lại hành động như vậy, thì thành ra những câu nói của tôi, tất đưa đến những kết quả xấu xa mà bản tâm tôi không định. Catxiô là người bạn quý của tôi. Nhưng thưa ngài... tôi thấy như ngài đã xúc động.

ÔTENLÔ - Không, không quá xúc động đâu, ta vẫn tin Dexdêmôna chung thủy.

LAGÔ - Mong rằng nàng cứ thủy chung được mãi, và cũng mong ngài cứ sống mãi được với niềm tin ấy!

¹ Nguyên văn: "Khâu mắt cha nàng lại kín như một cây sồi". Đó là ngôn ngữ trong nghề nuôi chim ưng, người ta khâu mí mắt chim ưng cho đến khi nào chúng thuần (ND).

ÔTENLÔ - Tuy nhiên tâm tính con người cũng có thể sa ngã được lắm!

IAGÔ - Vâng, chính vấn đề là như vậy. Tôi xin mạn phép ngài được nói điều này: nàng đã từ chối bao chỗ cầu hôn, toàn những nơi cùng xứ sở quê hương, cùng màu da đẳng cấp với nàng, những điều mà ai chẳng thèm khát ước mơ! Hừm! Như thế cũng đủ bộc lộ một sở thích đồi trụy, một tinh thần bệnh hoạn, những ý nghĩ trái lẽ tự nhiên. Nhưng xin ngài thứ lỗi, tôi thực không chủ tâm nói riêng nàng như thế, tuy rằng tôi vẫn thấy e ngại, một khi sở thích của nàng trở lại bình thường hơn, có thể lúc nào đó sẽ làm nàng so sánh tương quan với các bạn đồng hương, và biết đâu chẳng xót xa hối tiếc.

ÔTENLÔ - Thôi đi đi, người hãy đi đi, nếu người còn nhận thấy điều gì khác hãy cho ta được biết rõ thêm. Dặn vợ người phải dò xét để tâm. Thôi đi đi Iagô! để ta được một mình.

IAGÔ - Xin cáo từ chủ suý.

Iagô bước đi...

ÔTENLÔ - Tại sao ta lại đi lấy vợ? Anh chàng ngay thẳng này hẳn là còn trông thấy, còn biết nhiều hơn nữa, hơn những điều hắn đã nói ra.

IAGÔ, *quay lại* - Thưa chủ suý, tôi mong mời tôi thiết tha xin ngài đừng dò la việc này thêm nữa, cứ để mặc thời gian giải quyết. Việc để Catxiô đảm đương chức cũ

là việc làm thích đáng công bằng, vì quả thực ông ta là người đủ khả năng làm trọn nhiệm vụ này, tuy nhiên nếu tướng quân cho là có lợi thì cũng nên hoãn việc đó một thời gian, bằng cách ấy tướng quân có thể nhận rõ thêm con người và thủ đoạn của Catxiô. Tướng quân cũng nên để ý xem phu nhân có nài xin cho Catxiô phục chức với tất cả nhiệt tình mạnh mẽ hay không? Lúc đó ta sẽ còn được thấy thêm nhiều điều nữa. Trong khi chờ đợi tôi cầu xin ngài cứ nghĩ rằng tôi là người quá sợ hãi lo xa (vì thực tâm tôi cũng e như vậy), và xin ngài cứ coi như nàng vô tội.

ÔTENLÔ - Đừng ngại là ta không tự chủ được.

LAGÔ - Một lần nữa xin ngài cho tôi lui bước.

Iagô vào

ÔTENLÔ - Gã kia thực là người vô cùng ngay thẳng, với trí óc thông minh sáng suốt hiểu rõ hết nhân tình thế thái. Nếu nàng thực là con chim ưng phóng đảng, thì dù những sợi dây ràng buộc chân chim có là ngay những thớ thịt của trái tim ta nữa, ta cũng sẽ vui lòng nổi hiệu còi cho nàng đi theo gió mưa lôi cuốn để tìm mỗi trong mọi sự rủi may. Hay có thể vì da ta đen đui, lời trò chuyện không du dương êm ái như những phường công tử gió trăng; hay vì bóng đời ta đã quá ngả dài xuống thung lũng thời gian. (Không! Tuổi nào đã đến lúc về chiều). Mà nàng đã xa ta. Ta đã bị lừa dối. Từ nay đời ta chỉ còn nguồn an ủi là ghê tởm là khinh

ghét nàng thôi. Ôi tình duyên sao thống khổ, những con người mỹ miều đó ta chỉ có thể làm chủ thân thể mà không làm chủ được những ham mê ước muốn của họ. Ta thà chịu làm loài cóc nhái sống bằng hơi xú uế trong hang cùng hốc thẳm, còn hơn phải nhường một phần trong con người mà ta yêu dấu cho kẻ khác tự do sử dụng. Tuy vậy từ xưa định mệnh phũ phàng của những đáng vĩ nhân vẫn là không được may mắn như các kẻ tầm thường. Điều đó cũng giống như sự chết là số phận không thể nào tránh được. Ngay từ khi cất tiếng khóc chào đời, họa bị phụ tình đã dành cho ta ở trong số mệnh. Nàng đã đến kia rồi!

Dexdêmôna và Emilia ra

Nếu nàng thực là con người phản phúc, thì trời xanh kia đã tự giễu mình sao! Ta không thể nào tin như thế được.

DEXDÊMÔNA - Thế nào Ôtenlô yêu dấu của em, bữa tiệc trưa tướng quân mời những nhà quý tộc trên đảo đã sẵn sàng, và tất cả đang chờ đợi tướng quân.

ÔTENLÔ - Thực tôi đáng trách vô cùng.

DEXDÊMÔNA - Sao giọng tướng quân lại lạc đi như vậy? Hay tướng quân thấy khó chịu trong mình?

ÔTENLÔ - Đây này ta thấy trong đầu vầng vát.

DEXDÊMÔNA - Chắc là do thức đêm nhiều quá, nhưng rồi cũng sẽ khỏi ngay. Để yên em buộc chặt trán cho, chỉ một giờ là khỏi thôi mà!

ÔTENLÔ - Em buộc chiếc khăn này nhỏ quá. Thôi cứ để mặc nó, chúng ta cùng vào nhà đi.

DEXĐÊMÔNA - Em rất buồn thấy chàng khó ở.

Ôtenlô và Dexđêmôna vào

ÊMILIA - Sung sướng quá ta đã nhặt được chiếc khăn này, do ông Mô tặng nàng làm kỷ vật đầu tiên, đã bao lần ông chồng "cắm hấp" của ta, đã tán ta ăn cắp vật này, vật của tin mà nàng thường yêu quý và luôn luôn giữ ở bên mình để cùng nó chuyện trò âu yếm, (vì chính tướng quân cũng vẫn từng căn dặn: khăn này nàng đừng có rời xa). Ta sẽ cho thuê một chiếc y như vậy rồi sẽ đưa Iagô. Anh chàng dùng nó để làm gì họa có trời chứ ta nào biết được. Ta chỉ cốt làm ông chồng được thỏa tính lạ đời thôi.

Iagô ra

LAGÔ - Thế nào? Chị chàng làm gì một mình ở đây thế?

ÊMILIA - Đừng gắt gỏng mắng mỏ gì em nữa. Em có cái này tặng anh đây.

LAGÔ - Cái để tặng anh ư? Điều đó thì rất thường rồi...

ÊMILIA - Thường làm sao?

LAGÔ - Thường là có một cô vợ ngu xuẩn.

ÊMILIA - Chỉ có thế thôi ư? Thế bây giờ anh sẽ cho em gì nhé, nếu em đưa anh chiếc khăn này.

LAGÔ - Khăn nào?

ÊMILIA - Khăn nào à? Khăn ông Mô trao tặng buổi đầu tiên cho Dexdêmôna mà anh vẫn thường xui em lấy cắp ấy mà.

LAGÔ - Đã ăn cắp được của nàng rồi à?

ÊMILIA - Không phải thế, mà do nàng đã vô ý đánh rơi, may lúc đó em đứng gần ngay đấy nên nhặt được. Nó đây này.

LAGÔ - Ố cô vợ ngoan của tôi, đưa đây nào!

ÊMILIA - Thế anh định dùng nó làm gì mà lúc nào cũng thúc em lấy cắp?

LAGÔ - Không việc gì đến cô.

ÊMILIA - Nếu không vì mục đích gì quan trọng, thì trả tôi đi. Tội nghiệp cho phu nhân, nàng sẽ đến phát điên phát dại khi thấy mình đã mất chiếc khăn.

LAGÔ - Cứ làm như không biết gì cả, ta cần phải dùng đến nó. Thôi về đi để mình ta ở đây.

Êmilía vào

Ta sẽ bỏ rơi khăn này nơi Catxiô ở, và để cho hắn vô tình lượm được. Ngay những việc nhỏ nhen vô nghĩa, nhẹ như không khí, đối với người đã mắc chứng ghen tuông cũng sẽ là những chứng cứ rõ ràng thuyết phục được hắn như những lời trong kinh thánh. Chiếc khăn này có thể giúp ta làm nên việc. Tên Mô xem ra đã đổi thay vì những lời độc địa của ta. Những ý tưởng hiểm

sâu nguy hại mang tính chất độc dược trong mình tuy lúc đầu nếm thử có khó khăn, nhưng một khi đã nhiễm vào máu huyết tất bùng lên như những mỏ diêm sinh. Ta đã nói rất đúng. Hấn đã tới kia rồi!...

Ôtenlô ra

Trên thế gian không còn liều thuốc ngủ, không còn liều ma túy say sưa¹ nào giúp được người tìm thấy một giấc điệp êm đềm như đêm qua nữa đâu.

ÔTENLÔ - Ha! ha! Nàng phản bội ta ư?

LAGÔ - Sao thế tướng quân? Tôi xin ngài đừng nghĩ tới chuyện ấy nữa.

ÔTENLÔ - Thôi đi đi! Người hãy bước đi! Người đã giầy vò cho lòng ta tê tái. Ta thế rằng dù có bị gạt lừa đến đâu chẳng nữa cũng còn hơn chỉ biết mập mờ.

LAGÔ - Sao thế, thưa chủ suy?

ÔTENLÔ - Nàng lấy cắp của ta những giờ ái ân nhục thể, nhưng nào ta đã cảm thấy gì đâu? Ta không thấy, ta không suy nghĩ, thì điều này chẳng làm ta đau khổ. Trong đêm qua ta vẫn ăn ngon, ta vẫn ngủ yên, lòng ta vẫn thung dung thanh thản. Trên cặp môi son thắm của nàng ta không thấy dấu Catxiô hôn hít. Kẻ mất cắp không biết mình mất cắp, tức như họ không mất một thứ gì miễn là ta đừng nói để họ hay.

LAGÔ - Tôi rất đau lòng nghe thấy ngài nói thế!

¹ Nguyên văn nói đến những loại thực vật dùng làm thuốc (ND).

ÔTENLÔ - Dẫn cho toàn quân trong trại, từ lính trơn đến khắp mọi người đã ôm nòng thưởng thức vẻ nôn nường mà ta lại không hay chỉ điều đó, thì lòng ta còn sung sướng vô tư.

Ôi! Từ nay, thôi vĩnh biệt tâm hồn xưa bình dị, niềm yên vui hạnh phúc bấy lâu! Thôi vĩnh biệt những đoàn quân hùng y hùng tráng, những chiến chinh biến mưu đồ tham vọng thành đức tính cao cả của loài người! Thôi vĩnh biệt những chiến mã hí lồng, những điệu kèn vang thét khúc quân ca! Thôi vĩnh biệt những tiếng sáo chói tai, những tiếng trống om thồm như giục giã, những ngọn cờ mang phù hiệu oai nghiêm! Thôi vĩnh biệt những quân trang binh cụ, những ước vọng cao quý, sự kiêu hùng oanh liệt, cảnh tráng lệ huy hoàng của chinh chiến quang vinh! Thôi vĩnh biệt những dụng cụ giết người mà cổ họng thường thét gào ghê rợn như tiếng hú của Thần Jupite bất tử! Thôi vĩnh biệt! Ôtenlô sự nghiệp người kẻ từ đây chấm dứt!

İAGÔ - Có thể thế được chăng, thưa chủ suý?

ÔTENLÔ - Đồ khốn kiếp! Mi hãy chứng tỏ vợ yêu ta là gái đi, mi phải làm rõ điều này, phải cho ta tận mắt nhìn chứng cứ, nếu không thì ta sẽ trên linh hồn bắt diệt, mi nên sinh ra làm kiếp chó còn hơn đương với cơn thịnh nộ trong lòng ta đang sôi sục bùng lên.

İAGÔ - Sao việc lại có thể xảy ra đến thế được?

ÔTENLÔ - Phải cho ta nhìn rõ sự việc, hay ít nhất người phải chứng tỏ điều đó, để không còn vướng víu chút nghi ngờ. Nếu không, sẽ rất khốn nạn cho đời mi!

IAGÔ - Trời, chủ suý kính mến của tôi.

ÔTENLÔ - Nếu người đã vu khống nàng và dày xé tim ta, thì người cứ thôi đừng cầu chúa, từ bỏ hết những ăn năn trắc ẩn, cứ chống chọi mọi khủng khiếp lên đầu mọi khủng khiếp; phạm những việc đến trời xanh cũng phải rùng mình rơi lệ, đến thần đất cũng phải hoảng hốt hãi hùng; vì người không thể nào ghi vào bản án đầy ải người xuống địa ngục tối tăm, một tội nào lớn hơn tội ấy.

IAGÔ - Ôi Thượng đế, con xin Người hãy che chở cho con. Thưa chủ suý, ngài còn là người nữa không? Ngài còn có linh hồn hay cảm giác nữa không? Thôi chào ngài, xin nhận lấy chức tước tôi trao trả lại.

Ôi ta thực là kẻ ngu ngốc khốn khổ, lại đi biến lòng lương thiện của ta thành tội lỗi. Ôi cõi đời ma quỷ! Hỡi thế gian hãy nhớ lấy! Hãy nhớ lấy! Nguy hiểm thay cho ai ngay thẳng thực thà. Thôi, âu cũng là bài học đáng cho tôi ghi nhớ. Xin cảm ơn ngài. Từ nay tôi chẳng dám kết giao cùng ai nữa, vì tình yêu bạn đã gây ra sự nhục mạ này!

ÔTENLÔ - Không, ở lại đây đã, anh phải là người lương thiện.

IAGÔ - Không! Tôi cần phải là người khôn ngoan. Vì lương thiện chỉ là điên rồ ngu dại, làm ta mất những người bạn ta vẫn thường gắn bó.

ÔTENLÔ - Trời hỡi trời!¹ Ta vừa nghĩ vợ ta ngay thẳng, ta vừa ngờ vợ ta gian tà, ta vừa nghĩ lời người hữu lý, ta vừa ngờ lời người sai lầm, Iagô! Ta muốn có thêm chứng cứ. Tên nàng² đối với ta mới đây tươi thắm như vẻ mặt Dian thần nữ³ nhưng bây giờ sao nhợt nhạt tối, như mặt mày ta đen dũi xấu xa.

Thà ta bị gươm đâm thừng trói, bị lửa thiêu hay độc được giày vò, bị nhấn chìm trong dòng sông ngọt ngào⁴, còn hơn để việc này diễn vật, Iagô! Ta muốn rõ hẳn hoi sự việc.

IAGÔ - Tôi biết rằng sự tức giận đang đục ruỗng lòng ngài, tôi hối hận đã để ngài hay biết việc này, ngài muốn rõ hẳn hoi chứng cứ?

ÔTENLÔ - Ta muốn ư? Không, ta cần có.

IAGÔ - Vâng kể ngài cũng có thể... nhưng làm thế nào? Làm thế nào để biết rõ. Ngài có muốn đứng há mồm chứng kiến cảnh hai người ôm ấp dâm ô?

ÔTENLÔ - Ta muốn ư? Không, ta cần có.

¹ Đoạn này không có ở trong bản Quarto. (ND).

² Her name (tên nàng) theo bản Quarto. Bản Folio in là my name (tên ta).

³ Diane: Nữ thần tượng trưng cho nghệ thuật và sự trinh tiết.

⁴ Theo nguyên bản: "Nếu bị thương, hoặc dao, thuốc độc, hoặc lửa, hoặc dòng sông ngọt ngào". Chúng tôi thêm những động từ sau các danh từ để câu dịch được dễ hiểu. (ND).

IAGÔ - Tôi nghĩ đó cũng là một việc khó khăn khiến được họ diễn cảnh này trước mắt. Nếu có con mắt trần tục nào khác đã thấy họ chung gối chung chăn thì quỷ thần trừng phạt chúng cho rồi. Như vậy thì làm sao bây giờ, thưa ngài nhỉ! Không thể nào ngài nhìn thấy cảnh này, dù cho chúng hấp tấp như loài dê, nóng nảy như giống khỉ, dâm dục như con chó sói trong cơn động dục, điên đảo như kẻ ngu dại lúc say sưa. Tuy nhiên nếu những sự phỏng chừng ước đoán dựa vào những tình tiết hiển nhiên đưa ta đến ngưỡng cửa của chân lý, nếu như thế đủ để ngài xác tin, thì rồi đây ngài rất có thể sẽ hài lòng.

ÔTENLÔ - Hãy cho ta chứng cứ nói rõ việc nàng phản bội.

IAGÔ - Tôi thực không muốn nhúng tay vào việc đó, nhưng vì lòng quý mến ngay thẳng xuẩn ngu, nên đã chót dâm lao thì cũng phải theo lao. Đêm mới đây tôi ngủ cùng phó tướng, nhưng vì đau răng làm tôi khó chịu không sao chớp mắt. Có hạng người tâm hồn hồ hênh, trong giấc mơ thường lắm nhảm chuyện mình, chính ông Catxiô thuộc vào loại đó. Trong giấc ngủ ấy tôi đã nghe ông ta nói: "Em Dexdêmônna thủy mị của anh, hai ta cần thận trọng giấu kín chuyện yêu đương" và rồi thưa ngài, ông ta nắm chặt, siết tay tôi mà thổn thức rằng: Ôi "tòa thiên nhiên nồn nà của tôi"¹ rồi ông

¹ Nguyên văn: "Ôi con người dịu ngọt của anh".

ta rít chặt môi tôi, như muốn nhổ phăng những chiếc hôn mọc rễ trên môi, rồi lại gác chân lên đùi tôi, rồi hôn hít, rồi thở than nguyên rủa: "Số mệnh ác nghiệt đã đẩy dọa em vào tay tên Mô đen dúi".

ÔTENLÔ - Thực là gớm ghiếc, thực là quái quỷ.

IAGÔ - Nhưng dù sao đó chỉ là chuyện mộng mị.

ÔTENLÔ - Nhưng nó là sự tố cáo một hành động đã xảy ra, là một dấu hiệu xấu xa dù chỉ là giấc mộng¹.

IAGÔ - Và điều này đã góp thêm tang chứng, cho những bằng cứ khác còn ít ỏi mong manh.

ÔTENLÔ - Ta muốn xé nàng ra muôn mảnh.

IAGÔ - Khoan đã ngài cần phải thận trọng. Chừng nào ta còn chưa nhìn thấy sự việc, thì nàng có thể còn là người ngay thẳng. Nhưng xin ngài hãy cho tôi biết rõ, đôi khi có lúc nào ngài trông thấy chiếc khăn tay có thêu một chùm dâu ở tay phu nhân không?

ÔTENLÔ - Ta đã cho nàng một chiếc khăn như vậy, đó là tặng vật buổi ban đầu.

IAGÔ - Tôi không biết điều này đấy. Nhưng hôm nay tôi đã trông thấy Catxiô cầm lau râu một chiếc khăn như vậy, tôi dám chắc khăn đó của phu nhân.

ÔTENLÔ - Nếu thực là chiếc khăn đó thì...

¹ Theo bản Quarto, câu này là của Iagô. Bản Folio đặt câu này vào lời của Ôtenlô, như vậy hợp lý hơn. (ND).

IAGÔ - Là khăn đó, hay chiếc khăn nào khác, thì cũng vẫn là vật sở hữu của nàng, và như vậy khăn đó cùng bao chứng cứ khác cáo giác nàng đã phản bội tướng quân.

ÔTENLÔ - Ôi tên khốn nạn kia sao mi không có ngàn kiếp sống, vì một đời người thực nghèo nàn ít ỏi, không đủ cho ta rửa hết hận thù. Bây giờ ta đã nhìn thấy rõ, đó quả là sự thực hiển nhiên¹, hãy trông đây Iagô, tất cả tình yêu đương cuồng dại ta tung đi cho tan biến trong thinh không. Thôi hết rồi tình yêu, hãy vùng lên sự trả thù đen tối từ cùng cực của cõi âm sâu thẳm². Ôi tình yêu, người phải nhường ngai vàng mũ miện cho lòng căm thù tàn bạo trong tim ta. Ngực ta hãy chương to lên, vì giờ đây người chỉ còn chứa đựng toàn lưỡi rắn đầy nọc độc ghê hồn.

IAGÔ - Tuy nhiên xin ngài hãy nguôi giận.

ÔTENLÔ - Máu! Máu! Máu!

IAGÔ - Ngài hãy bình tĩnh, ngài có thể đổi thay ý nghĩ.

ÔTENLÔ - Không bao giờ đâu Iagô ạ? Cũng như dòng nước giá băng cuộn cuộn, từ biển Pôntic xuôi về Prôpôntic, rồi chảy tới biển Henlexpôn³ có bao giờ ngược dòng trở lại. Cũng như vậy những ý nghĩ đầm máu của

¹ Theo bản Quarto: *Now do I see 'tis time: bây giờ ta thấy đã đến lúc...*

² Bản Quarto: *from thy hollow cell: từ ngục thẳm của người.*

³ Pontic sea, Propontic, Hellespont là những tên biển trong truyện thần thoại

ta, với bước đi hung bạo, không bao giờ ngoái lại nhìn sau, không bao giờ hạ dòng trở về tình yêu cũ đón hèn, cho đến khi trôi hết vào biển thù bao la sâu thẳm¹. Dưới vòm trời thăm thẳm màu cẩm thạch, tôi xin trang nghiêm kính cúi đầu, nguyện sẽ giữ mãi lời thề thiêng liêng sắt đá.

Quý xuống

LAGÔ - Xin ngài đừng đứng dậy vội, hồi hào quang bất diệt trên đầu, hồi vạn vật vây quanh ta.

Iagô quý xuống

Hãy chứng giám cho lời Iagô tuyên thệ; tôi nguyện sẽ đem hết ruột gan tâm trí, hết sức lực để giúp Ôtenlô, con người bị phản bội. Dù chủ suy có ra lệnh thế nào chăng nữa, ngay đó là những lệnh truyền đầm máu, đối với tôi tuân lời ngài là bổn phận thiêng liêng.

Hai người đứng dậy

ÔTENLÔ - Ta đón nhận lòng quý mến của ông, không phải bằng những lời cảm ơn trống rỗng, nhưng bằng các việc làm đền đáp, và ngay lúc này ta muốn thử thách lòng tận tụy ấy. Trong vòng ba ngày nữa hãy đến đây báo cho biết: Catxiô đã chấm dứt cuộc đời.

LAGÔ - Bạn tôi phải chết, theo ngài đòi hỏi, nhưng còn nàng, xin cứ để nàng sống.

¹ *Bản Quarto*: cắt đoạn này, nhiều nhà Sécxpia học như Xivenx (Steevens) cũng đưa ý kiến nên bỏ, vì nó không được tự nhiên (ND).

ÔTENLÔ - Quỷ thần đầy dọa con đi dâm ô đó, đầy dọa nó! Đầy dọa nó! Thôi chúng ta hãy ra khỏi chỗ này. Ta sẽ tìm cách hạ thủ nhanh chóng con quỷ xinh đẹp ấy. Từ nay Iagô ông sẽ là phó tướng của ta.

IAGÔ - Tôi xin trọn đời trung thành với chủ suý.

Cả hai cùng vào

CẢNH 4 - Trước lâu đài

Dexđêmôna, Êmilía và hê ra

DEXĐÊMÔNA* - Nay chú, chú có biết ông phó tướng Catxiô "trú" ngụ ở đâu không?

HÊ - Tôi không dám nói "chú" ông ta ngụ ở đâu cả¹.

DEXĐÊMÔNA - Thế nào? Chú nói sao?

HÊ - Ông ta là quân nhân, mà nếu nói "chú" quân nhân ngụ ở đâu thì sẽ bị người ta chọc cho thùng ruột ra.

DEXĐÊMÔNA - Gớm rõ chú! Ta hỏi là ở đâu mà.

HÊ - Tôi với bà rằng ông ấy ở đâu, tức là tôi với bà chính nơi tôi ở đó².

DEXĐÊMÔNA - Chú nói thế thì còn ai hiểu được nữa.

¹ Đoạn này tác giả lại dùng lối chơi chữ.

² Câu này và câu tiếp không có trong bản Quarto (N.D.).

HẾ - Tôi chẳng biết ông ta ở đâu cả, mà dẫu cho tôi có bịa ra một nơi nào đó, và bảo rằng ông ta ở đây hay ở kia, thì cũng vẫn là ở trong cổ họng tôi thôi.

DEXĐÊMÔNA¹ - Chú đã xưng như thế rồi thì liệu chú còn đi khuyên giáo được vài lời dạy bảo của thiên hạ nữa không?

HẾ - Tôi đi vấn đáp giáo lý với khắp bàn dân thiên hạ để biết ông ấy ở đâu, như thế nghĩa là đặt những câu hỏi rồi trả lời ngay theo lời họ.

DEXĐÊMÔNA - Tìm ông ấy lại đây và nói rằng tôi đã làm xiêu lòng chủ suý giúp ông ta rồi đấy, hy vọng rồi đây mọi việc đều tốt đẹp.

HẾ - Việc này nằm trong khả năng trí óc của con người. Ấy chính vì thế mà tôi sẽ cố gắng hết sức làm thử xem sao.

Hế vào

DEXĐÊMÔNA - Liệu tôi mất chiếc khăn ấy ở đâu, Êmilìa?

ÊMILIA - Tôi không được rõ, thưa phu nhân*.

DEXĐÊMÔNA - Êmilìa ạ! Thà tôi mất cả túi đầy vàng quý. May thay Ôtenlô cao cổ của tôi lại là người có tính tình ngay thẳng, không ti tiện như mọi kẻ ghen

¹ *Dexdêmôna dùng những danh từ về tôn giáo để nói lỡm lại anh hế (Theo chú thích của Hughes).*

tuông; chứ không thì hẳn việc này sẽ làm chủ suy, nảy sinh ra những ý nghĩ nhỏ nhen.

ÊMILIA - Ông ấy không có máu ghen ư?

DEXĐÊMÔNA - Ai? Tướng quân ấy à? Tôi nghĩ rằng mặt trời nơi tướng quân sinh trưởng đã làm khô cạn hết những tính này rồi¹.

ÊMILIA - Kìa tướng quân đã đến.

DEXĐÊMÔNA - Tôi sẽ chẳng rời tướng quân, cho đến khi ngài phải cho Catxiô phục chức.

Ôtenlô ra

DEXĐÊMÔNA - Tướng quân có được mạnh không?

ÔTENLÔ - Vẫn mạnh phu nhân yêu dấu của ta - Ôi nỗi niềm này biết giấu sao cho được - Dexeđemôna, sức khỏe em ra sao?

DEXĐÊMÔNA - Thừa tướng quân yêu dấu, em vẫn bình thường.

ÔTENLÔ - Nàng hãy đưa tay ta xem, bàn tay của nàng ẩm ướt lắm.

DEXĐÊMÔNA - Tay của em chưa hề bị thời gian hay đau thương ghi lại dấu vết.

ÔTENLÔ - Những đường này chứng tỏ một tâm hồn quảng đại, một trái tim phóng khoáng nóng hổi, nóng

¹ Chữ *Humours* dịch là tính tình, thực ra không thỏa đáng lắm, vì *humours* có hai nghĩa: tính bất thường (*fantasy*) và sự ẩm ướt. Như vậy đây cũng là một cách chơi chữ (N.D.).

hỏi và ẩm ướt, bàn tay này chỉ rõ cho nàng biết: phải từ bỏ những hành vi phóng túng buông tuồng, phải biết kiêng khem chay tịnh, phải hãm mình khổ hạnh lâu dài, phải sớm tối vào ra cửa Chúa, vì đây này một con quỷ con dâm mô hôi có thói quen chống đối và phản phúc. Đây là một bàn tay tốt, một bàn tay thẳng thắn.

DEXĐÊMÔNA - Thực thế, tướng quân có thể nói như vậy, vì đây là bàn tay đã dâng trái tim em.

ÔTENLÔ - Một bàn tay phóng túng, trước kia trái tim người trao tặng cùng với bàn tay, nhưng bây giờ đã khác, được bàn tay mà vẫn không có trái tim¹.

DEXĐÊMÔNA - Em chẳng biết chuyện ấy đâu, em chỉ muốn nhắc chàng đến lời hứa cũ.

ÔTENLÔ - Lời hứa nào? Con chim bé nhỏ của ta.

DEXĐÊMÔNA - Em đã sai người tìm Catxiô đến gặp chàng.

ÔTENLÔ - Ta đột nhiên thấy trong người choáng váng. Em hãy đưa ta mượn chiếc khăn.

DEXĐÊMÔNA - Đây! Thưa tướng quân.

ÔTENLÔ - Cái khăn ta đã tặng em kia mà!

DEXĐÊMÔNA - Khăn đó em không đem theo.

ÔTENLÔ - Không à?

¹ Đoạn này đã gây nên nhiều cuộc bàn cãi sôi nổi trong giới các nhà phê bình và chú giải về Shakespeare có nhiều lối giải thích khác nhau. Chúng tôi dịch theo giải thích của Harrison (N.D).

ĐEXĐÊMÔNA - Vâng, thưa tướng quân.

ÔTENLÔ - Thật là một lỗi lầm đáng trách. Chiếc khăn ấy do người đàn bà Ai-cập biếu mẹ tôi, bà ta là một người phù thủy hầu như đọc biết được ý nghĩ của người đời. Bà ấy có bảo mẹ tôi rằng: khi nào mẹ tôi còn chiếc khăn đó, thì còn giữ được vẻ duyên dáng yêu kiều và chinh phục được tình yêu của cha tôi mãi mãi. Nhưng nếu mẹ tôi đánh mất hay tặng nó cho ai, thì cha tôi chỉ thấy người đáng khinh khi ghét bỏ, rồi tâm trí cha tôi sẽ mãi mê theo đuổi những hình bóng khác. Lúc chết đi mẹ tôi có trao lại và dặn rằng: khi nào tôi đã thành duyên phận với ai, thì hãy tặng cho nàng chiếc khăn tay đó, và tôi đã làm đúng như lời mẹ dặn. Vậy nàng hãy giữ gìn lấy nó, coi như một người yêu dấu, như con người quý báu của nàng. Nếu để mất hay tặng nó cho người khác, thì thảm họa khôn lường sẽ xảy tới, trên thế gian không có gì so sánh nổi.

ĐEXĐÊMÔNA - Thế kia ư?

ÔTENLÔ - Thực như vậy, trong sợi tơ của chiếc khăn có ma lực nhiệm màu, một nữ đạo sĩ trải thời gian hai trăm vòng mặt trời xoay quanh thế gian vĩnh cửu, đã dệt chiếc khăn ấy trong lúc xuất thần nhập định, để tiên tri mọi việc ở trên đời. Những con tằm nhả tơ dệt lụa đã được yểm phép thần linh diệu, và chiếc khăn đã được nhuộm bằng màu những trái tim khéo ướp của những nàng thiếu nữ tiết trinh.

DEXĐÊMÔNA - Thực ư? Đúng thế chẳng?

ÔTENLÔ - Đúng thế đấy. Nên em phải giữ gìn cẩn thận.

DEXĐÊMÔNA - Giá Thượng đế đừng bao giờ cho em nhìn thấy nó.

ÔTENLÔ - Tại sao thế?

DEXĐÊMÔNA - Sao chàng lại đồn dập, giận dữ vậy?

ÔTENLÔ - Chiếc khăn mất rồi chẳng? Không còn nữa ư? Hãy nói đi, em không còn giữ nữa phải không?

DEXĐÊMÔNA - Cầu chúa thương đến chúng con!

ÔTENLÔ - Nàng nói gì?

DEXĐÊMÔNA - Thưa tướng quân, nó không mất, nhưng nhớ mất thì có sao không?

ÔTENLÔ - Thế nào?

DEXĐÊMÔNA - Em nói rằng nó không mất mà!

ÔTENLÔ - Hãy đi tìm đi, ta muốn nhìn thấy chiếc khăn ngay.

DEXĐÊMÔNA - Em có thể tìm thấy được, nhưng bây giờ thì em chưa muốn. Đây hẳn là mẹo để làm em quên lãng những điều em đang cầu khẩn tướng quân. Em xin chàng hãy phục chúc cho Catxiô.

ÔTENLÔ - Mau tìm cho ta chiếc khăn tay đó, tâm tư ta đang đầy sợ hãi lo âu.

DEXĐÊMÔNA - Thừa phu quân, chàng sẽ chẳng bao giờ tìm thấy được người có đủ khả năng như vậy nữa.

ÔTENLÔ - Chiếc khăn tay!

DEXĐÊMÔNA - Một người vì yêu quý phu quân, mà cả đời đã gắn bó số mệnh với chàng, cùng chàng chia sẻ bao gian lao thử thách..

ÔTENLÔ - Chiếc khăn tay!

DEXĐÊMÔNA - Phu quân thực đáng trách vô cùng.

ÔTENLÔ - Thôi đi đi!

Ôtenlô vào

ÊMILIA - Người như thế mà bảo chẳng ghen tuông?

DEXĐÊMÔNA - Tôi chưa từng thấy tướng quân như thế bao giờ. Chiếc khăn này chắc có điều kỳ lạ, thực khổ cho tôi đã vô tâm đánh mất.

ÊMILIA - Một hai năm sao đủ rõ lòng người, đàn ông tất cả chỉ là những bao tử, và chúng ta là những đồ ăn thức nhắm để cho họ ngấu nghiến say sưa, nhưng đến khi đã cật dạ rồi, họ giở mặt chán chường xua đuổi.

Iagô và Catxiô ra

Nhưng kìa, Catxiô và nhà tôi đã tới!

IAGÔ - Chẳng tìm đâu cách nào khác nữa, chỉ có nàng mới giúp được việc này, kìa may quá! Ông hãy đến gặp nàng mà cầu khẩn đi.

DEXĐÊMÔNA - Chào ông Catxiô thân mến. Có tin gì mới về chuyện của ông thế?

CATXIÔ - Thưa phu nhân, vẫn chỉ là công việc cũ, tôi cầu xin phu nhân dùng cách nào hiệu lực để giúp tôi sống lại, được đứng trong hàng những người chủ sự tìn yêu. Đối với chủ sự, xưa nay tôi vẫn một lòng một dạ tôn kính trung thành. Tôi không muốn chờ lâu hơn nữa. Nếu lỗi lầm của tôi trầm trọng đến nỗi tất cả những công lao quá khứ, những đau đớn ưu phiền hiện tại, những thiện ý trong tương lai, đều chẳng chuộc được lòng tin của chủ sự, nếu như thế, cứ cho tôi biết rõ thì tôi còn thấy được vài điều lợi ích; vì tôi sẽ đành lòng chịu đựng, sẽ dấn thân vào con đường nào khác, phó mặc cho số phận rủi may.

DEXĐÊMÔNA - Catxiô thực rất mực trung kiên, nhưng chao ôi lời biện hộ của tôi lúc này chẳng được người đáp lại, chồng tôi chẳng còn là chồng tôi nữa. Mà tôi cũng chẳng nhận ra được tướng quân, nếu về mặt cũng theo tính tình người thay đổi. Tôi liệu có được các thiên thần che chở như ông đã được tôi giúp đỡ hết lòng. Ôi chỉ vì lời tôi nói thực thà thẳng thắn, tôi đã thành cái đích cho lửa giận của tướng quân. Ông cũng cần kiên nhẫn ít lâu, tôi sẽ làm tất cả những gì tôi làm được. Làm cho ông hơn cả cho chính tôi. Ông hãy tạm vui lòng như thế đã.

LAGÔ - Chủ sự tức giận ư?

ÊMILIA - Tướng quân vừa đi khỏi đây xong, và quả thực người có vẻ bức dọc khác thường.

IAGÔ - Chủ suý có thể tức giận ư? Tôi đã từng trông thấy như khi súng thần công bắn tung những hàng quân của chủ suý lên không, và dùng dùng như loài ác quỷ, giết người em ruột thịt trong cánh tay người, như lúc ấy mà người còn tự chủ, thế mà bây giờ lại giận dữ được ư?

Chắc hẳn phải có việc quan trọng xảy ra, tôi phải đi tìm gặp tướng quân ngay. Nếu chủ suý đã nổi cơn nóng giận thì chắc phải có một nguyên cớ nào đây.

Iagô vào

DEXĐÊMÔNA - Tôi xin ông giúp cho, chắc hẳn có tin quốc sự từ Vônixơ đưa tới, hay có một âm mưu nào chưa kịp bùng nổ mà đã được khám phá ra ở Saiprot, làm tướng quân rối loạn cả tâm thần mình mất.

Trong những trường hợp thế này, thì bản chất con người thường hay dằn vặt vì những chuyện nhỏ nhen, tuy việc lớn mới là mối quan tâm chính; cũng như khi ta có ngón tay đau, nó làm đau lây sang phần lành mạnh khác. Không, ta cần hiểu rằng: người ta đâu phải là thần thánh, mà chúng ta cũng chẳng nên đòi hỏi họ sự ân cần săn sóc như trong buổi tân hôn. Emilia hãy

trách mắng ta đi, ta là một nữ quân nhân vô kỷ luật. Trong ý nghĩ, ta đã trách tướng quân không tốt với mình. Nhưng giờ đây ta đã nhận ra: ta đã đi mua chuộc chứng gian, ta đã kết tội chàng bất công phi lý.

ÊMILIA - Cầu trời việc này đúng như phu nhân đã nghĩ, đây chỉ là công việc quốc gia, chẳng phải do nghĩ ngợi ghen tuông, hay hờn dỗi với phu nhân như thế.

ĐEXĐÊMÔNA - Than ôi. Lạy Chúa xưa nay có bao giờ tôi gây cho chàng nguyên cớ nào đâu.

ÊMILIA - Nhưng đối với những con người ghen tuông họ chẳng vừa lòng với câu trả lời đó. Họ ghen tuông mà chẳng cần nguyên cớ, vẫn cứ ghen chỉ vì họ hay ghen. Thói ghen tuông là một con quỷ dữ, tự hình thành và tự nó sinh ra.

ĐEXĐÊMÔNA - Cầu trời đuổi con quỷ đó khỏi tâm trí của chàng.

ÊMILIA - Lạy chúa phù hộ cho phu nhân.

ĐEXĐÊMÔNA - Tôi sẽ đi tìm chủ suý, ông Catxiô hãy dạo quanh đây một lát, nếu gặp lúc chàng dễ dãi tôi sẽ nhắc tướng quân lời cầu khẩn của ông, và sẽ cố gắng để việc này có kết quả.

Đexdêmôna và Êmilía vào

CATXIÔ - Xin chân thành cảm tạ phu nhân.

Bianca ra

BIANCA - Trời phù hộ cho anh Catxiô thân mến.

CATXIÔ - Sao em lại đến đây? Em có được khỏe không Bianca xinh đẹp của anh? Em yêu quý, quả thực anh cũng đang định đến nhà em đây.

BIANCA - Và em, em cũng đang đến thăm anh; anh Catxiô, thế nào mà anh xa em hàng tuần lễ thế, bảy ngày bảy đêm liên tiếp, một trăm sáu tám giờ liền. Những giờ phút xa cách người yêu thật chậm chạp gấp trăm lần thời gian trên đồng hồ. Ôi ngồi đếm từng giây phút mới khổ tâm làm sao.

CATXIÔ - Bianca, em hãy thứ lỗi cho anh, thời gian này anh đang bị những ý nghĩ nặng nề dẫn dắt. Nhưng rồi cũng có lúc nào thư thái, anh sẽ đền bù những phút giây xa cách. Em Bianca yêu quý, hãy thêu cho anh một chiếc khăn giống thế này.

BIANCA - Ô! Chiếc khăn ở đâu đấy, nó là kỷ vật của người tình mới chứ gì? Bây giờ tôi mới biết rõ nguyên nhân của bao ngày ngóng đợi. À ra kết quả là đưa đến cái này đây. Được rồi! Được rồi!

CATXIÔ - Thôi xin cô, xin cô! Cái lối đoán già đoán non bần thiêu mà cô đã lấy của loài ma quỷ, cô hãy ném giả vào mặt nó ngay đi. Thế mà em đã ghen rồi! Lại cho chiếc khăn đó của cô nào tặng anh làm kỷ niệm. Không, chẳng phải thế đâu Bianca ạ!

BIANCA - Thế khăn đó của ai mới được chứ?

CATXIÔ - Cũng chẳng biết nữa, vì anh nhặt được nó trong buồng, mẫu thêu này anh thích vô cùng; (trước khi có người đòi mà chắc là sẽ có) em hãy thêu hộ cho anh một chiếc khăn giống y như thế. Thôi, bây giờ em hãy về đi.

BIANCA - Về à? Sao lại thế?

CATXIÔ - Anh đứng đây chờ gặp tướng quân, và nếu để ngài thấy em cặp kè bên cạnh thì việc này không lợi cho anh, mà anh cũng không thích thế.

BIANCA - Tại sao? Em xin anh cho biết¹.

CATXIÔ - Như thế không phải là anh không yêu em đâu.

BIANCA - Không! Như thế là anh chả yêu em rồi, em muốn anh tiến em vài bước nữa cơ! Mà này anh ơi! Liệu đêm nay em có sớm được gặp anh không?

CATXIÔ - Anh chỉ có thể tiến em một quãng, vì anh phải chờ chủ suý ở đây, nhưng lát nữa thế nào anh cũng sẽ gặp em ngay.

BIANCA - Được rồi, thôi sự thế như thế em cũng đành vậy.

Hai người cùng vào

¹ Câu nói này của Bianca và câu tiếp của Catxiô không có trong bản Quarto (N.D.).

HỒI IV

CẢNH 1 - Trước lâu đài

Ôtenlô và Iagô ra

IAGÔ - Tướng quân còn nghĩ thế không?

ÔTENLÔ - Còn nghĩ thế không à, Iagô?

IAGÔ - Hôn vụng trộm!

ÔTENLÔ - Nghĩa là hôn bất chính.

IAGÔ - Hay là trần như nhộng, nằm cùng giường với một bạn trai khoảng một giờ hay lâu hơn nữa, mà không định làm điều mờ ám?

ÔTENLÔ - Trần như nhộng với một bạn trai, Iagô? Mà lại không nghĩ đến điều mờ ám? Đó chỉ là lối giả nhân giả nghĩa đối với loài yêu ma quỷ quái, còn ngay những kẻ có tư tưởng trắng trong đạo đức mà lại với bạn trai ăn ngủ cùng giường, thì khác gì để đồng rơm gần nơi lửa cháy¹, thì khác gì thử thách cả lẽ trời.

IAGÔ - Nếu họ chẳng làm gì thì chỉ là tội nhẹ, nhưng nếu tôi tặng cho vợ tôi một chiếc khăn...

ÔTENLÔ - Rồi sao?

¹ Nguyên văn: "quỷ mê hoặc, cám dỗ đạo đức của họ" (N.D).

LAGÔ - Khăn này sẽ là của nàng, thừa tướng quân, là nếu là của nàng thì tôi thiết nghĩ, nàng muốn tặng cho ai chẳng được.

ÔTENLÔ - Nhưng còn danh dự của nàng! Để nàng cũng có thể đem cho được chắc?

LAGÔ - Danh dự ấy là phần tinh túy ta không nhìn thấy; lắm kẻ tưởng như mình có, mà thực ra nào đã có đâu. Nhưng còn về chuyện khăn thì...

ÔTENLÔ - Trời ơi! Ta muốn rằng ta quên được điều này. Người bảo rằng... - Ôi việc này sao cứ lớn vồn trong óc ta như con quạ lớn vồn trên mái nhà người ốm báo trước những điều gở xấu - Người nói... hắn có chiếc khăn của ta.

LAGÔ - Thừa vâng! Như thế thì đã hề gì?

ÔTENLÔ - Thế thì càng khốn nạn chứ sao!

LAGÔ - Thừa sao? Nếu tôi nói với tướng quân rằng: tôi đã chính mắt trông thấy hắn làm ô uế danh dự của ngài, hay nghe thấy chính hắn nói; (trên đời này có nhiều kẻ vô sỉ khốn kiếp, sau khi đã khéo mưu mô quyến rũ đàn bà bằng những lối quấy rầy đường mật, hay do sự nhẹ dạ của phụ nữ; thì chúng chẳng cần phải giữ gìn gì nữa, mà gặp ai cũng nói toạc hết ra).

ÔTENLÔ - Thế hắn đã nói những gì?

LAGÔ - Thừa tướng quân hắn đã... nhưng xin ngài hãy tin chắc rằng hắn không nói điều gì mà không sẵn sàng thể thốt chối bay chối biến.

ÔTENLÔ - Hắn đã nói gì?

IAGÔ - Thực ta hắn đã làm... nhưng thôi, tôi cũng chẳng biết hắn đã làm gì.

ÔTENLÔ - Cái gì.

IAGÔ - Hắn đã nằm...

ÔTENLÔ - Với nàng?

IAGÔ - Với nàng? Trên người nàng, tuy ngài tưởng tượng ra.

ÔTENLÔ * - Nằm với nàng, nằm trên người nàng; khi người ta nói nằm trên người nàng, tức là chúng đã ăn nằm với nhau rồi đấy. Nằm với nàng, trời ơi! Dơ dáy cực kỳ! Chiếc khăn... Chúng có đó! Chiếc khăn. Rồi hắn sẽ phải thú nhận hết và sẽ phải đến tội chết. Không! Treo cổ hắn lên, rồi bắt hắn phải thú tội sau.

Trời! Ta rùng mình ghê sợ về việc đó. (Chẳng có nhẽ thân thể ta lại run rẩy chỉ vì những hình bóng dơ dáy này. Không! Ta đã linh cảm thấy một sự đổi thay trong cơ thể. Chứ lẽ nào những lời nói đơn thuần lại có thể làm ta khốn khổ dường này. Ôi! Trời hỡi! Mũi tai môi nàng, có thể thể được chẳng? Chúng có? Cái khăn? Đồ quỷ sứ* - *Ôtenlô ngã ngất.*

IAGÔ - Lạy tay di! Thuốc độc của ta, hãy ra tay! Những kẻ xuẩn ngu nhẹ dạ bị hại như thế đó! Bao ả tiết trinh phẩm hạnh bị sỉ nhục như thế đó! Dù họ có hoàn toàn vô tội - Tướng quân! Tướng quân Ôtenlô có nghe tôi gọi không?

Chào phó tướng.

CATXIÔ - Có việc gì thế?

IAGÔ - Tướng quân bị trúng phong, đây là lần thứ hai ngài như thế, hôm qua tướng quân đã bị một lần rồi.

CATXIÔ - Xoa nhiều vào hai bên thái dương.

IAGÔ - Thôi, xin cứ để yên, trúng phong thì cứ phải để nằm yên, nếu không ngài sẽ sùi bọt mép, và cơn điên hung bạo sẽ bùng lên.

Ông nhìn xem, tướng quân đang động dậy, xin ông hãy lánh đi một chút, chỉ lát sau tướng quân sẽ hồi tỉnh. Khi nào tướng quân đi khỏi đây, tôi sẽ nói với ông câu chuyện quan trọng.

Catxiô vào

Thưa tướng quân, ngài thấy trong người ra sao? Đầu ngài có bị thương không?

ÔTENLÔ - Người giẫm cọt ta ư?

IAGÔ - Tôi dám đâu giẫm cọt ngài? Không, có đèn trời soi xét. Tôi chỉ mong muốn được thấy ngài cố gắng chịu đựng số phận mình như một kẻ trượng phu.

ÔTENLÔ - Một kẻ trượng phu mà mang sừng trên đầu thì chỉ là một con quỳ và một con vật!

IAGÔ - Nếu thế thì trong một thành phố đông đúc có biết bao con vật như vậy, và biết bao nhiêu con quỳ vãn mình.

ÔTENLÔ - Hắn đã thú tội rồi ư?

LAGÔ - Thưa tướng quân, xin ngài hãy tỏ ra xứng là đáng trọng phụ. Xin ngài nghĩ cho rằng mọi kẻ mày râu, khi đã mang lấy ách vợ con thì đều có thể cùng ngài chung số phận. Có hàng triệu anh chồng đêm đêm phải ngủ trên chiếc giường chung chạ mà cứ tưởng đó là vật sở hữu của riêng mình.

Tướng quân còn hơn họ rất nhiều. Chao ôi! Ôm ấp trong tay một con người lẳng lơ, mà cứ tưởng nàng trắng trong tiết hạnh thì chỉ là trò khôi hài chua chát, chỉ là trò trào phúng đáng cay của loài ma vương hay ác quỷ. Không! Hãy để cho tôi rõ mọi điều. Một khi tôi đã biết rõ mình như thế nào, thì tôi cũng biết ngay cách đối phó với nàng.

ÔTENLÔ - Ô người nói có lý, đúng như thế đấy.

LAGÔ - Giờ xin tướng quân hãy tạm lui một lát, và xin ngài chịu nén mình sau hàng rào kiên nhẫn. Mới đây khi ngài vừa ngất đi vì đau đớn (người như ngài sao lại suy nhược thế!) thì chính lúc ấy Catxiô có lại đây. Tôi đã đuổi khéo hắn ta đi, và tìm cơ nói thác chuyện ngài mê ngất. Tôi có dặn hắn lát sau trở lại nơi đây nói vài chuyện cùng tôi. Hắn đã nhận lời dặn dò, vậy xin ngài hãy nấp vào đây, và nhớ nhận kỹ những nét cười nhạo báng, sự khinh mạn rẻ rúng môn một hiện rõ trên mặt hắn; vì tôi sẽ làm cho hắn kể lại câu chuyện ấy, chuyện thế nào? Từ bao giờ? Đã bao lần? Ở

những dâu? Hấn đã ăn nằm với vợ tướng quân và đến lúc nào thì hấn sẽ lại gặp nàng?

Vậy tướng quân hãy theo dõi thật kỹ dáng điệu cử chỉ của hấn ta. Nhưng xin ngài cứ kiên tâm bình tĩnh, nếu không tôi xin mạn phép ngài mà nói: ngài chỉ là kẻ mê cuồng phần nộ, chẳng có gì đáng gọi là trượng phu.

ÔTENLÔ - Người có nghe ta nói chẳng Iagô hỡi, trong sự kiên nhẫn ta sẽ là con người vô cùng xáo quyết, nhưng rồi đây, người nghe rõ không? Ta sẽ là con người tàn bạo vô cùng.

IAGÔ - Ngài hành động như vậy là phải lắm, nhưng mọi việc đều phải có thời gian của nó, giờ xin ngài hãy tạm lánh vào đây.

Ôtenlô nấp vào một chỗ

- Ta sẽ hỏi Catxiô về chuyện Bianca, một ả giang hồ bán tròn nuôi miệng. ả này đã chết mệt về Catxiô (Ấy cái nghề của bọn giang hồ là thế, quyến rũ bao người rồi chính mình lại bị một người cho chết mệt).

Khi nghe ta nói về chuyện ả, tất hấn giữ sao khỏi cười phá lên. Kìa hấn đã đến kia rồi. Những tiếng cười đó sẽ làm Ôtenlô điên cuồng rồi dại. Lòng ghen tuông mù quáng ngu đần làm cho hấn hiểu lầm những cử chỉ, những nét cười, cùng điệu bộ vô tình của anh chàng Catxiô tội nghiệp.

Catxiô ra

IAGÔ - Ngài có được mệnh không thừa phó tướng?

CATXIÔ - Thực là khốn nạn cho tôi, ông lại tặng tôi danh hiệu ấy, chỉ vì nó tôi đã chết cả cõi lòng.

IAGÔ - Dùng Đexdêmôna cho khéo, tất rồi ngài sẽ thành công, *nói nhỏ*. Nếu việc này lại nằm trong tay Bianca nhỉ¹ thì việc ngài sẽ chóng vánh biết bao!

CATXIÔ - Trời ơi con bé đáng thương.

ÔTENLÔ - Kìa nó đã cười rồi!

IAGÔ - Tôi chưa từng trông thấy một cô gái nào lại mê trai nhiệt cuồng đến như vậy.

CATXIÔ - Chao ôi! con mèo đáng thương ấy, tôi cũng tin rằng cô ả say tôi lắm.

ÔTENLÔ - Hắn chỉ chối qua loa, nhưng mồm thì cười hềnh hệch.

IAGÔ - Này Catxiô, ông có nghe thấy gì không?

ÔTENLÔ - Hắn đang giục thằng kia kể chuyện, được cứ tiếp tục đi, hay lắm.

IAGÔ - Nàng nói tung lên rằng ông sắp cưới nàng, ông có định thế không?

CATXIÔ - Ha, ha, ha!

ÔTENLÔ - Mà y thắng ta rồi chẳng? Tên La Mã kia? Mà y thắng ta rồi chẳng?²

¹ Theo bản Folio thì là: "thuộc quyền hành của Bianca" (N.D).

² Ôtenlô coi tiếng cười của Catxiô là tiếng cười của kẻ đắc thắng và liền tưởng ngay đến những người lính La Mã chiến thắng xưa kia (N.D).

CATXIÔ - Tôi cười vợ! Nhưng ai kia chứ? Một ả giang hồ đi bộm? Xin ông hãy thương cho trí óc này, đừng nghĩ rằng óc tôi lại hỏng đến thế! Ha! Ha ha...

ÔTENLÔ, *Nói riêng* - Được! Được! Được lắm! Kẻ tui cười thường vẫn là kẻ thắng¹.

IAGÔ - Theo như dư luận bên ngoài đồn đại, thì chắc hẳn ngài sắp cười nạng làm vợ.

CATXIÔ - Xin ông nói đúng cho.

IAGÔ - Nếu không đúng thế, chẳng hóa tôi là kẻ tội tệt lắm ru.

ÔTENLÔ, *Nói riêng* - Mi đã hạ ta chắc? Được.

CATXIÔ - Đó là chuyện bịa đặt của con ranh ấy. Nếu ả tin rằng tôi sẽ cười, thì chỉ do tình yêu hảo huyền của ả, chứ nào tôi có hứa hẹn gì đâu.

ÔTENLÔ, *Nói riêng* - Iagô đang ra hiệu cho ta kia; bây giờ hẳn bắt đầu câu chuyện.

CATXIÔ - *Vừa mới rồi ả ở đây, tôi đi đâu ả cũng lăng nhăng theo sau. Một hôm tôi đang nói chuyện với mấy người Vơnixơ trên bờ bể, bất chợt ả cuồng si ấy xông tới và nhảy ôm chầm lấy cổ tôi như thế này này!

ÔTENLÔ - Mà kêu lên: "Anh Catxiô yêu dấu của em". Những cử chỉ thế kia đủ có nghĩa như vậy.

CATXIÔ - ả vít cổ tôi, ghì chặt lấy, khóc lóc rên rĩ, co kéo và đẩy tôi đi Ha! Ha! Ha!

¹ Phỏng theo câu tục ngữ: "Ai cười sau cùng là người ấy thắng thế" (N.D).

ÔTENLÔ - Bây giờ hấn bắt đầu kể việc con dâm phụ đã dẫn hấn vào phòng ta bằng cách nào. Phải, ta đã trông rõ tội người hiện lên nét mặt, nhưng không lâu nữa đâu ta sẽ dâm nát mặt người ra.

CATXIÔ - Điều cần bây giờ là tôi phải quất ngựa truy phong.

IAGÔ - Kìa nàng đang lại. Trước mặt kia kìa.

Bianca ra

CATXIÔ - Như là một con mèo hoang còn ít nhiều hương sắc - Có việc gì mà lúc nào em cũng săn đuổi anh thế!

BIANCA - Cho vợ chồng nhà quý nó săn đuổi anh. Lúc này anh có ý gì mà lại đem tặng tôi chiếc khăn? Tôi thật điên rồ mà đi nhận lấy nó. Tôi phải thêu một chiếc giống hệt cho anh phải không? Anh bảo anh đã nhặt được ở trong buồng anh mà lại không biết kẻ nào bỏ lại đó. Gớm! Anh ăn nói thực thà quá nhỉ! Đây là tặng phẩm của con đi nào chứ gì? Mà anh lại bắt tôi thêu cho anh một chiếc giống như thế. Này đem mà trả lại cho đồ dĩ dại. Anh nhặt được nó ở đâu thì cũng mặc thây anh, chả ai rồi hơi mà lại đi thêu hộ.

CATXIÔ - Ô em Bianca thù mị! Làm cái gì mà lồng lên thế?

ÔTENLÔ - Trời! Đúng là khăn của ta rồi!

BIANCA - Nếu tối nay anh muốn đến ăn cơm với tôi, thì xin mời anh lại, không thì tùy anh muốn đến lúc nào thì đến.

Bianca vào

IAGÔ - Bám lấy ả đi! Bám lấy ả!

CATXIÔ - Đến phải thế thật; nếu không ả sẽ rêu rao tôi khắp phố.

IAGÔ - Tối nay ngài ăn cơm ở đằng ấy chứ?

CATXIÔ - Tôi cũng định thế.

IAGÔ - Có thể tôi sẽ đến gặp ngài ở đó, tôi có một việc rất muốn nói với ngài.

CATXIÔ - Xin mời ông cứ lại, ông sẽ lại chứ?

IAGÔ - Chẳng phải nói. Thôi ngài đi, được rồi.

Catxiô vào, Ôtenlô bước ra

ÔTENLÔ - Giết hắn bằng cách nào bây giờ Iagô?

IAGÔ - Tướng quân cũng thấy hắn thích chí về những tội lỗi của hắn đấy chứ?

ÔTENLÔ - Ô Iagô.

IAGÔ - Ngài cũng đã nhìn thấy chiếc khăn đấy chứ?

ÔTENLÔ - Phải chăng đó là khăn của ta?

IAGÔ - Tôi cam đoan là đúng, tướng quân xem hắn có coi phu nhân ra gì đâu! Nàng tặng hắn chiếc khăn để rồi hắn đem cho con đi của hắn.

ÔTENLÔ - Ta muốn hẳn phải đền tội lỗi, mòn mỏi chết trong chín năm ròng rã. Ôi! Một nữ lang kiều diễm như thế, xinh đẹp dịu dàng như thế!

IAGÔ - Không, tướng quân phải quên điều đó.

ÔTENLÔ - Ừ, đời nàng phải lụi tàn ruỗng nát, phải xuống âm phủ chịu khổ hình, vì đêm nay nàng sẽ không còn sống nữa. Không, tim ta đã biến thành đá thép, ta tự đánh vào tim mà bàn tay nhúc nhối. Ôi cõi đời này chẳng còn báu vật nào đáng tôn thờ hơn thế nữa! Với tài sắc ấy nàng xứng ở ngôi hoàng hậu, và sai khiến đế vương theo ý muốn của mình.

IAGÔ - Sao bây giờ tướng quân lại đổi thay làm vậy?

ÔTENLÔ - Treo cổ nàng lên! Nhưng ta vẫn phải nhận nàng là một người thù thừa khéo léo, một nhạc sĩ kỳ tài, khi nàng cất lên tiếng hát du dương say đắm thì bản chất hung tàn của loài gấu cũng tiêu tan. Ôi! một trí khôn phong phú, một thiên tư tài hoa như thế*.

IAGÔ - Như thế thì lại càng khốn nạn chứ sao!

ÔTENLÔ - Ngàn lần, ngàn lần hơn!... Lại thêm tính tình phong nhã biết bao!

IAGÔ - Phải, phong nhã lắm lắm.

ÔTENLÔ - Đúng như thế đó Iagô ạ, thực đáng thương biết bao. Ôi Iagô! Đáng thương biết bao!

IAGÔ* - Nếu tướng quân còn có lòng trắc ẩn với tội lỗi của nàng, thì cứ cho nàng được quyền làm điều dơ

bắn. Nếu việc này chẳng động chạm đến ngài, thì cũng chẳng động chạm đến ai hết.

ÔTENLÔ - Ta sẽ bằm nàng ra muôn mảnh, sao nàng dám phụ tình ta thế.

IAGÔ - Thực là nhớ nhức cho nàng!

ÔTENLÔ - Với phó tướng của ta?

IAGÔ - Thế lại càng nhớ nhức hơn!

ÔTENLÔ - Iagô, tìm cho ta một liều thuốc độc, đêm nay ta không muốn giằng giãi với nàng, vì ta ngại rằng thân hình và sắc đẹp của nàng một lần nữa làm ta tiêu tan nghị lực. Đêm nay, Iagô ơi!*

IAGÔ - Xin tướng quân chớ dùng thuốc độc, hãy bóp nàng ngay trên chính cái giường mà nàng đã làm ô uế.

ÔTENLÔ - Phải phải! Cách xử tội ấy làm ta vừa lòng, phải, phải lắm!

IAGÔ - Còn Catxiô, xin cứ để mặc tôi sắm xe đòn cho hắn, chỉ nửa đêm nay ngài sẽ biết rõ thêm.

ÔTENLÔ - Được lắm! *có tiếng kèn* - Tiếng kèn gì vậy?

IAGÔ - Tôi chắc rằng có tin gì từ Vơnixơ tới. Kìa Lôđôvicô được Thống lãnh phái đến, lại có cả vợ tướng quân cùng đi.

Lôđôvicô, Đexdêmona, và các người hầu cận ra

LÔĐÔVICÔ - Chào vị tướng quân tài ba, cầu Thượng đế che chở ngài.

ÔTENLÔ - Với hết cả tấm lòng mong mỗi, thưa đại nhân.

LÔĐÔVICÔ - Ngài thống lãnh và các nghị viên gửi lời chào tướng quân.

ÔTENLÔ - Tôi kính cẩn hôn chỉ này ghi thưởng lệnh.

ĐEXĐÊMÔNA - Có tin gì thế thưa tôn huynh Lôđôvicô?

IAGÔ - Xin trân trọng kính chào đại nhân, rất vui mừng được đón tiếp ngài ở Saiprôt.

LÔĐÔVICÔ - Xin cảm ơn ông, phó tướng Catxiô có được mạnh không?

IAGÔ - Thưa ngài vẫn sống thôi!

ĐEXĐÊMÔNA - Thưa tôn huynh có một chuyện đáng tiếc xảy ra giữa phó tướng và phu quân em, nhờ tôn huynh dàn xếp cho ổn thỏa!

ÔTENLÔ - Có chắc thế không?

ĐEXĐÊMÔNA - Thưa tướng quân?

ÔTENLÔ - "Tướng quân đừng chậm trễ thi hành, ngay khi mà..."

LÔĐÔVICÔ - Có phải tướng quân gọi đâu, ông ấy đang bận xem thư. Có chuyện gì bất hòa giữa tướng quân và Catxiô thế?

ĐEXĐÊMÔNA - Một chuyện bất hòa rất đáng tiếc, vì mến Catxiô em rất muốn hòa giải cho êm.

ÔTENLÔ - Chỉ có lửa và máu mới...

DEXĐÊMÔNA - Sao thế thưa tướng quân?

ÔTENLÔ - Bà còn lương tri nữa không?

LÔĐÔVICÔ - Có thể bức thư đã làm tướng quân xúc động vì như tôi biết: lệnh trên muốn triệu tướng quân về, và để Catxiô thay ngôi trấn thủ.

DEXĐÊMÔNA - Thế ư! Em sung sướng lắm.

ÔTENLÔ - Thực không?

DEXĐÊMÔNA - Thưa tướng quân.

ÔTENLÔ - Tôi rất sung sướng thấy bà thành rồ dại.

DEXĐÊMÔNA - Ôtenlô yêu quý, chàng muốn nói gì vậy?

ÔTENLÔ - Đồ quý! *tát Dexdêmôna.*

LÔĐÔVICÔ - Thưa tướng quân, ở Vơnixơ sẽ không ai tin được điều này, dù khi về tôi có thể là đã từng mắt thấy. Thực quá quái! Hãy xin lỗi Ddexdêmôna đi! Nàng đang khóc kia kia!

ÔTENLÔ - Ôi đồ yêu tinh ma quái nếu nước mắt của đàn bà có thể làm đất đai thêm màu mỡ, thì mỗi giọt rỏ xuống sẽ nảy sinh một con cá sấu¹. Thôi đi cho khuất mắt ta!

DEXĐÊMÔNA - Em cũng chẳng dám ở lại nữa, nếu điều đó làm chàng thêm tức giận.

¹ Thời đó ở Âu châu có 2 truyền thuyết về cá sấu: một thuyết nói rằng cá sấu thường hay vờ khóc lóc để dụ người qua đường mà ăn thịt, một thuyết nói cá sấu vừa ăn thịt người vừa gào giữa nước mắt thương khóc (N.D).

LÔĐÔVICÔ - Thực là một người vợ biết vâng lời, tôi mong ngài hãy gọi nàng trở lại.

ÔTENLÔ - Này bà!

ĐEXĐÊMÔNA - Dạ! Thưa tướng quân!

ÔTENLÔ - Ngài muốn gì nào?

LÔĐÔVICÔ - Ai? Tôi ư thưa tướng quân?

ÔTENLÔ - Thưa vâng! Vì ngài đã muốn tôi gọi nàng trở lại. Thưa ngài, nàng có thể trở lại và trở lại, nàng có thể đi rồi trở lại, nàng có thể khóc lóc, vâng thưa ngài khóc lóc, và nàng cũng biết vâng lời như ngài nói, phải; vâng lời? biết vâng lời lắm vậy - Hừ cứ khóc nữa đi! - Về bức thư này thưa ngài... - Thực là khéo dỗ trò tiểu đầu đón - Tôi được gọi trở về Vonixơ - Đi đi! Lát nữa ta sẽ cho người gọi - Thưa ngài tôi xin vâng lệnh trở về Vonixơ - Đi ngay đi! Cho khuất mắt ta!

Đexđêmôna vào

- Catxiô sẽ thay chân tôi, tối nay xin trân trọng mời ngài lại dự bữa ăn thường với chúng tôi. Tôi hân hạnh được đón tiếp ngài ở Saiprot - Hừ thực như giống dê giống khỉ!...

Ôtenlô vào

LÔĐÔVICÔ - Phải chăng đây là chàng Mô cao quý, mà toàn nghị viện đã tuyên dương tài đức vẹn toàn? Phải chăng đây là con người mà bản lĩnh không một ước vọng thú vui nào lay chuyển được? Phải chăng đây là con người ý chí vững vàng mà mọi tên bay của may

rủi, đạn lạc của tình cờ, chẳng có thể lướt qua hay làm thương tổn?

LAGÔ - Ông ta đã đổi thay nhiều.

LÔĐÔVICÔ - Ông ta còn đủ mình mẫn nữa không? Ông ta đã mất trí rồi chăng?

LAGÔ - Ông ta xưa thế nào thì nay vẫn thế, nhưng thôi tôi chẳng dám cho mình quyền chỉ trích. Nếu ông ta chẳng cư xử xứng đáng như địa vị buộc ông ta phải thế, thì tôi xin Chúa giúp Ôtenlô trông rõ con đường phải.

LÔĐÔVICÔ - Đánh cả vợ!

LAGÔ - Thưa vâng! Điều đó thực là chẳng phải, tuy nhiên tôi cũng rất muốn nghĩ rằng: đây đã là một hành động phũ phàng nhất!

LÔĐÔVICÔ - Hay đó là thói quen của ông ta? Hay vấn đề nói trong thư đã làm máu ông ta sôi lên giận dữ, khiến ông ta trở nên tàn nhẫn khác xưa?

LAGÔ - Chao ôi! Chao ôi! Tôi sẽ không còn là người trung trực, nếu nói ra những điều mắt thấy tai nghe. Xin ngài cứ tự xét ông ta. Những hành vi của ông ta đủ chứng tỏ con người, vì vậy tôi chẳng phải dài lời vô ích. Xin ngài hãy đi theo ông ấy, và nhận xem ông ta còn thế nào nữa.

LÔĐÔVICÔ - Tôi rất lấy làm buồn, vì chính tôi cũng thất vọng về ông ta.

Tất cả vào

CẢNH 2

Ôtenlô và Êmilía ra

ÔTENLÔ - Bà không nhìn thấy gì sao?

ÊMILIA - Mà tôi cũng chẳng nghe thấy gì, cũng chẳng nghi ngờ gì cả?

ÔTENLÔ - Nhưng bà vẫn thường thấy nàng cùng Catxiô gần gũi kia mà?

ÊMILIA - Vâng, nhưng tôi không hề thấy có điều gì ám muội, tuy tôi được nghe hết mọi chuyện giữa hai người.

ÔTENLÔ - Sao? Họ có thủ thủ nhỏ to bao giờ không?

ÊMILIA - Không bao giờ cả, thưa tướng quân.

ÔTENLÔ - Cũng không bao giờ sai bà đi chỗ khác?

ÊMILIA - Thưa không bao giờ cả!

ÔTENLÔ - Để tìm cho nàng chiếc bao tay, cái quạt, cái mạng hay bất cứ vật gì?

ÊMILIA - Thưa tướng quân, không bao giờ cả.

ÔTENLÔ - Thế thì lạ thật.

ÊMILIA - Thưa tướng quân, tôi xin lấy linh hồn cuộc với ngài rằng: nàng là người hoàn toàn ngay thẳng. Nếu tướng quân nghĩ khác, thì xin hãy xua đuổi những ý nghĩ ấy nó đã lừa dối trí não của ngài. Nếu có kẻ khốn

kiếp nào xúi bầy để ngài nảy ra ý tưởng ấy trong đầu, thì xin để thượng đế nguyên rửa hần như nguyên rửa loài rắn độc¹. Vì nếu nàng không chung thủy tiết trinh chân thật, thì trên đời này chẳng còn người chồng nào có hạnh phúc. Kẻ đức hạnh nhất trong đám thê nhi, cũng sẽ bán thỉu như những lời vu khống.

ÔTENLÔ - Bảo nàng lại đây! Thôi đi đi...

Emilia vào

- Con mụ này cũng đủ lời ăn tiếng nói đây, hừ! Có là một mụ giàu non nót lắm, mới không ăn nói nổi như vậy.

Nàng thực là một con di bọm gian ngoan, một căn buồng khóa chặt để giấu ở trong bao nhiêu điều bí mật nhớp nhơ. Ấy thế mà ta đã từng thấy nàng cũng cầu kinh cũng kính chúa như ai.

Dexđêmôna và Emilia ra

DEXĐÊMÔNA - Thưa tướng quân chàng cho gọi em có việc gì?

ÔTENLÔ - Ta muốn của báu của ta lại gần đây.

DEXĐÊMÔNA - Tướng quân muốn điều gì vậy?

ÔTENLÔ - Để cho ta nhìn rõ cặp mắt em, hãy nhìn thẳng vào mắt ta.

¹ Câu này lấy ở kinh thánh: "Xin thượng đế nguyên rửa nó như xưa kia người trừng phạt con rắn".

DEXĐÊMÔNA - Trời! Sao lại có sự lạ đời kỳ quái này?

ÔTENLÔ - Êmilía, xin bà hãy làm nghề của mình đi! hay hãy để mặc khách hàng của bà được tự do thỏa thích, và hãy đóng cửa lại, và nhớ ho hay đánh tiếng khi có người nào chợt tới. Thôi đi làm công việc của bà đi mau lên!...

Êmilía vào

DEXĐÊMÔNA - Em xin quý xuống hỏi tướng quân, những lời đó là nghĩa thế nào? Em biết đó là những lời giận dữ, nhưng em không sao hiểu được ý nghĩa.

ÔTENLÔ - Em là ai?

DEXĐÊMÔNA - Là vợ của tướng quân, người vợ chân thành và chung thủy.

ÔTENLÔ* - Em thế như thế là tự đẩy mình xuống địa ngục đấy! Trừ khi loài quỷ sứ thấy diện mạo em như thiên thần mà phải e sợ không dám chiếm thân em. Như vậy cứ chồng chất thêm tội lỗi nữa mà thế rằng em là người trong trắng*.

DEXĐÊMÔNA - Chúa biết cho em.

ÔTENLÔ - Chúa biết rằng em giả dối như địa ngục.

DEXĐÊMÔNA - Giả dối với ai, thưa tướng quân. Em phạm tội với người nào, như thế nào?

ÔTENLÔ - Thôi, Đexdêmôna đi đi; đi đi! Đi đi!

ĐEXĐÊMÔNA - Chao ôi, ngày hôm nay sao nặng nề đau đớn. Vì đầu tướng quân lại khóc! Thừa tướng quân có phải vì em mà chàng rơi lệ. Nếu tướng quân ngờ rằng cha em là nguyên ủy của lệnh triệu hồi chàng đột ngột, thì xin đừng dồn trách mắng về em. Nếu tướng quân đã mất lòng tin yêu của cha em, thì em cũng đã mất tình thương ấy.

ÔTENLÔ - Nếu Thượng đế muốn thử thách ta bằng sự đớn đau đầy ải, tội tới tấp lên đầu ta tất cả những khổ cực nhục nhằn, chìm ta ngập sâu vào nghèo túng khốn cùng, câu thúc thân ta cùng mọi hy vọng tha thiết, thì ta vẫn có thể tìm thấy ở nơi nào trong trí não một giọt nhỏ của kiên tâm chịu đựng. Ôi trời hỡi, biến ta làm tấm bia để thời gian phỉ báng chỉ tay trên bước đi nặng nề như bất động. Dù đến thế, ta cũng còn chịu được, được! Được lắm! Nhưng bị đuổi khỏi nơi ta gửi gắm tấm lòng, khỏi nơi ta trọn đời sống chết, khỏi dòng suối cho ta sinh lực cho đời ta khỏi khô hạn héo hon. Ôi! bị đuổi ra khỏi đó, hay là phải giữ gìn lấy nó như một vũng ao tù lầy lội, cho cóc nhái vật lộn sinh sôi.

Ôi nữ thần kiên nhẫn với cặp môi hồng, hãy đổi thay sắc diện của người đi! Hãy phơi ra bộ mặt thật thảm sầu như địa ngục!

ĐEXĐÊMÔNA - Em mong rằng người chồng cao quý của em bao giờ cũng coi em là người chung thủy.

ÔTENLÔ - Phải! Như đàn ruồi nặng mùa hè trong các lò sát sinh dơ bẩn vừa nở ra đã biết sinh sôi. Ôi! Nhanh hoa độc biết bao hương sắc, người đã làm mê mọi cảm giác, ta muốn người già dừng bao giờ sinh nở chào đời.

DEXĐÊMÔNA - Em không biết, em đã vô tình phạm tội gì?

ÔTENLÔ - Phải chăng trang giấy trắng bộ sách đẹp dễ này làm ra chỉ để người đời viết lên chữ dĩ bọm? Tội người đã phạm? Đã phạm? Ôi loài dĩ thỏa voi rày! Những hành động của người, nếu ta chỉ nói lại cũng đủ làm má ta biến thành lò kim luyện, thiêu liêm sỉ thành ra tro hết¹.

Tội người đã phạm? Đến trời xanh cũng phải ngăn không cho mũi người, mà vầng trăng cũng phải che mặt chẳng muốn nhìn. Làn gió đêm tà thường bạ đầu cũng hôn hít, mà cũng phải dìm mình trong lòng sâu trái đất để không phải nghe tội trạng của người. Tội người đã phạm? Đồ dĩ thỏa vô liêm sỉ?

DEXĐÊMÔNA - Có trời chứng giám! Chàng đã lãng nhục em quá lắm!

ÔTENLÔ - Người không phải là phường dĩ thỏa sao?

DEXĐÊMÔNA - Không! Vì em là tôi con chúa. Nếu vườn xuân em chỉ dành cho chàng lui tới, mà không cho

¹ Cả đoạn này từ: Tội người... không có ở trong bản Quarto (ND).

ong bướm khác văng lai, nếu như vậy chẳng là hành vi của bọn hồng lâu, thì quả thực - thừa tướng quân - em không phải phường "hoa tường liễu ngõ"¹.

ÔTENLÔ - Sao! Em không phải là kẻ trăng hoa?

DEXĐÊMÔNA - Không, em xin thể trên vinh phúc của linh hồn.

ÔTENLÔ - Có thể thế chăng?

DEXĐÊMÔNA - Xin Thượng đế thương lấy chúng con.

ÔTENLÔ - Nếu như vậy ta xin lỗi em, ta đã gọi em là con đi bọm gian ngoan ở Vơnixơ đã lấy được Ôtenlô.

Êmilía ra

- Còn bà nữa! Bà chỉ làm những việc trái ngược với thánh Phêrô²! Bà chỉ là con chó ngao đứng canh cửa địa ngục! Chính bà! Chính bà! Biết chưa? Chúng tôi đã xong việc rồi, đây cầm lấy tiền thưởng công khó nhọc, còn việc này ta xin bà giữ kín. Thôi mở cửa ra!

Ôtenlô vào

ÊMILIA - Chao ôi! Nhà quyền quý này đã nghĩ ngợi gì? Phu nhân có được bình yên không, thưa phu nhân?

¹ Dịch ý câu: Nếu em dành chiếc bình này cho chàng mà không để kẻ ó trọc gian dâm nào chạm tới, thì hẳn là em không phải phường đi bọm, em không phải là đi bọm.

² Theo Thiên chúa giáo, Thánh Phêrô vị tông đồ tin yêu nhất của Jêsu, được giao cho giữ chìa khóa của thiên đàng (N.D).

DEXĐÊMÔNA - Em ơi! ta tưởng Ta đang trong giấc mộng.

ÊMILIA - Thưa phu nhân, chẳng hay có việc gì xảy ra với tướng quân?

DEXĐÊMÔNA - Với ai?

ÊMILIA - Với tướng quân, thưa phu nhân.

DEXĐÊMÔNA - Ai là tướng quân của em chứ?

ÊMILIA - Tướng quân, phu tướng của phu nhân ấy!

DEXĐÊMÔNA - Ta không có tướng quân nào cả! Đừng hỏi ta nữa, Êmilía ơi! Ta không sao khóc được mà ta chỉ biết trả lời bằng nước mắt, ta muốn rằng đêm nay, em hãy trải lên giường ta tấm dạ đêm hợp cẩn, đừng quên nhé! Và đi gọi chồng em đến đây!

ÊMILIA - Chắc hẳn có sự gì biến đổi.

Êmilía vào

DEXĐÊMÔNA - Thôi ta cũng đáng để chàng hành hạ thế, không hiểu ta đã cư xử ra sao từ ngày ta phạm lỗi với cha¹ khiến cho chàng phải nảy sinh ngờ vực.

Iagô và Êmilía ra

IAGÔ - Thưa phu nhân có điều gì truyền bảo? Có việc gì xảy ra thế ạ?

¹ Ba câu trong nguyên bản không được rõ nghĩa lắm nhất là câu "my least misuse" mỗi người hiểu một ý, nhưng phần đông đều cho là chữ misuse là lỗi đối với cha (không tuân lời cha mà cứ lấy Ôtenlô).

Cũng có bản in là "lỗi lắm lớn nhất của ta". (N.D).

ĐEXĐÊMÔNA - Ta biết nói sao đây Iagô? Người ta thường giáo huấn con trẻ theo những cách nhẹ nhàng khéo léo sao tướng quân chẳng theo cách đó dạy ta? Vì thực ra ta chỉ là đứa trẻ thơ khi bị mắng.

IAGÔ - Có chuyện gì vậy thưa phu nhân?

ÊMILIA - Chao ôi! Iagô, tướng quân đã gọi phu nhân là dĩ thoa, đã nói trước mặt phu nhân những lời khinh thị, đã lăng nhục phu nhân phũ phàng đến nỗi một trái tim trong sạch không sao chịu đựng được.

ĐEXĐÊMÔNA - Tôi có xứng với tiếng ấy không Iagô?

IAGÔ - Thưa phu nhân tiếng gì ạ?

ĐEXĐÊMÔNA - Tướng quân bảo tôi là một người... như Êmilía vừa nói.

ÊMILIA - Tướng quân đã gọi phu nhân là đồ dĩ. Một đứa ăn mày say khướt cũng chẳng dùng đến những lời như vậy để xỉ vả ngay con vợ lấm mồm của hần.

IAGÔ - Tại sao tướng quân lại cư xử như thế được?

ĐEXĐÊMÔNA - Tôi không hiểu, nhưng tôi tin chắc tôi chẳng phải như lời chàng nói.

IAGÔ - Xin phu nhân đừng khóc nữa! Đừng khóc nữa! Ôi thực là một ngày đau đớn buồn rầu.

ÊMILIA - Phải chăng nàng đã từ chối những nơi cao sang quyền quý, rút bỏ tình nghĩa cha con, xa rời xứ sở

bạn bè để được người ta gọi là con đĩ, như thế ai chẳng tủi lòng khóc lóc?

DEXDÊMÔNA - Cũng chỉ do số phận tôi hẩm hiu mà nên nổi.

LAGÔ - Thượng đế hãy trừng phạt tướng quân đi! Tại sao tướng quân lại có ý tưởng kỳ quái đó.

DEXDÊMÔNA - Chỉ có trời mới biết.

ÊMILIA - Xin cứ treo cổ tôi lên, nếu không có quân chó đểu khả ố, quân hèn hạ lắm chuyện xúc xiểm, thăng dề mặt nào ngon ngọt giảo quyết vì muốn được một địa vị mà bịa khẩu nói những điều bậy bạ. Nếu không thể xin cứ treo cổ tôi lên.

LAGÔ - Bậy nào! Làm gì có người như thế, không, không thể nào có được.

DEXDÊMÔNA - Nếu có thì cũng xin Thượng đế tha thứ cho họ.

ÊMILIA - Để cho giảo hình đài tha tội cho hần, cho Diêm Vương cấu xé xương thịt hần. Sao tướng quân lại có thể gọi phu nhân là con đĩ? Phu nhân đã cùng ai gặp gỡ hẹn hò? Ở chốn nào? Vào lúc nào? Gặp ra sao? Đâu là bằng cớ? Ông Mô hần đã bị quân khốn kiếp dơ dáy, đồ đểu giả hèn hạ nào xúc xiểm. Trời hỡi! Sao trời chẳng vạch mặt những loài chó đểu đó? Sao trời chẳng đặt vào tay người lương thiện những chiếc roi song để quật tơi bời bọn súc sinh ô tạp ở cõi đời, khiến cho chúng phải cuống quýt chạy lồng từ đông sang tây.

IAGÔ - Khế mồm chứ kéo bên ngoài người ta nghe thấy.

ÊMILIA - Chém cha cái bọn súc sinh này! Lại một thằng khốn nạn nào trong loại đó đã làm cho trí anh rối loạn, mà đi nghĩ rằng tôi có tình ý với ông Mô.

IAGÔ - Đồ đại vừa chứ! Câm đi!

DEXDÊMÔNA - Nay ông Iagô làm thế nào tôi có thể lấy lại tình yêu? Nay ông hãy đi tìm gặp phu quân tôi, vì có văng dương đây chứng giám, tôi không hiểu vì sao tôi lại mất tình thương yêu của tướng quân như thế.

Tôi xin quỳ xuống đây thề nguyện, nếu vì lòng ham muốn say mê, tôi đã phụ tình chủ suý bằng hành động hay ở trong tư tưởng, hay có bao giờ tai mắt tôi, hoặc bất cứ giác quan nào của tôi đã say đắm một hình bóng khác; nếu tôi lại không yêu chàng tha thiết như tôi đã từng yêu, và sẽ còn yêu chàng mãi mãi dù chàng có ruồng rẫy tôi nhục nhã, nếu như thế tôi cũng vui lòng để trời làm cho tôi khô cạn mọi nguồn vui lẽ sống. Sự tàn nhẫn có rất nhiều quyền lực. Chàng có thể hủy hoại cả đời tôi, nhưng không thể làm tình tôi phai nhạt. Tôi không sao nói được chữ "đi thôi"; nói đến chữ đó cũng đủ làm cho tôi gớm ghiếc, tôi không bao giờ chuốc lấy tiếng này, dù đổi lấy mọi phù hoa của cõi thế¹.

IAGÔ - Xin phu nhân an tâm, chẳng qua trong lúc tâm thần bất định nên tướng quân mới nặng lời như

¹ Tất cả đoạn này (từ: Tôi xin quỳ...) không có trong bản Quarto (N.D).

thế; chắc công việc quốc gia đã làm ngài bức tức, thành giận lây cả đến phu nhân¹.

DEXĐÊMÔNA - Ôi nếu sự việc chỉ là thế!

IAGÔ - Tôi đoán chắc với phu nhân, sự việc chỉ là thế (*tiếng kèn*) nhưng phu nhân hãy lắng nghe kia! Hô kèn gọi chúng ta về dự tiệc. Các quý khách từ Vơnixơ tới đang chờ đợi, xin phu nhân hãy vào và đừng khóc nữa! Mọi việc rồi cũng sẽ êm thấm cả thôi.

Đexđêmôna và Êmilía vào, Rôđorigô ra

- Thế nào Rôđorigô?

RÔĐORIGÔ - Cái cách anh đối đãi với tôi, tôi thấy chẳng thẳng thắn chút nào!

IAGÔ - Thế nào ai đã làm ăn gian dối gì?

RÔĐORIGÔ* - Iagô, mỗi ngày anh lại tìm ra một cớ để đuổi khéo tôi, và bây giờ thì dường như anh thấy chẳng cần phải cho tôi một vài hy vọng vãn vơ nữa, mà cứ gạt phăng tôi ra khỏi mọi may mắn được gặp nàng. Nói thực cho anh biết, tôi không chịu thế nữa đâu, tôi cũng không bỏ qua những cái gì mà tôi đã ngu ngốc è cổ ra gánh tự bấy đến nay.

IAGÔ - Anh có muốn nghe tôi nói không?

¹ Tất cả đoạn này (từ: Tôi xin qùy...) không có trong bản Quarto (N.D).

RÔĐORIGÔ - Thôi! Tôi đã nghe chán ra rồi, lời nói việc làm của ông chẳng có cái gì là đáng đáng với nhau hết.

IAGÔ - Anh buộc tội như thế thật bất công quá!

RÔĐORIGÔ - Tôi chẳng nói sai một điều gì cả! Bao nhiêu gia sản tôi đã dốc cả cho anh. Cứ một nửa cái số nữ trang mà anh đã lấy của tôi để đưa tặng Đexdêmônă cũng đủ làm cho một nữ tu sĩ cũng phải quáng mắt mà đến phá giới nửa chừng rồi chứ chơi à, môm anh nói là nàng đã nhận rồi. Và hứa hẹn hão huyền. Nào những là tôi sẽ được nàng đón tiếp tử tế, nào sẽ được nàng âu yếm đến bù, nhưng nào có thấy cóc gì đâu?

IAGÔ - Hay đấy! Nói nữa đi!

RÔĐORIGÔ - Hay đấy! Nói nữa đi! Tôi không nói nữa đâu ông bạn ạ, chẳng có quái gì là hay cả. Tôi nói thẳng cho anh biết: dở lắm đấy! Tôi bắt đầu nhận thấy trong việc này tôi bị anh lường gạt quá lắm!

IAGÔ - Được, hay đấy!

RÔĐORIGÔ - Thôi, tôi đã xin ngài rồi mà! Chẳng có hay hóm cái đếch gì đâu. Rồi thế nào tôi cũng nhờ người giới thiệu gặp Đexdêmônă, nếu nàng bằng lòng trả lại tôi cái số nữ trang vàng ngọc ấy, thì tôi cũng xin thôi không dám tơ mớ nữa. Tôi rất hối hận đã chót đại phạm cái tội lỗi này. Nếu nàng không trả tôi thì anh liệu đấy! Không thanh toán sòng phẳng với tôi là không xong đâu!

IAGÔ - Anh nói hết rồi đấy chứ?

RÔĐORIGÔ - Phải! Anh nên biết rằng tôi đã nói thế nào là làm thế ấy, chứ chẳng phải nói suông đâu.

IAGÔ - Hay lắm, giờ đây tôi mới nhận thấy anh cũng là tay cứng lắm. Từ bây giờ, tôi có thể có nhận xét tốt đẹp về anh hơn trước. Bắt tay cái nào Rôđorigô! Anh trách tôi như vậy là đúng lắm; tuy nhiên tôi xin thế có trời đất biết, trong công việc của anh, tôi đã làm hết lòng hết sức.

RÔĐORIGÔ - Tôi chẳng thấy hết lòng hết sức ở chỗ nào cả.

IAGÔ - Kể ra thì cũng không thấy rõ rệt ở cái chỗ nào thực, anh nghi ngờ như thế cũng không phải là không có tình không có lý! Nhưng Rôđorigô này, nếu anh có những đức tính mà chưa bao giờ bằng lúc này, tôi tin là anh có can đảm, cương quyết và tài ba, thì đêm nay anh hãy thi thố hết ra. Nếu đêm mai anh không được cùng nàng vui thú, thì cứ cho người mai phục giết phẳng thằng Iagô này đi. Cứ việc tìm mọi hình phạt để hành hạ tôi cho rồi.

RÔĐORIGÔ - Thế tôi lại phải làm gì? Liệu việc đó có đúng đắn và có thể làm được không?

IAGÔ - Thưa ngài, vừa có một phái bộ đặc biệt từ Vônixơ tới để phong Catxiô lên thay Ôtenlô.

RÔĐORIGÔ - Thực à? Nếu thế thì Ôtenlô và Dexdêmona về Vônixơ mất rồi còn gì?

IAGÔ - Không, không sợ, tên Mô thì về xứ Mô¹ và đem theo cả cô ả mỹ miều. Trừ khi có một việc gì bất chợt xảy ra buộc hấn phải nán lại đây thêm ít bữa, mà muốn thế thì chỉ có một cách là cho tiêu gã Catxiô đi!

RÔĐORIGÔ - Cho tiêu nghĩa là thế nào?

IAGÔ - Còn thế nào? Nghĩa là làm cho hấn không thể nào thay thế Ôtenlô được nữa, nghĩa là quật vỡ sợ hấn ra.

RÔĐORIGÔ - Anh muốn ta làm việc ấy à?

IAGÔ - Phải ạ! Nếu anh dám làm những việc vừa lợi ích cho bản thân anh, vừa được phần phải về mình. Đêm nay hấn ta đánh chén ở nhà một ả giang hồ, tôi sẽ đến tìm hấn ta ở đó, hấn vẫn chưa biết gì về cái vinh dự mới này. Nếu anh muốn chặn đường về của hấn (tôi sẽ làm cho hấn ra về vào khoảng nửa đêm và một giờ khuya) thì lúc đó anh cứ việc tùy ý xông vào đánh hấn, tôi sẽ ở bên anh để giúp anh một tay, như thế thì hai người đánh một, chẳng chột cũng què. Nhưng sao mà mặt mũi cứ đờ ra thế kia! Thôi theo tôi đi đi. Tôi sẽ cho anh rõ sự cần thiết phải thết hấn, tôi tin là khi anh đã biết rõ thì anh cũng sẽ tự thấy cần phải thanh toán hấn cho nhanh. Bây giờ đã đến lúc đánh chén, đêm cũng đã khuya rồi, ta sắp bắt tay vào việc thôi.

¹ Mauri tania: ở thời đó, chỉ là 1 tỉnh nhỏ trên bờ biển Bắc Phi tương ứng với nước Maroc bây giờ. ở đây có lẽ Sécxia muốn chỉ cả vùng Bắc Phi... (N.D).

RÔĐORIGÔ - Về việc này tôi muốn biết thêm nhiều lý do nữa.

IAGÔ - Được tôi sẽ chiều ý anh.*

CẢNH 3

Ôtenlô, Lôđôvicô, Đexđêmôna, Êmilía và quân hầu ra

LÔĐÔVICÔ - Thưa tướng quân tôi không dám phiền ngài dẫn tôi đi xa nữa.

ÔTENLÔ - Thưa không hề gì, đi dạo thế này cũng làm tôi thấy dễ chịu.

LÔĐÔVICÔ - Chào phu nhân, tôi xin kính cảm ơn phu nhân.

ĐEXĐÊMÔNA - Em rất hân hạnh được đón tiếp tôn huynh.

ÔTENLÔ - Thưa ngài, ngài có vui lòng đi dạo mát một lát không? - Này, Đexđêmôna!

ĐEXĐÊMÔNA - Dạ! Thưa tướng quân?

ÔTENLÔ - Thôi em hãy về đi nghỉ trước, lát nữa ta cũng sẽ về ngay. Cho người nữ tỳ hầu cận về, em nhớ chứ.

ĐEXĐÊMÔNA - Thưa vâng.

Ôtenlô và Lôđôvicô vào

ÊMILIA - Câu chuyện bây giờ đã thế nào, tướng quân xem có chiều bớt giận.

DEXĐÊMÔNA - Chàng nói sẽ trở lại nhà ngay, và bảo ta về đi nghỉ trước, còn em thì cho lui về nhà.

ÊMILIA - Cho tôi về ư?

DEXĐÊMÔNA - Phải tướng quân đã ra lệnh thế, vậy Êmilía thân mến ơi! Hãy đem quần áo ngủ lại cho ta, rồi em về nhé! Hôm nay ta không nên để chàng phật ý.

ÊMILIA - Tôi mong phu nhân giá đừng bao giờ quen biết tướng quân.

DEXĐÊMÔNA - Ta không nghĩ thế. Vì ta yêu chàng thắm thiết, nên ngay những lời trách mắng, những cau mày giận dữ, những ngang trái tai ngược của chàng, đối với ta chỉ là những duyên dáng ân tình - Cởi dải áo này ra em!

ÊMILIA - Tôi đã trải lên giường chiếc khăn dạ mà phu nhân bảo tôi mang đến.

DEXĐÊMÔNA - Ừ cũng được! Lạy chúa! Sao tâm trí chúng ta lại hay nghĩ vẩn vơ như vậy? Nếu ta có chết trước em thì ta mong em hãy liệm ta vào mảnh dạ kia!

ÊMILIA - Đừng! Xin phu nhân đừng nói gở thế.

DEXĐÊMÔNA - Mẹ ta xưa kia có nuôi một nữ tỳ tên là Bachara, nàng yêu một người, nhưng người này sau thành diên đại bỏ nàng mà đi. Nàng biết bài hát *Cây*

liều. Đó là một bài hát cổ nhưng lại hợp với cảnh ngộ nàng, cho nên lúc chết nàng vẫn còn hát bài ca đó.

Đêm nay bài hát này luôn luôn ám ảnh tâm trí ta, ta không sao cưỡng được ý muốn nghiêng đầu hát bài ca đó như nàng Bacbara đáng thương kia. Thôi nhanh lên em!

ÊMILIA - Tôi đi tìm áo ngủ của phu nhân nhé!

ĐEXĐÊMÔNA - Không, hãy cởi cho ta dải này đã. Ông Lôđôvicô thực là một người lịch sự.

ÊMILIA - Vâng thực là một người rất đẹp trai.

ĐEXĐÊMÔNA - Lại là người có tài ăn nói.

ÊMILIA - Tôi biết ở Vơnixơ có một người đàn bà có thể đi chân không đến tận Palestin để được hôn cặp môi tươi tắn của chàng.

ĐEXĐÊMÔNA - hát

Ngồi khóc than bên hàng tơ liễu rủ

Ai ơi ca lên khúc hát thù dương!

Đầu rũ xuống tay ôm tim ấp ủ,

Nàng ngâm ngợi điệu hát liễu tơ vương.

Dòng suối mơ lặng lẽ trôi êm ả

Bên mình nàng đồng vọng tiếng than van.

Ai ơi ngân nhành liễu xanh ẻo lả!

Lệ thấm rơi khiến đá buồn nát gan

- Không, cởi dải áo này cơ!

Nàng ngâm ngợi điệu hát liễu tơ vương.

- Nhanh lên em! Chàng sắp trở về!

Ngân giọng hát từng xanh, là của em

vòng hoa thắm.

Chẳng ai trách chàng, riêng em nhận

tiếng chàng khinh.

- Không, không phải đoạn này tiếp theo, kìa! Ai gõ cửa đấy?

ÊMILIA - Thưa gió đấy ạ.

DEXDÊMÔNA - *Em gọi chàng là người tình phụ.*

Không hiểu chàng rồi sẽ nói sao đây?

Lòng băng khuâng hát bài ca liễu rủ.

Chàng bảo em cứ tình tự đắm say...

Nếu mà chàng đuổi theo hình bóng mới¹.

- Thôi em về đi, chúc em ngủ yên, ta thấy máy mắt lạ quá, hay đây là điềm sắp phải khóc?

ÊMILIA - Thưa không chẳng có điềm gì đâu phụ nhân ạ!

DEXDÊMÔNA - Tuy nhiên ta vẫn thường nghe thấy người ta nói thế. Ôi đàn ông! Đàn ông! Êmilie em hồi!

¹ Cả đoạn này kể từ câu "Đêm nay bài hát này luôn luôn ám ảnh..." không có trong bản Quarto. Cây liễu là một bài hát cổ ở Anh, in trọn vẹn trong tập "Reliques of ancient English poetry" của Percy. Ở đây Dexdêmôna không hát theo đúng thứ tự các khúc và có thay đổi một chi tiết: đáng lẽ người con trai bị phụ tình thì ở đây lại là một người con gái. (N.D).

Hãy nói ta hay: thật tình có bao giờ em nghĩ, em tin rằng có những người đàn bà lừa dối chồng trắng tráo như thế không?

ÊMILIA - Thưa chắc chắn là cũng có.

DEXĐÊMÔNA - Để đổi lấy cả thế gian này liệu em có hành động như thế không?

ÊMILIA - Thưa sao? Phu nhân có thể chăng?

DEXĐÊMÔNA - Không, có ánh sáng của thiên thần chúng giám!

ÊMILIA - Tôi cũng không thể trong ánh sáng của thiên thần; nhưng trong bóng đen của đêm tối thì tôi dám làm như vậy lắm.

DEXĐÊMÔNA - Để làm chủ cả thế gian này, em có thể làm được việc ấy à?

ÊMILIA - Thế gian rộng lớn bao la, kẻ cũng đáng cho một lỗi lầm nhỏ bé.

DEXĐÊMÔNA - Thực tình ta tin rằng em sẽ không làm như vậy.

ÊMILIA* - Thực tình tôi tin rằng tôi sẽ làm như vậy, phu nhân ạ! Khi đã làm rồi thì ta cứ quên phắt đi đã sao. Tôi không bao giờ thêm làm việc đó, nếu chỉ để lấy một chiếc nhẫn đôi, vài tấm vóc, vài bộ xiêm y mũ măng, vài đồ trang sức tầm thường. Nhưng để đổi lấy tất cả thế gian này thì tôi cũng dám lắm. Phu nhân thử nghĩ xem, có ai lại không muốn ngoại tình, nếu ngoại

tình có thể giúp chồng lên ngôi cửu ngũ. Với giá này tôi bất chấp cả vạc dầu của Diêm Vương.

DEXĐÊMÔNA - Nếu tôi muốn phạm tội ác đó, dù để được làm chủ thế gian này; thì xin trời cứ trừng phạt tôi đi.

EMILIA - Tội lỗi chỉ là tội lỗi trong thế gian này thôi; nếu phu nhân đã được đền công bằng cái thế gian này thì... thì lúc ấy làm gì phu nhân chẳng dễ dàng đổi thay được tội lỗi thành đạo đức.*

DEXĐÊMÔNA - Ta không tin là có hạng đàn bà như vậy.

EMILIA - Ủi chào! Có chán vạn người như thế, đủ để cư ngụ họ trên cõi đời, vốn chỉ là món tiền trên canh bạc. Nhưng tôi nghĩ rằng: nếu người đàn bà có sa ngã, thì lỗi chỉ ở những ông chồng. Vì bọn họ sao nhãng bốn phận làm chồng, đi rốc tiền của chúng ta vào lòng kẻ khác, hay nổi những trận ghen tuông cau có, giam hãm bó chân, có khi còn đánh đập chúng ta; hay có khi vì tức tối một điều gì mà rút bớt tiền chi thu thường nhật của ta đi. Hừ, chúng ta đâu có phải là gỗ đá! Dù chúng ta có hiền thực đến đâu, chúng ta cũng phải tìm đường trả đũa chứ! Để cho những đức ông chồng ấy biết: vợ họ cũng có những giác quan như họ, cũng biết nhìn, biết cảm, cũng có lưỡi biết phân biệt ngọt bùi với tàn khổ, có khác gì những đức ông chồng này?

Thử hỏi họ đã làm gì vậy? Khi bỏ mặc chúng ta một mình một bóng, phải chăng để đi chơi bởi trụy lạc? Hẳn là thế còn gì nữa! Phải chăng để tìm nơi vui thú? Chẳng rõ như ban ngày ư! Phải chăng họ hư hỏng vì những yếu đuối của lòng người? Chắc chắn là như thế! Nhưng thử hỏi chúng ta không có những ước muốn đi vui thú, những yếu đuối của tâm hồn, những thưởng thức khoái cảm như bọn đàn ông sao?

Vậy họ phải cư xử với chúng ta cho đúng chứ! Nếu không, ta cần cho họ rõ: "Chồng đã biết ăn chả thì sao vợ chẳng biết ăn nem?"¹.

DEXDÊMÔNA - Thôi em về đi nghỉ nhé! Cầu Thượng đế giúp ta lấy điều xấu mà sửa mình, chứ không phải học điều xấu mà làm thêm điều xấu.

Cả hai cùng vào

¹ Sự đối xử tệ của họ đã dạy cho chúng ta đối xử tệ lại với họ như thế. (N.D).

HỒI V

Cảnh 1

Rôđorigô và Iagô ra

LAGÔ - Hãy đứng đây nấp sau cái thềm này¹ Catxiô hấn ta sắp đến. Hãy tuốt trần trường kiếm quý của anh ra, và nhớ đâm cho trúng đích. Nhanh lên! Nhanh lên không sợ mới được! Tôi sẽ luôn luôn ở sát bên anh. Mưu kế ta thành công hay thất bại là trông chờ ở mũi kiếm của anh. Anh hãy tâm tâm niệm niệm điều này mà cương quyết hành động không lùi bước.

RÔĐORIGÔ - Anh hãy ở cạnh tôi, có thể tôi đâm trượt mất.

LAGÔ - Tôi đứng sát cạnh anh đây rồi, can đảm lên, trở về chỗ ngay đi¹!

RÔĐORIGÔ - Ta thực chẳng nhiệt tâm lắm với việc này, nhưng lý luận của hấn cũng làm ta vừa ý. Ừ mà chỉ có một người chết chứ bao. Kiếm của ta hãy thắng cánh vung lên, này hấn chết!

¹ Bulk. Bản Folio in nhấm là bank. Bulk là một phần nhà nhỏ ra đường cao ngang với nền nhà, trên đó bày bán các thứ hàng.

¹ Bản Quarto: Take the sword (Cắm lấy gươm) (N.D).

IAGÔ - Ta phải dụng công gài mồi cái nhọt ấy nó mới nóng lên như thế¹, và bây giờ thì hẳn thực sôi tiết lắm rồi. Giả thử hẳn giết được Catxiô, hay Catxiô trừ được hẳn, hay cả hai đứa giết lẫn nhau thì đường nào cũng mang lại lợi ích cho ta. Nếu Rôđorigô sống, tất hẳn sẽ dòl ta hoàn lại số bạc vàng châu báu mà hẳn đã nhờ ta đưa tặng Dexdêmona. Nhưng ta đã nằng không chỗ đó. Không, chẳng đời nào ta chịu thế. Nếu Catxiô không chết, thằng cha này trong cuộc sống hàng ngày thường vẫn có những tài hoa lỗi lạc, khiến ta cạnh hẳn lại càng thêm lép vế. Vả chẳng rất có thể tên Mô sẽ lộ mặt ta cho hẳn rõ. Như thế tình cảnh ta sẽ cực kỳ nguy hiểm. Không hẳn phải chết, ta đã nghe tiếng hẳn tới kia!

Catxiô ra

RÔĐORIGÔ - Ta nhận ra bước chân của hẳn, đúng hẳn rồi, thằng khốn kiếp mi phải chết.

Rôđorigô nhảy xổ ra đâm Catxiô

CATXIÔ - Mũi kiếm này hẳn do tay thù địch đâm ta, nhưng mi đã không ngờ áo giáp ta tốt hơn mi tưởng, và bây giờ ta thử áo mi xem. *đâm Rôđorigô.*

RÔĐORIGÔ - Trời ơi tôi bị đâm chết rồi!

Iagô từ đằng sau nhảy ra chém vào chân Catxiô rồi bỏ chạy.

¹ Quat. Bản Quarto: gnat: một sai lầm về ấn loát. Ở địa phương nước Anh, quat chỉ nốt mụn khi gài thì nhức nhối khó chịu (N.D).

CATXIÔ - Ôi ta suốt đời tàn phế mất thôi. Có ai giúp tôi với! Có kẻ sát nhân, có kẻ sát nhân!

Ôtenlô ra

ÔTENLÔ - Tiếng kêu của Catxiô! Iagô đã giữ đúng lời hứa.

RÔĐORIGÔ - Khổ quá thực là đồ khốn nạn.

ÔTENLÔ - Đúng thế đấy.

CATXIÔ - Cứu tôi với! Dem thuốc ra đây! Gọi thầy thuốc cho tôi.

ÔTENLÔ - Chính hắn rồi! Ô Iagô gan dạ; ông thực là người ngay thẳng công bằng, đã phần nộ vì hận thù của bạn với tinh thần cao thượng vô song, ông đã dạy ta phải làm bốn phận. Cô ả mỹ miều ơi! Tình nhân của người đang nằm chết rũ kia, và giờ tử thần đón người cũng sắp điếm¹. Đồ dã dại, ta sẽ ra tay! Khóe thu ba khuynh thành của người đã nhòa hắt trong tim ta. Giường người nằm đã từng ố hoen tình dâm dăng, thì nay đây sắp vấy máu người.

Lôđôvicô và Graxianô ra Ôtenlô vào

CATXIÔ - Làng nước ơi! Không ai canh phòng ư? Không ai qua lại ư? Có sát nhân! Có sát nhân!

GRAXIANÔ - Một sự bất hạnh nào đây, tiếng kêu nghe ghê rợn quá.

¹ Bản Quarto in: "Số mệnh người đang rào bước tới" (N.D).

CATXIÔ - Cứu tôi với!

LÔĐÔVICÔ - Nghe kỹ xem sao?

RÔĐƠRIGÔ - Trời quân gian ác khốn nạn.

LÔĐÔVICÔ - Có hai ba tiếng kêu rên rĩ, đêm tối lại âm u dày đặc, có thể đây là bầy phục binh, ta nên cẩn thận chờ đi vào mà có thể uống thân như bôn. Cần phải gọi thêm người tới.

RÔĐƠRIGÔ - Không có ai tới đây sao? Thế này tôi cũng đến hết máu mà chết mất.

LÔĐÔVICÔ - Hãy nghe kỹ xem.

Iagô cầm đuốc ra

GRAXIANÔ - Có một người vận áo ngủ tay cầm đuốc và vũ khí đang đi tới.

IAGÔ - Ai đó? Ai đã kêu tiếng giết người đó?

LÔĐÔVICÔ - Chúng tôi cũng không rõ.

IAGÔ - Ông không nghe thấy tiếng kêu à?

CATXIÔ - Ở đây kia mà! Lại đây cứu tôi với, trời ơi!

IAGÔ - Việc gì thế?

GRAXIANÔ - Tôi nghĩ người này có lẽ là hiệu úy của Ôtenlô.

LÔĐÔVICÔ - Đúng ông ta đấy, thực là một quân nhân anh dũng.

IAGÔ - Ai đó, sao kêu la thảm thiết thế?

CATXIÔ - Iagô đấy à? Tôi bị một thằng khốn nạn đâm bị thương đến chết mất! Cứu tôi với.

LAGÔ - Trời ơi phó tướng, những tên khốn nạn nào đã gây nên nông nỗi này.

CATXIÔ - Tôi nghĩ một đứa trong bọn chúng vẫn còn nằm quanh quất đâu đây, vì nó không thể chạy trốn đi được.

LAGÔ - Đồ khốn nạn phản phúc! Các ngài là ai? Lại đây giúp tôi một tay với.

RÔĐORIGÔ - Trời ơi! Lại đây cứu tôi với!

CATXIÔ - Một đứa trong bọn chúng đó!

LAGÔ - Ô quân giết người, quân khốn nạn!

Iagô đâm chết Rôđorigô

RÔĐORIGÔ - Thằng Iagô trời đánh, đồ lang sói!

LAGÔ - Giết người trong bóng tối, quân cường khấu đâm máu đỏ chạy đâu rồi. Sao trong thành lại yên lặng như tờ thế? Làng nước ơi! Có kẻ sát nhân.

- Còn các ông? Các ông là người thế nào? Là kẻ gian phi hay là người lương thiện?

LÔĐÔVICÔ - Hãy thử thách chúng tôi rồi hãy nói!

LAGÔ - Ngài là đại nhân Lôđôvicô?

LÔĐÔVICÔ - Chính ông ta đó, thưa ngài!

LAGÔ - Trời ơi xin ngài tha lỗi cho, đây là Catxiô bị kẻ gian đâm trọng thương.

GRAXIANÔ - Ông Catxiô à?

IAGÔ - Đại huynh thấy trong người ra sao?

CATXIÔ - Chân tôi bị chém đứt đôi rồi!

IAGÔ - Cầu trời phù hộ cho đại huynh không việc gì. Xin các ngài đem thuốc lại đây, để tôi xé áo buộc vết thương lại.

Bianca ra

BIANCA - Việc gì thế hử làng nước? Ai kêu đó?

IAGÔ - Lại còn ai kêu nữa thế?

BIANCA - Ô Catxiô yêu dấu của em! Anh Catxiô! Anh Catxiô!

IAGÔ - Đồ dĩ đại! - Catxiô ông có nghĩ ai đã đâm chém ông thế này không?

CATXIÔ - Không!

GRAXIANÔ - Tôi rất đau lòng thấy ông đến nỗi này, tôi đang cần tìm gặp ông.

IAGÔ - Cho tôi mượn cái nịt¹, được rồi cứ thế², tìm lấy cái cang để khiêng ông ấy đi cho được dễ dàng.

BIANCA - Than ôi! Anh ấy ngất rồi! Ô Catxiô! Catxiô!

IAGÔ - Thưa quý ngài tôi rất ngờ con đi này là một người trong bọn mưu hại Catxiô - Catxiô ông cố chịu

¹ Bàn Quarto không có câu này.

² So: ở đây chỉ một động tác (băng bó cho Catxiô) cũng như ở màn sau, khi Ôtenlô bóp cho Dexdêmôna chết hẳn (N.D).

đựng một chốc - Lại đây! Lại đây! Cho tôi mượn bó đuốc! - Chúng ta có ai biết mặt người này không? Than ôi! Ông bạn đồng hương Rôđorigô hay sao ấy. Không phải! Không! Đúng thực! Chết chửa Rôđorigô rồi!

GRAXIANÔ - Sao? Người ở Vônixơ phải không?

IAGÔ - Vâng đúng vậy thưa ngài, ngài cũng biết ông ta sao?

GRAXIANÔ - Có, tôi có biết!

IAGÔ - Đại nhân Graxianô? Tôi xin ngài vui lòng tha thứ, vì tai nạn đổ máu này mà tôi đã thất lễ với đại nhân. Xin xá lỗi cho cử chỉ của tôi.

GRAXIANÔ - Rất sung sướng được gặp ông.

IAGÔ - Catxiô ông thấy trong người ra sao bây giờ? - Tìm cho một cái cẳng, một cái cẳng mau!

GRAXIANÔ - Rôđorigô!

IAGÔ - Phải chính hắn, chính hắn! Ừ có cẳng thế này là tốt lắm! Vài ông nào có lòng tốt mang ông ta đi cho cẩn thận. Tôi đi tìm viên lương y của chủ suý đây. Còn nhà chị này! Nào ai khiến chị nhúng tay vào việc? - Người bị giết nằm đây là bạn thân của tôi đấy, ông Catxiô ạ! Thế sự tình gây gổ ra sao giữa hai người?

CATXIÔ - Không chẳng có sự tình gì cả! Mà tôi cũng có quen hắn ta đâu!

IAGÔ, nói với Bianca - Sao thế? Sao mặt cô lại tái đi thế? - Trời! Hãy cẳng ông ấy vào chỗ kín cho khỏi lạnh -

còn các ngài xin hãy ở lại đây đã - Thế nào? Sao lại cứ mây xanh mắt xám thế kia? - Các ngài có nhận thấy mắt ả có chiều hoảng hốt không¹? Mới chữa chi đã mặt mày ngơ ngác, thì rồi ra ta còn biết nhiều điều. Xin các ngài cứ giữ rịt ả này! Luôn để mắt không mảy may rời ả. Dù lưới người có hỏng chẳng nữa, thì tội lỗi rồi cũng sẽ bày ra.

Êmilia ra

ÊMILIA - Trời ơi! Việc gì thế này? Việc gì thế hử mình?

LAGÔ - Catxiô bị Rôđorigô đâm trộm trong bóng tối, còn những kẻ kia đã chạy thoát lấy thân. Ông ấy bị thương đến chết mất. Còn Rôđorigô đã tắt thở hẳn rồi!

ÊMILIA - Trời! Ông Catxiô người phúc hậu tử tế!

LAGÔ - Chẳng qua cũng vì chuyện nguyệt hoa mà nên nổi. Nay Êmilia thử hỏi Catxiô xem đêm qua ông ấy đã ăn uống ở đâu? - Sao thế? Sao nghe thế mà cũng run lẩy bẩy.

BIANCA - Ông ấy ăn ở nhà tôi, chẳng việc gì tôi phải run cả.

LAGÔ - Đúng thế à? Ta buộc cô phải đi theo ta.

ÊMILA - Đồ đi! Đồ voi dày!

¹ Bản Quarto thay chữ *gastness* bằng *gestures* (cử chỉ) và *if you stare ở dưới bằng an you stirr* (nếu người cử động) (N.D).

BIANCA - Tôi không phải là gái dĩ, tôi cũng sống một cuộc đời lương thiện như, bà là người đang lên giọng sỉ nhục tôi.

ÊMILIA - Lương thiện như tao à? Đồ quạ mỗ.

IAGÔ - Thưa các ngài, ta hãy xem Catxiô được buộc thuốc ra sao. Còn cô thì rồi cô còn phải nói nhiều chuyện cho ra nhẽ. Êmilìa, em hãy chạy vào thành nội báo tin này cho tướng quân và phu nhân biết. Nào xin mời các ngài, ta đi chứ. *nói riêng* - Đây là đêm sẽ giúp ta nên việc, hay làm ta tan vỡ hết mưu toan.

CẢNH 2

*Ôtenlô cầm đuốc đi vào
Đexđêmônà nằm ngủ trên giường*

ÔTENLÔ - Chính đó là nguyên nhân, đó là nguyên nhân linh hồn ta hỡi! Những vì sao tinh khiết! Nguyên nhân đó, đừng buộc ta phải gọi tên nó với các người. Tuy nhiên ta không muốn nàng bị vấy máu. Ta không muốn làm rách nát làn da nàng mịn màng như đá cẩm thạch của các mộ phần, trắng trẻo đến tuyết kia cũng phải nhường màu. Nhưng nàng phải chết, nếu không, nàng còn phản bội nhiều người nữa. Ta hãy thổi tắt bó đuốc này, rồi sẽ dập ngọn lửa kia! Hỡi thần lửa sau khi người đã tắt, nếu tâm tư ta day dứt, ta vẫn có thể lấy

lại ánh sáng cho người. Nhưng còn ngọn lửa này, ôi kiêu mẫu tuyệt vời của hóa công huyền diệu, người tắt rồi, ta biết tìm đâu lửa thần ¹để nhóm lại cho người về huy hoàng rực rỡ!

Đóa hồng thắm kia ơi! Sau khi đã ngắt hoa, ta lấy đâu được nhựa sống để truyền lại cho hoa nữa? Nhưng hoa ơi! Hoa phải tàn úa! Ta muốn được hưởng hương nhụy của hoa mơn mẩn trên cành - *hôn Dexdêmôna*. Ôi hơi thở thơm tho, đến thần công lý cũng phải mềm lòng mà bẻ đôi lưỡi gươm phán xử.

Hãy để ta hôn một lần nữa! Một lần nữa, em chết đi hãy giữ nguyên vẻ yêu kiều diễm lệ, như thế dù ta sắp phải ra tay hành quyết; tình yêu em sẽ lại đầm thắm trong lòng ta. Hãy để ta hôn một lần nữa, một lần cuối cùng. Trời hỡi! Có bao giờ một chiếc hôn dịu dàng thế này mà lại ác nghiệt như thế này! Lệ ta khôn cầm được, nhưng đây là những giọt lệ hà khốc mà Thượng đế rỏ xuống, khi phải đành lòng trừng trị đứa con yêu. Nàng đã thức dậy rồi kia!

DEXDÊMÔNA - Ai đó? Ôtenlô đấy ư?

ÔTENLÔ - Phải Dexdêmôna ạ.

DEXDÊMÔNA - Tướng quân đi nghỉ chứ.

ÔTENLÔ - Dexdêmôna, người đã cầu chúa tối nay chưa?

¹ *Promethean heat*: lửa ở trên trời do Prometheus đánh cắp rồi đem cho loài người.
(N.D.).

DEXĐÊMÔNA - Thừa tướng quân em đã.

ÔTENLÔ - Nếu người còn nhớ tội lỗi nào chưa xin ân trên tha thứ, thì bây giờ hãy ăn năn cầu chúa đi thôi.

DEXĐÊMÔNA - Than ôi tướng quân muốn nói điều gì thế?

ÔTENLÔ - Thôi hãy cầu chúa đi! Vãn tất chứ! Trong khi ta đi bách bộ để chờ người. Ta không muốn giết linh hồn người chưa rửa tội. - Không! Trời hãy ngăn tôi đừng làm thế! - Ta không muốn giết chết linh hồn người.

DEXĐÊMÔNA - Sao chàng lại nói chuyện chém giết thế?

ÔTENLÔ - Phải, ta nói đấy!

DEXĐÊMÔNA - Xin Thượng đế hãy thương xót con.

ÔTENLÔ - Amen, ta cũng chân thành cầu thế.

DEXĐÊMÔNA - Nếu, chàng đã nói vậy, em mong chàng đừng nỡ giết em.

ÔTENLÔ - Hừ!

DEXĐÊMÔNA - Tuy nhiên em vẫn thấy sợ làm sao, vì mỗi khi mắt chàng long lên sáng quắc, thì trông chàng thực tàn nhẫn vô cùng. Tại sao em sợ em không hiểu, vì lòng em vô tội trắng trong, nhưng sao em vẫn cảm thấy hãi hùng lo lắng.

ÔTENLÔ - Hãy nghĩ lại tội lỗi của người!

DEXĐÊMÔNA - Đó chỉ là tội đã yêu chàng.

ÔTENLÔ - Thế ư? Chính vì vậy mà người phải chết đó!

DEXĐÊMÔNA - Than ôi vì yêu mà phải chết, thì thực là một cái chết trái với tự nhiên. Trời ơi! Sao chàng lại mím miệng cắn môi? Cơn phẫn nộ bùng lên tàn bạo đang làm cho chàng run rẩy cả thân hình, đó thực là những diêm gở. Nhưng em vẫn mong, vẫn mong rằng diêm gở này chẳng chiếu vào em.

ÔTENLÔ - Hãy nằm yên!

DEXĐÊMÔNA - Vâng em xin theo lời chàng, chuyện gì thế tướng quân?

ÔTENLÔ - Có phải người đã tặng Catxiô chiếc khăn tay ta vẫn hằng yêu quý, và cho người trong buổi đầu tiên?

DEXĐÊMÔNA - Không, em xin lấy cả sinh mạng và linh hồn thể với chàng như vậy. Xin chàng cho người gọi Catxiô lại và hỏi ông ta xem!

ÔTENLÔ - Đây linh hồn thù mị kia ơi! Hãy thận trọng, hãy thận trọng với lời thể, người đang nằm trên giường chết.

DEXĐÊMÔNA - Nhưng đã đến lúc em chết đâu?

ÔTENLÔ - Không, ngay bây giờ đây, vậy người hãy thành thực xưng hết tội. Vì dù mọi điều người cố tình chối cãi bằng những câu thể thốt nặng lời, cũng không thể khiến ta thay đổi, hay chịu nén những bức dọc dày vò làm lòng ta quận đau thốn thức... Không, người phải chết!

DEXĐÊMÔNA - Cầu Thượng đế hãy thương xót con!

ÔTENLÔ - Ta đã nói rồi mà! Amen.

DEXĐÊMÔNA - Và cả tướng quân nữa, xin chàng cũng thương xót lấy em! Cả đời em, có khi nào em phản bội tướng quân? Có bao giờ em yêu Catxiô đâu! Đối với ông ta, em chỉ có mỗi cảm tình bằng hữu mà Thượng đế cũng lượng phép cho em. Em có bao giờ cho ông ấy của tin.

ÔTENLÔ - Có trời làm chứng cho ta, chính ta đã trông thấy Catxiô cầm trong tay chiếc khăn thù đó. Ô con yêu quái gian ngoan, người đã làm cho tim ta trở thành sắt đá¹ người đã làm ta đáng lẽ giết người như một vật hy sinh với cõi lòng tê tái, mà nay phải giết người với tất cả sự căm hờn điên dại. Ta đã trông thấy chiếc khăn.

DEXĐÊMÔNA - Thế thì hẳn ông ta bắt được ở đâu, chứ có bao giờ em tặng khăn cho Catxiô! Tướng quân cứ cho người vờ ông ta lại. Rồi ông ta sẽ nói rõ thực hư.

ÔTENLÔ - Nó đã thú hết tội rồi!

DEXĐÊMÔNA - Sao kia tướng quân?

ÔTENLÔ - Thú là đã cùng mị chung chạ.

DEXĐÊMÔNA - Sao? Chung chạ tội lỗi?

ÔTENLÔ - Phải.

DEXĐÊMÔNA - Không ông ta sẽ không nói thế nữa.

¹ *Bản quarto in: thy heart (người đã làm cho tim người rắn lại, (N.D).*

ÔTENLÔ - Không, mồm hắn đã mãi mãi ngậm lại rồi! Iagô trung trực đã được lệnh thi hành việc đó.

DEXĐÊMÔNA - Ôi tâm linh ta đã e sợ việc này - sao tướng quân! Ông ấy chết rồi ư?

ÔTENLÔ - Dù mỗi sợi tóc trên đầu hắn là một cuộc đời, lửa thù này cũng sẽ thiêu sạch hết!

DEXĐÊMÔNA - Than ôi! Ông ta đã bị người phản! Mà còn ta cũng đến chết mất thôi!

ÔTENLÔ - Đồ đi! Người dám khóc nó ngay cả trước mặt ta ư?

DEXĐÊMÔNA - Hãy đuổi em đi tướng quân ơi! Nhưng đừng giết em tội nghiệp!

ÔTENLÔ - Bỏ tay xuống, đồ đi!

DEXĐÊMÔNA - Đến mai hãy giết em, cho em được sống nốt đêm nay.

ÔTENLÔ - Không, nếu mi còn giây giụa.

DEXĐÊMÔNA - Hãy để em sống thêm nửa giờ nữa.

ÔTENLÔ - Không, không thể trì hoãn khi thi hành án lệnh.

DEXĐÊMÔNA - Thế thì cho em được cầu nốt một câu kinh.

ÔTENLÔ - Không, đã quá muộn rồi.

*Bóp chết Dexdêmôna
Có tiếng Emilia gọi ngoài cửa*

ÊMILIA - Tướng quân! Tướng quân!

ÔTENLÔ - Tiếng ai thế? Chưa chết ư? Hãy còn chưa chết hẳn ư? Tuy ta tàn nhẫn nhưng lòng ta vẫn còn nhiều trắc ẩn. Ta không muốn làm em quần quai lâu trong đau đớn. Thôi cứ thế...

ÊMILIA *Từ trong hậu trường* - Tướng quân ơi! Tướng quân!

ÔTENLÔ - Ai đó?

ÊMILIA - Thưa tôi có một chuyện muốn nói với tướng quân.

ÔTENLÔ - Được rồi! - Êmilía đây - Chốc nữa nhé!

Nàng đã chết thực rồi! Có lẽ con mụ này đến báo tin Catxiô bị giết, họ đã đồn âm lên rồi đây! Thôi không còn cử động gì nữa chứ? Đã im lìm như một nấm mồ rồi. Liệu có nên để mụ đó vào đây không? Nhưng hình như nàng lại cử động. Không! Không phải, biết làm gì bây giờ? Nếu nó vào thì chắc hẳn nó sẽ nói chuyện với vợ ta. Vợ ta? Vợ ta? Vợ nào? Ta làm gì còn vợ? Ôi, ý nghĩ ta sao khó chịu, giờ phút này sao nặng nề vậy! Hay hai vầng nhật nguyệt sắp đắm chìm vào bóng tối, hay trái đất hải hùng sắp bữa mình đổi xác?

ÊMILIA - Tướng quân! Xin cho tôi được vào nói chuyện với ngài!

ÔTENLÔ - Ta quên mất! Vào đây Êmilía! Khẽ chứ, rồi hãy để ta kéo màn đã! Bà đứng đâu đấy? Có việc gì thế bà?

ÊMILIA - Ô tướng quân! Ngoài kia họ giết nhau gớm ghiếc quá!

ÔTENLÔ - Cái gì? Hiện bây giờ à?

ÊMILIA - Vâng! Chính bây giờ.

ÔTENLÔ - Đó là do vàng trắng bạc lối đã đi gần trái đất quá mọi lần, khiến con người thành điên cuồng rồi đại.

ÊMILIA - Thừa tướng quân, ông Catxiô đã giết một người trẻ tuổi ở Vonixơ tên là Rôđorigô.

ÔTENLÔ - Rôđorigô bị giết? Và Catxiô cũng bị giết!

ÊMILIA - Không, Catxiô không bị giết!

ÔTENLÔ - Catxiô không bị giết! Như thế thì bản nhạc sát nhân trở nên lỗi nhịp, mà khúc ca hận thù cũng thành lạc phách.

ĐEXĐÊMÔNA - Ôi ta bị giết bất công quá!

ÊMILIA - Trời tiếng ai thốn thức đó?

ÔTENLÔ - Tiếng ai? Tiếng nào?

ÊMILIA - Thảm thiết chưa! Chính tiếng phu nhân thốn thức, làng nước ơi! Phu nhân ơi phu nhân, nói nữa đi phu nhân! Nói đi Đexđêmôna thù mị, Đexđêmôna dịu dàng.

ĐEXĐÊMÔNA - Ta chết oan uổng quá!

ÊMILIA - Trời ơi! Ai gây nên nông nổi này?

DEXDÊMÔNA - Không ai cả, chính tôi đây! Thôi vĩnh biệt Êmilia! Gửi hộ tôi lời chào lang quân yêu dấu! Thôi vĩnh biệt! Vĩnh biệt!

Dexdêmôna chết hẳn

ÔTENLÔ - Làm sao nàng lại bị sát hại thế?

ÊMILIA - Than ôi! Nào ai biết được?

ÔTENLÔ - Bà nghe rõ chính nàng đã nói, không phải tôi đâu nhé!

ÊMILIA - Vâng nàng có nói thế! Tôi cần trình bày đúng sự thực.

ÔTENLÔ - Nàng sa xuống hỏa ngục rực cháy, như một kẻ gian dối điêu toa. Chính ta đây đã bóp chết nàng.

ÊMILIA - Ôi nàng tiên phẩm bao nhiêu, thì ông quý tính bấy nhiêu!

ÔTENLÔ - Nàng đã biến thành người rô dại, nàng đã trở nên một con đĩ tà dâm.

ÊMILIA - Người đã lãng nhục nàng quá quất! Người chỉ là đồ ma quỷ!

ÔTENLÔ - Nàng trí trá như dòng nước.

ÊMILIA - Người táo tợn như lửa bỏng! Sao lại dám bảo nàng trí trá! Không! Nàng chân thực như thiên thần!

ÔTENLÔ - Catxiô đã cùng nàng chung chạ nhuốc nhơ, nếu người không tin ta, hãy hỏi chồng người thì biết rõ. Trời ơi ta đáng bị dày ải xuống chín tầng địa

ngọc nếu ta đã không dựa trên bằng cứ rõ ràng, để phải dùng tới chước cuối cùng này. Chồng ngươi cũng biết ngọn ngành câu chuyện đó.

ÊMILIA - Chồng ta?

ÔTENLÔ - Chồng ngươi!

ÊMILIA - Biết rằng nàng phản bội nghĩa vợ chồng?

ÔTENLÔ - Phải, với Catxiô! nếu nàng quả là người chân thực, thì dù trời kia có cho ta một cõi giang sơn xây dựng toàn bằng lưu ly ngọc bích, rộng lớn như tất cả thế gian này, ta cũng không bao giờ đổi nàng lấy nó.

ÊMILIA - Chồng ta?

ÔTENLÔ - Phải! Ông ấy đã cho ta biết chuyện đó trước tiên, thực là một người ngay thẳng thực thà thường ghê tởm những vấy bùn ô uế của những hành động nhớp nhơ.

ÊMILIA - Chồng ta?

ÔTENLÔ - Tại sao mù cứ lải nhải nhắc đi nhắc lại, ta đã nói là chồng ngươi.

ÊMILIA - Ôi phu nhân! Lòng dê tiện đã lợi dụng tình yêu làm trò cốt nhả.

- Chồng ta đã nói rằng nàng đã lừa dối ư?

ÔTENLÔ - Phải, ta nói là chồng ngươi, ngươi nghe rõ ra chưa? Bạn ta, chồng ngươi, Iagô ấy! Con người ngay thẳng trung thực ấy.

ÊMILIA - Nếu chính hắn đã nói những lời như vậy thì linh hồn độc địa của hắn cứ ung thối dần mà chết. Hắn nói dối từng ly từng tý. Nào nàng có để ý đến ai, nàng chỉ biết say mê đến cuồng si của thiêu thối mà nàng đã chọn.

ÔTENLÔ - Hừ!

ÊMILIA - Mi muốn làm gì ta thì làm đi! Hành động của mi không đáng được lên thiên đường, cũng như mi chẳng xứng với nàng.

ÔTENLÔ - Người căm mồm đi thì hơn!

ÊMILIA - Người không có lấy nửa phần sức mạnh đủ làm ta sây sạt thịt da đầu! Đồ chó má! Đồ quỷ! Quân ngu dốt đáng khinh đáng bỏ kia! Mày đã phạm một tội ác. Tao có sợ gì lưỡi kiếm của mày. Tao sẽ tố cáo mày, dù tao có phải chết đến hai chục lần chăng nữa.

Làng nước ơi! Thằng Mô nó giết mất phu nhân tôi rồi! Quân sát nhân.

Môntanô, Graxianô, Iagô ra

MÔNTANÔ - Có chuyện gì thế, thưa tướng quân?

ÊMILIA - Ô Iagô anh đã tới đấy ư? Anh ăn ở khôn khéo thế nào để người ta trông tội sát nhân lên đầu anh đấy.

GRAXIANÔ - Chuyện gì thế?

ÊMILIA - Hãy khóa lưỡi tên khốn kiếp này lại! Nếu anh thực là một người nam tử. Nó nói là anh đã bảo nó

rằng: vợ nó là người lừa lọc gian ngoan. Tôi biết không bao giờ anh làm thế, anh không phải quân khốn nạn đến thế! Hãy nói ngay đi! Vì lòng tôi đang ghen ngào đau xót.

LAGÔ - Tôi đã bảo ông ấy những điều tôi nghĩ, mà cũng chẳng nói gì hơn ngoài những việc chính tướng quân cũng nhận là đúng và có thực.

ÊMILIA - Nhưng có bao giờ anh bảo vợ hắn là người phản bội không?

LAGÔ - Có!

ÊMILIA - Đồ khốn nạn! Đồ trời đánh thánh vật, đồ chó má! Mày cũng lại nói dối rồi! Trời đất ơi! Mày dối trá hung ác quá! Nàng gian tà với Catxiô ư? Mày đã nói thế phải không?

LAGÔ - Thưa bà phải! Cút về nhà đi! Khôn hồn buộc ngay lưỡi lại!

ÊMILIA - Ta không việc gì phải buộc lưỡi, bốn phận ta là phải nói cho ra - Phu nhân tôi bị giết đang nằm trên giường kia!

TẤT CẢ - Trời ơi!

ÊMILIA - Lời nói của mày đã gây ra vụ án mạng này.

ÔTENLÔ - Đừng ngạc nhiên gì cả thưa các ngài! Thực đúng thế đấy!

GRAXIANÔ - Một sự thực quái lạ!

MÔNTANÔ - Một hành vi quỷ ác!

ÊMILIA - Đồ khốn nạn! Quân dê tiện, quân dê tiện! Thôi ta nghĩ ra rồi! Ta thấy rồi! Đều giả quá chừng là đều giả. Lúc ấy ta cũng đã ngờ ngợ thế... đau khổ dường này thì cũng đến tự tử mất thôi! Khốn nạn quá! Khốn nạn quá!

IAGÔ - Thế nào? Cái gì? Người điên à? Ta đã bảo người phải về nhà kia mà!

ÊMILIA - Các ngài ơi! Xin cho tôi được nói, theo đạo thường tôi phải vâng lời hấn, nhưng bây giờ thì không! - Iagô! Có thể ta sẽ không bao giờ về nhà người nữa!

ÔTENLÔ - Hô!... Hô!... *Ôtenlô ngã gục xuống giường.*

ÊMILIA - Phải, người hãy nằm xuống mà rên rỉ, vì người đã giết chết một linh hồn vô tội, chưa bao giờ có một linh hồn dịu hiền như thế ngược mắt nhìn trời xanh.

ÔTENLÔ - Ôi nàng xấu xa dơ bẩn lắm! Thưa đại nhân tôi đã không biết đại nhân tới đây, cháu ngài đã nằm chết trên giường kia! Chính tay này đã chấm dứt đời nàng! Tôi cũng biết đó là một hành động dã man ghê sợ.

GRAXIANÔ - Dexdêmôna đáng thương ơi! Ta cũng mừng là cha cháu đã mất rồi, việc hôn phối của cháu đã làm người đau lòng xé ruột, chỉ việc này đã làm người dứt đoạn dây đời. Nếu bây giờ người vẫn còn trên trần thế, quang cảnh này đến làm người điên cuồng tuyệt

vọng, đến làm người chửi rửa cả thánh thần, và như vậy sẽ mang lấy tội hình vĩnh thế.

ÔTENLÔ - Thực đáng thương tâm, nhưng chính Iagô cũng biết; nàng đã cùng Catxiô ngàn vạn lần phạm tội nhục nhơ. Catxiô đã thú nhận tội lỗi, và nàng đã đáp lại tình yêu đó, đem tặng y chiếc khăn đính ước chuyện trăm năm mà tôi đã tặng nàng trong buổi đầu tiên, trong tay Catxiô tôi đã trông thấy chiếc khăn này, đó là của tin mà khi xưa mẹ tôi được cha tôi trao tặng.

ÊMILIA - Ôi trời cao đất dày ơi!

LAGÔ - Đồ khốn kiếp! Câm mồm đi!

ÊMILIA - Mọi việc rồi sẽ phơi bày ra ánh sáng, ta im ư? Không, ta cứ nói, tự do nói như những luồng gió Bắc phương lùa tới. Dù cho trời đất quỷ thần cùng mọi người tất cả, tất cả họp nhau để phỉ báng ta, ta cũng sẽ vẫn còn nói mãi.

LAGÔ - Liệu thần xác! Về đi! *dọa dâm Êmilía.*

ÊMILIA - Không! Ta không về.

GRAXIANÔ - Đồ hèn định dâm một người đàn bà à?

ÊMILIA - Này tên Mô ngu xuẩn kia ơi! Chiếc khăn mà người nói đó ta vô tình lượm được, và đã cho chồng ta; vì hẳn thường trang nghiêm khấn khoản nài xin ta ăn cắp vật này, một mảnh giẻ tầm thường như vậy đâu phải khấn cầu đến thế?

LAGÔ - Đồ đi đại!

ÊMILIA - Nàng đã cho Catxiô ư? Không! Chính ta đã lượm được và cho chồng ta.

LAGÔ - Đồ khốn nạn, mày nói láo!

ÊMILIA - Không! Tôi không nói dối, tôi không nói dối các ngài ơi! - Đây quân giết người xuẩn ngốc kia! Không hiểu sao một kẻ đàn độn như người, mà lại được sánh đôi cùng người vợ hoàn toàn như thế?

ÔTENLÔ - Thiên lôi còn lưỡi tầm sét nào khác nữa, ngoài búa rìu làm sấm sét chớp mưa không? Đồ khốn nạn độc ác.

Ôtenlô nhảy xổ vào Iagô, Iagô đâm Êmilía

GRAXIANÔ - Người thiếu phụ đã ngã, chắc hẳn nó giết vợ nó rồi.

Iagô vào

ÊMILIA - Phải, phải, ôi, hãy đặt tôi nằm bên cạnh phu nhân.

GRAXIANÔ - Nó chạy rồi! Nhưng vợ nó đã bị giết.

MÔNTANÔ - Tên khốn nạn. Ngài hãy cầm lấy khí giới này mà tôi vừa tước đoạt của tên Mô. Ngài hãy coi cửa bên ngoài không cho hắn chạy. Nếu cần thì giết hắn còn hơn. Tôi sẽ đuổi bắt tên khốn nạn kia, vì đó là một tên tội phạm cần trừng trị.

Môntanô vào

ÔTENLÔ - Ta còn đâu sức oai dũng thuở xưa! Bất cứ kẻ yếu đuối khiếp nhược nào cũng có thể đoạt được

gương ta. Nhưng danh dự còn tồn tại làm chi nữa một khi đạo đức đã tiêu tan? Thôi ta cũng đành cho mất hết.

ÊMILIA - Phu nhân ơi! Bài hát của phu nhân đã báo trước hung tin gì? Hãy lắng nghe tôi, phu nhân còn nghe được nữa chăng? - Ta muốn làm con thiên nga từ già cỗi đời trong lời ca tiếng hát¹.

hát

Nàng ngâm ngợi điệu hát liễu tơ vương...

- Này Mô, nàng thủy chung trinh tiết lắm, nàng yêu người tha thiết lắm, anh chàng Mô hung ác kia ơi! Linh hồn ta cũng được về cực lạc vì ta đã nói sự thực, ta đã nói những điều ta nghĩ. Thôi ta chết.

Emilia chết

ÔTENLÔ - Ta còn thứ khí giới khác trong phòng, một lưỡi kiếm I Pha Nho tôi luyện trong suối lạnh. À đây rồi! Thưa ngài hãy để cho tôi ra.

GRAXIANÔ - Nếu người định toan tính điều gì, người sẽ phải trả giá đắt đó, người không có khí giới, liễu lĩnh chỉ làm người khổ thân thôi.

ÔTENLÔ - Nhìn vào đây! Hãy nhìn tôi đây! Và phải nói chuyện với tôi, nếu không, dù tay không tôi cũng lao vào ông đó.

¹ Theo truyền thuyết thời đó, trước khi chết, con thiên nga bao giờ cũng ca hát. (N.D).

GRAXIANÔ - Người muốn gì?

ÔTENLÔ - Hãy nhìn đây, tôi còn vũ khí này, một thanh kiếm bén nhọn chưa từng trảng sî nào đeo kiếm sắc hơn. Tôi đã sống những ngày, với dao này và cánh tay này nhỏ bé, mở một đường qua trở ngại khó khăn hơn gấp bội sức ngài kháng cự.

(Nhưng thôi khoe khoang làm chi nữa) ai là người có thể đổi thay được số mệnh? Thôi qua rồi thời hiên ngang thuở trước. Đừng sợ hãi dù trong tay này có đồ binh khí. Đây là đoạn cuối trong hành trình của đời tôi, đây là báo hiệu cánh buồm mỗi một đang trở về bến nghỉ. Đừng giật lùi kinh hãi, sợ tôi làm chi vô ích, chỉ chĩa ngọn sậy nhỏ vào ngực Ôtenlô này, cũng đủ làm hấn lùi bước - Ôtenlô ơi! Giờ đây người biết về đâu¹? Ôi! người thiếu nữ sinh ra dưới ngôi sao bất hạnh, sắc diện em thế, sao nhợt nhạt như xiêm y em bận. Mai đây khi gặp nhau trong ngày phán quyết, bóng em hiện ra cũng đủ làm linh hồn ta lộn nhào khỏi thiên đường để quỷ sứ vô lấy mà hành hạ. Em yêu quý của ta ôi! Sao người em giá lạnh, giá lạnh như lòng em băng tuyết - Trời, quân gian ác khốn nạn! Hỡi quỷ dữ, hãy lấy roi xua đuổi không cho tôi được điểm phúc ngắm nhìn vẻ thiên thân của nàng tiên trong trắng.

¹ Cả đoạn này (từ câu: *thôi qua rồi...*) Không có trong bản *Quarto* (N.D).

Hãy xé xác tôi trong cơn gió loạn của người, hãy dìm tôi vào vực thẳm lửa sôi! Hãy thiêu đốt tôi trong diêm sinh bùng cháy!

Ôi Dexdêmôna! Dexdêmôna vong thê ta hồi!...

*Lôđôvicô, Môntanô, Iagô và những người khác ra
cả Catxiô nằm trong cồng*

LÔĐÔVICÔ - Con người tàn bạo và khốn khổ đó đâu rồi?

ÔTENLÔ - Đó là con người Ôtenlô ngày trước, đây tôi đây.

LÔĐÔVICÔ - Còn con rắn độc kia đâu? Dem tên khốn nạn vào đây!

ÔTENLÔ - Tôi đã nhìn xuống chân hần, xem chân hần có chẻ ra như loài quỷ dữ¹ nhưng không thấy?

Nếu mày là loài ma quái, ta thực không thể giết được mày.

Nhảy xổ vào đăm Iagô

LÔĐÔVICÔ - Đoạt khí giới hần đi!

IAGÔ - Máu ta tuy chảy, nhưng ta chưa chết đâu!

ÔTENLÔ - Ta không ân hận gì điều đó, vì ta muốn cho người được sống. Như hoàn cảnh ta, ta thấy chết đi là hạnh phúc.

¹ Nguyên văn: "Đó là một câu chuyện hoang đường" (theo chuyện hoang đường thì chân quỷ thường chẻ ra, chúng tôi dịch theo ý đó) (N.D).

LÔĐÔVICÔ - Ôtenlô, bình sinh ông vẫn là người trung hậu khôn ngoan, sao lại mắc mưu kế của con quỷ đó.

Biết nói gì về ông đây?

ÔTENLÔ - Không, không cần phải nói gì cả. Hay nếu ngài muốn, hãy gọi tôi là kẻ sát nhân vì danh dự, tôi không giết người vì căm hờn, nhưng hoàn toàn vì danh dự.

LÔĐÔVICÔ - Thành khốn nạn này, đã thú nhận một phần tội ác đê tiện của nó. Có phải ông đã cùng nó đồng tình ám hại Catxiô không?

ÔTENLÔ - Phải.

CATXIÔ - Tướng quân thân mến! Tôi không hề làm điều gì cho ngài phải hành động hại tôi.

ÔTENLÔ - Tôi tin như vậy lắm, xin ông tha lỗi cho, xin ông hãy hỏi loài ác quỷ này, tại sao hắn có thể thu phục cả linh hồn lẫn thể xác tôi đến thế.

LAGÔ - Đừng hỏi ta điều chi cả. Những gì người biết là người biết. Từ lúc này ta sẽ chẳng thêm nói nửa lời.

LÔĐÔVICÔ - Sao? Người cũng không cầu nguyện nữa ư?

GRAXIANÔ - Nhục hình sẽ lấy miệng người.

ÔTENLÔ - Phải, thế là phải nhất!

LÔĐÔVICÔ - Thưa các ngài, các ngài sẽ được rõ thêm nhiều nữa về những việc đã lỡ xảy ra (những việc

mà như tôi nghĩ, các ngài chắc không hề hay biết). Đây là một lá thư tìm thấy trong túi Rôđorigô bị giết, và đây là một lá khác, một bức ra lệnh cho Rôđorigô phải giết Catxiô.

ÔTENLÔ - Quân khốn nạn!

CATXIÔ - Một tên vô đạo thô bạo chưa từng có.

LÔĐÔVICÔ - Còn lá này là thư phản nân trách cứ, mà chắc rằng Iagô đã tới trước khi Rôđorigô định gửi cho hắn, và hắn đã thuyết phục được tên này.

ÔTENLÔ - Thằng hung ác độc địa. - Catxiô! Làm sao chiếc khăn của vợ tôi lại đến tay ông?

CATXIÔ - Tôi đã nhặt được nó trong buồng riêng, và cũng chỉ mới đây thôi chính hắn thú nhận đã chủ tâm để lại. Và mưu này đã thành công theo ý hắn.

ÔTENLÔ - Ta thực là kẻ xuẩn ngốc! Xuẩn ngốc! Xuẩn ngốc!

CATXIÔ - Ngoài ra trong lá thư của Rôđorigô, y cũng đã trách móc Iagô, vì tên này đã ra lệnh cho y khiêu khích tôi trong khi canh gác, để làm tôi bị ngài cách chức. Và cũng chỉ vừa đây sau một hồi chết giấc, y cũng nói thực rằng chính Iagô đã đâm y, sau khi đã thúc đẩy y hành động.

LÔĐÔVICÔ - Ôtenlô! Ông phải theo chúng tôi rời khỏi ngay buồng này! Ông bị cách chức chỉ huy và mọi quyền hành khác. Và từ nay Catxiô sẽ cai quản Saiprôt. Còn thằng ôn dịch này, nếu có một sự độc ác cực độ nào

để hành hạ nó, bắt nó phải quần quai đau đớn lâu mà không chết, thì ta sẽ dùng ngay cách đó - Ôtenlô, ông sẽ bị giam cầm chặt chẽ cho tới khi tội lỗi của ông được báo cáo lên trên nghị viện - Thôi dẫn ông ta ra!

ÔTENLÔ - Khoan đã, hãy cho tôi được nói đôi lời trước khi tôn ông rời gót. Tôi đã cố gắng hiến ít nhiều công trạng cho xứ sở, mọi người ai cũng hay điều đó, thôi chẳng cần nói nữa làm chi. Tôi xin tôn ông khi kể lại sự việc rủi ro này¹, ngài hãy nói về tôi trong thư ngài viết, tôi là một kẻ thế nào? Đừng thêm mà cũng đừng có ác tâm giảm bớt. Ngài sẽ tả một con người không khôn ngoan trong tình yêu, nhưng là một người đã yêu, yêu say đắm, một người không hay ghen tuông, nhưng một khi đã ngờ vực thì lại vô cùng tàn nhẫn, một người giống như anh da đỏ ngu ngốc đang tay quẳng viên ngọc quý hơn tất cả bộ lạc của y², một người mà cặp mắt chán chường vẫn không quen khóc lóc sầu thương, nhưng cũng đã để rơi hàng tuổi lệ như cây Ả-rập đầm đìa nhựa thuốc. Ngài hãy ghi như vậy và cũng thêm rằng: đã một lần ở Aleppô, khi thấy một tên Thổ vô đạo

¹ Bản Quarto in là: "Hãy nói họ là những kẻ thế nào".

² Base Indian, có bản in là: Judean. Ở đây tác giả chỉ muốn nói đến những người chài lưới da đỏ không biết quý giá những viên ngọc trai của họ. Ý này cũng đã được dùng trong một bi kịch của Howard "The woman's conquest":

Xin hoàng hậu hãy trông đây,
Tôi sẽ ném đi không chút luyến tiếc
Như người da đỏ ném đi viên ngọc
Mà không biết giá trị của nó (N.D).

phủ bóng quốc gia và đánh đập một người dân Vonixơ, tôi đã tóm cổ con chó đó và quật hấn như thế này đây!

Ôtenlô đâm cổ tự tử

LÔĐÔVICÔ - Ôi kết thúc dẫm máu!

GRAXIANÔ - Ta còn biết nói sao nữa, mọi lời đều là vô ích.

ÔTENLÔ - Ta đã hôn em trước khi giết em, giờ đây ta chỉ còn cách tự giết ta và chết trên cặp môi em.

Ôtenlô gục xuống chết hấn

CATXIÔ - Tôi cũng đã ngại điều này, nhưng lại nghĩ ông ta không có vũ khí; vì đó là một người vô cùng cao thượng.

LÔĐÔVICÔ - Đây loài lang sói hung tàn hơn biển dữ, ghê khiếp hơn cả đôi khổ đau thương. Mi hãy trông gánh nặng bi thảm trên giường này¹. Đó! Kết quả của người gây ra đó. Cảnh tượng này chỉ nhìn cũng đủ làm người vàng đầu hoa mắt - Hãy phủ lại thôi - Thưa ngài Graxianô, ngài hãy giữ lấy cửa cái và nhà cửa của ông Mô, vì từ nay những thứ đó thuộc về ngài.

- Thưa ngài trấn thủ, còn phần ngài sự hành phạt tên gian ác quỷ quái, ngài hãy quyết định thời gian, nơi pháp trường và một thứ gia hình mà tôi mong sẽ cực kỳ khủng khiếp. Còn tôi sẽ lên thuyền trở về kinh khuyết, với nỗi lòng nặng trĩu u sầu, tường thuật lại câu chuyện tình bi đát thê lương.

¹ Bản Quarto in là: "chỗ ở bi thảm này" (N.D).

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HOÁ - THÔNG TIN

43 LÒ ĐÚC - HÀ NỘI

Ô TÊN LÔ

Chịu trách nhiệm xuất bản

VŨ AN CHƯƠNG

Chịu trách nhiệm bản thảo:

PHẠM NGỌC LUẬT

Biên tập

NGUYỄN THỊ ĐAN TÂM

Trình bày bìa:

Họa sĩ. NGUYỄN ĐĂNG PHÚ

Chế bản tại Công ty Cổ phần Đông Tác

In 1000 bản, khổ 13 x 19cm. Tại Trường THPT in

Giấy phép xuất bản số 449/XB-QLXB 93/VHTT

In xong và nộp lưu chiểu quý III năm 2003.

Ô tel lô

584.2-3

PHÁT HÀNH TẠI
NHÀ SÁCH TRẦN AN
Tel: 5117548 - Fax: 04.5117576

Otenlo

Giá : 19.000đ